

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Hálkova 6, Liberec
Fakulta textilní

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Liberec 2007

Zuzana Lenčáková

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Hálkova 6, Liberec

Fakulta textilní

Studijní program: M3106 – Textilní inženýrství

Studijní obor: Oděvní technologie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vývoj, aktuální trendy a perspektiva textilního
a oděvního průmyslu se zaměřením na státy
mimo Evropskou unii

Development, current trends and view of textile and
clothing industry with orientation on non European union
states

KOD - 758

ZUZANA LENČÁKOVÁ

Vedoucí práce: Ing. Radim Šubert, PhD.

Rozsah práce: 133 s.

Počet grafů: 32

Počet tabulek: 29

Liberec

2007

Zadání diplomové práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je původní a zpracovala jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem v práci neporušila autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb. O právu autorském a o právech souvisejících s právem autorským).

Souhlasím s umístěním diplomové práce v Univerzitní knihovně TUL.

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č.121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 (školní dílo).

Beru na vědomí, že TUL má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé diplomové práce a prohlašuji, že **s o u h l a s í m** s případným užitím mé diplomové práce (prodej, zapůjčení apod.).

Jsem si vědom toho, že užít své diplomové práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem TUL, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených univerzitou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše).

V Liberci dne: 07. května 2007

.....

podpis

Pod'akovanie:

Pod'akovanie patrí predovšetkým vedúcemu mojej diplomovej práce Ing. Radimovi Šubertovi, PhD., ktorý sa na práci podieľal svojou trpezlivosťou, cennými radami a podnetnými pripomienkami pri jej tvorbe.

V neposlednom rade ďakujem aj mojej rodine a kamarátom za morálnu a emočnú podporu počas písania tejto práce.

Anotácia

Diplomová práca sa zaoberá problematikou textilného a odevného priemyslu. Hlavným cieľom je analyzovať vývoj a trendy odevného a textilného priemyslu vo vybraných krajinách sveta mimo Európsku úniu a zistiť perspektívne oblasti výroby odevnej výroby v ČR.

Prácu tvoria dve hlavné oblasti. Časť prvá sa zaoberá vývojom a aktuálnymi trendmi textilného a odevného priemyslu a výhľadom do blízkej budúcnosti vo vybraných svetových ekonomikách. Druhá časť zisťuje perspektívne oblasti textilnej a odevnej výroby pre ČR. Práca je napísaná na základe doporučenej literatúry, zhromaždených dát a vlastného názoru na základe získaných poznatkov.

Bol zistený súčasný stav textilného a odevného priemyslu vo svete a sú navrhnuté možnosti perspektívnych oblastí na výrobu v danom obore v ČR.

Kľúčové slová

Textilný priemysel, odevný priemysel, kvóty, dovoz, vývoz, stratégia

Abstract

Diploma thesis is dealing with problems of textile and clothing industry. Main objective is analyzing of development and trends in clothing and textile industry in selected area of the world except European Union and define perspective area of clothing production in the Czech Republic.

The thesis is formed from two principal fields. The first part deals with a development and actual trends in textile and clothing industry with view into near future in selected countries in the world. Second part is defining perspective areas for the Czech Republic in textile and clothing industry. The work is based on data gained from the recommended literature and assembled information, data and own point of view of acquired information.

State of the art of the world textile and clothing industry was summarized and perspective branches of clothing industry in Czech Republic was proposed.

Keywords

Textile industry, clothing industry, quotas, import, export, strategy

Obsah:

ÚVOD.....	11
1 ORGANIZÁCIE EKONOMICKEJ INTEGRÁCIE.....	13
2 ROZVOJ SVETOVÉHO TEXTILNÉHO A ODEVNÉHO PRIEMYSLU	16
3 TEXTILNÝ A ODEVNÝ PRIEMYSSEL VO VYBRANÝCH SVETOVÝCH EKONOMIKÁCH (MIMO EU).....	18
3.1 INDICKÁ REPUBLIKA (HÁRAT GANRÁDŽJA).....	18
3.1.1 <i>Indický textilný priemysel</i>	22
3.2 ČÍNSKA ĽUDOVÁ REPUBLIKA	28
3.2.1 <i>Čínsky textilný priemysel</i>	31
3.3 JAPONSKO	48
3.3.1 <i>Japonský textilný priemysel</i>	50
3.4 SPOJENÉ ŠTÁTY AMERICKÉ – USA.....	55
3.4.1 <i>USA textilný priemysel</i>	56
3.5 BANGLADÉŠSKA ĽUDOVÁ REPUBLIKA.....	62
3.5.1 <i>Bangladéžsky textilný priemysel</i>	64
3.6 SOCIALISTICKÁ REPUBLIKA VIETNAM	77
3.6.1 <i>Vietnamský textilný a odevný priemysel</i>	78
4 PRACOVNÉ PODMIENKY V TEXTILNOM A ODEVNOM PRIEMYSLE	88
5 ZHRNUTIE STAVU TEXTILNÉHO A ODEVNÉHO PRIEMYSLU Z VYBRANÝCH SVETOVÝCH EKONOMÍK.....	93
6 ŠTRUKTÚRA TEXTILNÉHO A ODEVNÉHO PRIEMYSLU	95
7 KVÓTY.....	112
8 PERSPEKTÍVNE OBLASTI VÝROBY ODEVNÉHO A TEXTILNÉHO PRIEMYSLU V ČR.....	119
9 ZÁVER	126
POUŽITÉ ZDROJE	128

Zoznam skratiek:

Skratka	Význam
EU	Európska únia
GATT	Všeobecná dohoda o clách a obchode
WTO	Svetová obchodná organizácia
ATOK	Asociace textilního – oděvního – kožedělného průmyslu
USD	Americký dolár
EUR	Európska mena euro
OP	Odevný priemysel
TP	Textilný priemysel
OECD	Organization for Economic Cooperation Development – Organizácia pre ekonomickú spoluprácu a rozvoj
HDP	Hrubý domáci produkt
SAARC	South Asian Association for Regional Cooperation – Asociácia Južnej Ázie pre regionálnu spoluprácu
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations – Združenie národov juhovýchodnej Ázie
UK	Spojené kráľovstvo
USA	Spojené štáty americké
ATC	Agreement on Textiles and Clothing – dohoda o textíliách a odevoch
RMB	Renminbi – Oficiálny názov pre čínsku menu, kurz k doláru je cca 1 USD = 8,5 RMB (Jednotkou je 1 yuan)
NAFTA	North American Free Trade Area – Severoamerická zóna voľného obchodu
MPO	Ministerstvo priemyslu a obchodu
MSP	Malé a stredné podniky
LOI	Limitné oxidačné číslo
MFA	Multifibre Agreement – Dohoda o obchode s textilnými výrobkami

MOFCOM	Ministerstvo obchodu ČLR
CCCT	The China Chamber of Commerce for Import and Export of Textiles – Čínska hospodárska komora pre dovoz a vývoz textilu
EUROSTAT	Európsky štatistický úrad
SOE	State Owned Enterprise - štátny podnik
AFTA	Asean Free Trade Area – ASEAN zóna voľného obchodu
PT	Primary Textile
R&D	Research and Development – výskum a vývoj
RMG	Ready Market Garment - Konfekcia
USBTA	USA – Vietnam Bilateral Trade Agreement – Bilaterálna obchodná dohoda medzi USA a Vietnamom
MPDF	Mekong Project Development Facility – Mekong štúdia o možnostiach vývoja
ČLR	Čínska ľudová republika
TOP	Textilný a odevný priemysel
ATC	Dohoda o textile a ošatení
TaO	Textilný a odevný
N/A	Nedostupné dáta
FDI	Foreign Direct Investment – zahraničné priame investície
CIS	Commonwealth of Independent States – Spoločenstvo nezávislých štátov
HRD	Human Resource Development – Rozvoj ľudských zdrojov
LDC	Least Developed Countries – Najmenej vyspelé štáty
FTA	Free Trade Area – zmluva o voľnom obchode
SAWS	State Administration of Work Safety – štátna správa bezpečnosti práce
GSP	Generalized System of Preference – Systém všeobecných preferencií EU

Úvod

Téma **Vývoj, aktuální trendy a perspektiva textilního a oděvního průmyslu se zaměřením na státy mimo EU** súvisí s aktuálnymi problémami vyspelého sveta.

Je to aktuálna téma pre študentov, učiteľov, podnikateľov, inštitúcie a iné subjekty ako aj pre širokú verejnosť, pre všetkých, ktorí sa zaoberajú problematikou odevného a textilného priemyslu alebo uvažujú o vstupe do tohto priemyselného odvetvia.

Touto prácou by som chcela priblížiť a poukázať na udalosti a fakty, ktoré mali vplyv na vývoj odevného a textilného priemyslu približne od roku 1987, ďalej trendy v textilnom a odevnom priemysle vo vybraných krajinách v súčasnosti a vytypovanie (zhodnotenie) perspektívy, predpokladu vývoja textilného a odevného priemyslu do budúcnosti v štátoch mimo EU.

Je dôležité, aby univerzita a študenti boli z dôveryhodných zdrojov informovaní o vývoji, aktuálnych trendoch a taktiež o perspektíve do budúcnosti textilného a odevného priemyslu v štátoch mimo EU a mali tak možnosť porovnať dianie vo svete mimo a v EU. Zmeny, ktoré sú napríklad v štátoch ako je Čína, Japonsko, India, USA atď. a ich ovládanie trhu.

Textilný a odevný priemysel je špecifický z týchto dôvodov:

- Je regulovanou položkou medzinárodného obchodu rovnako ako oceľ a potraviny. Textilný a odevný priemysel sa stal, takmer pre všetky štáty, citlivou položkou.
- Základná výroba je možná bez zložitého strojového zariadenia.
- Jedná sa o ľahký priemysel, ktorého dominantnými zamestnancami sú ženy.
- Nikde na svete sa neobchoduje liberálne (bez existencie špeciálnych podmienok a pravidiel).
- Vytvára a výrazne ovplyvňuje kultúru spoločnosti, ovplyvňuje mnoho faktorov napríklad:
 - oblieka ľudí, vytvára domov, životný štýl

- stále častejšie nahrádza tradičné materiály (betón, kov, drevo, sklo)
- vstupuje do netradičných oborov (medicína – náhrady ľudských orgánov)
- aplikuje nové technológie (tzv. inteligentné textílie – aplikujúce napr. čipové technológie)

Pre textilný a odevný priemysel v krátkej budúcnosti je dôležité:

- Rešpektovať jeho špecifické podmienky, rovnako ako sú rešpektované podmienky u oceli a potravín a podľa toho k nemu pristupovať.
- Zaistiť konkurenčne rovnaké podmienky.
- Eliminovať tlak monopolných dodávateľov na ceny.

Textilný a odevný priemysel má možnosť prispieť pri riešení celospoločenských problémov:

- Pozitívne ovplyvňovať zamestnanosť.
 - špecifické kvalifikačné štruktúry obyvateľstva
 - špecifické regionálne štruktúry (mnohokrát bez inej možnosti zamestnanosti)
- Významne prispieť k tvorbe zdrojov do štátneho rozpočtu pri odstránení nekorektných podnikateľských podmienok.[1]

Výber zdrojov

Informácie v tejto práci sú čerpané hlavne zo správ v anglickom jazyku z oblasti danej problematiky, uverejňované na internete aj nižšie popísanými organizáciami. Niektoré dáta a informácie bolo nutné vyhľadať cez inštitúcie, ktoré sa zaoberajú zhromažďovaním štatistických dát. Ďalším vierohodným zdrojom pre túto prácu boli odborné časopisy ATOK a Textil žurnál.

1 Organizácie ekonomickej integrácie

Štáty sa združujú do rôznych svetových ekonomických a obchodných organizácií. Tieto organizácie zabezpečujú liberalizáciu vzájomného svetového obchodu, podporujú rast ekonomík a často aj určujú podmienky výroby a obchodu. Stručným popisom sú uvedené najdôležitejšie ekonomické organizácie.

WTO – Svetová obchodná organizácia (World Trade Organization) bola založená v roku 1995. Táto organizácia vznikla ako nástupca Všeobecnej dohody o clách a o obchode (GATT – General Agreement on Tariffs and Trade) z roku 1948. Je jediným medzinárodným orgánom, ktorý sa zaoberá pravidlami globálneho obchodu medzi štátmi. WTO má 146 členských štátov, jej riadiacim orgánom je Konferencia ministrov, ktorá sa schádza každé dva roky.

Podľa [2] je hlavnou náplňou činností WTO podpora fungovania medzinárodného obchodu na základe systému daných pravidiel, nestranné urovnávanie sporov medzi vládami a organizáciami obchodných jednaní. Obchodovanie s textilom patrilo, ako na pôde bývalej GATT, tak aj na pôde súčasnej WTO, k najzávažnejším a najdiskutovanejším problémom. Členstvo vo WTO je pre každú krajinu zásadnou záležitosťou. Vstup Českej republiky do organizácie je datovaný k 1. januáru 1995.

Právny základ medzinárodného obchodu a politiky WTO tvorí zhruba 60 dohôd. Tieto dohody vychádzajú z týchto zásad: voľnejší obchod, podpora konkurencie, zvláštne dohody s menej rozvinutými krajinami a zamedzenie diskriminácie.[3] Hlavným cieľom všetkých prijatých pravidiel a zmlúv je zjednodušenie prístupu na národné trhy a liberalizácia obchodnej politiky. Systém, ktorý WTO vytvorila, hrá zásadnú úlohu v rozvoji obchodu v rýchlo sa globalizujúcej svetovej ekonomike. Postupným znižovaním ciel a odstraňovaním obchodných bariér WTO prispieva k rastu životnej úrovne, poklesu nezamestnanosti, optimálnemu využitiu prírodných zdrojov v súlade s pravidlami trvale udržateľného rozvoja a k ochrane životného prostredia. Dôležitosť WTO spočíva hlavne pri poskytovaní pomoci rozvojovým, hlavne najchudobnejším krajinám sveta. Organizácia poskytuje fórum pre ďalšie kolá obchodných jednaní medzi

členskými státy, rieši obchodné spory, preveruje obchodnú politiku členských krajín a spolupracuje s inými medzinárodnými finančnými organizáciami.[4]

Podrobnejšie informácie o obchode s textilom v rámci WTO sú uvedené napr. v [2].

OECD – Organizácia pre ekonomickú spoluprácu a rozvoj (Organization for Economic Cooperation Development) bola založená v roku 1961 v Paríži.

Má 30 členov (napr.: Austrália, UK, USA, Japonsko, Kanada) a jej hlavným cieľom je liberalizácia medzinárodného obchodu a financií. Každoročne vydáva ekonomickú analýzu o hodnotení hospodárskych výsledkov jednotlivých krajín.[5]

NAFTA – Severoamerická zóna voľného obchodu (North American Free Trade Area) bola založená v roku 1994. Stala sa prvým recipročným dojednaním o voľnom obchode medzi rozvojovým Mexikom a vyspelými štátmi USA a Kanadou. Cieľom rozšírenia bilaterálnej dohody medzi USA a Kanadou bolo nastoliť efektívne postupy pri realizácii a riešení sporov, zaistiť dostatočnú ochranu duševného vlastníctva. Pomohli vstúpiť Mexiku do OECD, zachránili ho pred štátnym bankrotom. Chceli si tak zaistiť ekonomicky schopného suseda.[6]

ASEAN – Združenie národov juhovýchodnej Ázie (Association of Southeast Asian Nations) vznikla v roku 1967 a sídli v Bankoku. Skladá sa z 10 členov (napr.: Vietnam, Thajsko, Laos, Indonézia). Cieľom tejto organizácie je urýchliť ekonomický rast, sociálny pokrok, kultúrny rozvoj a vzájomné vzťahy svojich členov, v súčasnosti spolupracuje aj vo vojenskopolitickej a medzinárodnopolitickej oblasti.[7]

COMMONWEALTH – Britské spoločenstvo národov vzniklo v roku 1931. Členské štáty môžu slobodne voliť aj formu štátneho zriadenia, tj. môžu byť aj republikami. Dnes je členom Commonwealthu 53 samostatných krajín (napr. Bangladéš) a ďalej závislé územia a teritória pod správou Veľkej Británie, Austrálie a Nového Zélandu. V Commonwealthe žije približne 1,8 miliardy obyvateľov. Niektoré britské kolónie sa po vyhlásení samostatnosti nestali členmi Spoločenstva.[8]

EURATEX – Konzorcium európskych výrobcov textilu a odevov (European Textile and Apparel Organization) jedná menom európskeho textilného a odevného sektoru s inštitúciami EU vo veciach, ktoré sa vzťahujú k legislatívnym rozhodnutiam, a ktoré tento sektor ovplyvňujú. Presadzuje záujmy svojich členov, poskytuje im dáta a informácie potrebné pre dosiahnutie ich cieľov, koordinuje svojimi členmi vypracované stratégie, textilné a odevné odvetvie reprezentuje ako dynamické, inovatívne a environmentálne zodpovedné, podporuje medzinárodnú konkurencieschopnosť odvetvia.[9]

ITMF – Medzinárodná federácia textilných výrobcov (International Textile Manufacturers Federation) bola založená v roku 1904. Jej cieľom je zaistiť verejnú diskusiu v náležitých otázkach v rámci všeobecných záujmov a záležitostí textilných spoločností, poskytnúť základ nestranného spojenia textilných obchodných asociácií pre výmenu informácií, náležite pôsobiacich na textilný priemysel zodpovedajúc národným obchodným regulačným normám. Ďalej je jej cieľom zastupovať ako centrálna agentúra textilných podnikov pre zber informácií, štatistík a iných, v rámci vývoja textilnej výroby vo všetkých krajinách sveta, pôsobiť ako hovorca svetového textilného priemyslu v záležitostiach týkajúcich sa surovinových materiálov (bavlnené a umelé vlákna). ITMF vykonáva funkciu sprostredkovateľa medzi textilným priemyslom, vládou a medzivládnyimi organizáciami zameranými na textilný priemysel.

Cez ITMF textilný priemysel spolupracuje na medzinárodnej úrovni s organizáciami zastupujúcimi ostatné príbuzné sektory priemyslu.[10]

V Českej republike je významná organizácia **ATOK** (Asociace textilního – oděvního-kožedělného průmyslu), ktorá združuje od roku 1990 popredných významných českých výrobcov textilného a odevného priemyslu. Jej členom je aj Technická univerzita v Liberci. ATOK reprezentuje približne 55% sektoru meraného tržbami, alebo počtom pracovných miest. Usiluje o pravdivé vnímanie významu a postavenia textilného a odevného odvetvia v českej aj svetovej ekonomike a presadzuje princípy výmeny tovaru vo svete medzinárodne regulovaného obchodu. Je členom RHSD (Konfederácia zamestnávateľských a podnikateľských zväzov), ďalej je

členom EURATEXu, organizácie združujúcej textilné a odevné asociácie krajín EU a International Textile Manufacturers Federation (ITMF). Je odborným garantom veľtrhov STYL a MOBITECH.[11]

2 Rozvoj svetového textilného a odevného priemyslu

Globalizácia textilného a odevného priemyslu sa zrýchľuje. Textilné výrobky a hlavne odevy sú vyrábané stále viac v takých svetových regiónoch, ktoré majú vhodné podmienky pre rozvoj týchto priemyselných odvetví. Jedná sa predovšetkým o dva faktory, ktoré sú určujúce pre rozvoj odevného, ale aj textilného priemyslu – náklady a kvalita. Výraznejší vplyv majú tiež faktory – dizajn, módnosť, priebežná inovácia výrobného sortimentu s využitím výsledkov výskumu a vývoja. A to v oblasti technológie výroby aj nových materiálov.

V priebehu 40-tich rokov (1960 – 2000) v rozvojových krajinách vznikali a rozvíjali sa sektory textilnej a odevnej výroby a hlavne sa rozvíjal sektor výroby umelých vlákien. V priemyselne vyspelých krajinách naopak došlo k poklesu výroby.[12]

K najvýznamnejšej expanzii výroby došlo v Ázii. V nej bol stály vzostupný trend v priebehu celého obdobia priemerne 2% ročne. Hlavným odbytom textilných a odevných výrobkov sú stále priemyslovo vyspelé štáty. V dynamike rozvoja výroby boli medzi jednotlivými regiónmi značné rozdiely.

Relatívne silný rast textilnej výroby bol značný aj v USA a aj v Kanade – priemerne 1,6%. V Európe výroba od konca 80-tych rokov klesala. Od roku 1989 klesal objem výroby dokonca o 3,2% ročne. Je to dané kolapsom výroby, ku ktorému došlo v Strednej a Východnej Európe po politických a ekonomických reformách.[12]

Ďalším dôležitým znakom bol tiež silný rozvoj výroby v Latinskej Amerike, ktorý sa prejavoval od r.1993. Po určitom období stagnácie tu došlo v 90-tych rokoch

k rastu výroby priemerne o 1,5% ročne, čo zodpovedá rastu investícií, ktoré regiónu pohotovo poskytlo vedenie.

Pre ucelenosť je vhodné uviesť výkon textilnej výroby v troch hlavných priemyslovo rozvinutých oblastiach – v USA, v Japonsku a v EU. Určitý pokles textilnej výroby v EU a v Japonsku, ktorý sa prejavoval od druhej polovice 80-tych rokov, čiastočne odrážal presun odevného priemyslu do zahraničia, čo vyústilo v následný útlm alebo premiestnenie ďalšej textilnej výroby, potrebnej pre odevný priemysel. V USA pokračoval rýchly rozvoj textilnej výroby až do r. 1998, kde bol podnecovaný silným rastom dopytu (požiadaviek) po nábytku a technických textíliách.

Vo vývoji odevnej výroby medzi Áziou a priemyselne vyspelými štátmi sa ukazovali oveľa väčšie rozdiely, než vo vývoji výroby textilu. V Európe sa odevná výroba znižovala v 80-tych rokoch priemerne okolo 1% ročne, potom došlo v 90-tych rokoch k urýchleniu poklesu na priemerných 3,8% ročne (vplyv politických a hospodárskych zmien v Strednej a Východnej Európe). V USA a Kanade si viedol odevný priemysel dobre až do 90-tych rokov. Potom sa prejavil priemerný pokles 2,4% ročne. V Ázii sa navzdory silnému výkonu odevnej výroby rast výroby spomalil v 80-tych rokoch z priemerných 4,5% ročne na 2,2% ročne v 90-tych rokoch.[12]

V dôsledku týchto priemerných poklesov v odevnej výrobe nastala pozvoľná zmena v umiestnení tejto výroby z geografického hľadiska.

V rámci všeobecného presunu textilnej a odevnej výroby sa rozsah relokácie pre jednotlivé výrobky líši. Najväčší presun nastal vo výrobe odevov a výrobe štandardných bavlnených textílií. Pomalší presun nastal v sektoroch textilnej výroby náročnejších na odborné znalosti a kapitál, ako sú napr. špeciálne tkaniny, netkané textílie, strojová výroba kobercov, technické textílie, určité oblasti technického úpravarenstva atď. V priemyselne vyspelých krajinách bol kladený väčší dôraz na výrobky zo syntetických vlákien v nových kompozíciách s vyššími úžitkovými vlastnosťami. Jedná sa o nábytkové textílie a rôzne technické textílie úžitkového charakteru. Avšak tieto trendy, pokiaľ sa merajú jednotkami množstva, adekvátne neodrážajú pridanú hodnotu. Výroba v priemyselne vyspelých krajinách sa vo väčšej miere sústredila na vysokú pridanú hodnotu tovaru. Ešte významnejšie bolo, že spoločnosti dokonca znižovali

svoju priamu angažovanosť vo výrobe v prospech subdodávateľov a vonkajších dodávateľov, zvlášť v odevnom priemysle. Tieto spoločnosti, zahrňujúce výrobcov odevov, výrobcov textilu a obchodníkov, majú rovnako ako znalci trhu a tvorcovia dizajnu, stále pod kontrolou väčšinu pridanej hodnoty v reťazci dodávateľov.

K dispozícii je len málo odhadov na to, koľko sa vyrobí odevov v jednotlivých regiónoch. V roku 1998 bola celková výroba odevov vo svete odhadovaná na 240 miliárd USD vo veľkoobchodných cenách. Z toho na Áziu pripadlo asi 100 miliárd USD, na Európu a Severnú Afriku pripadalo ďalších 65 miliárd USD, na Severnú Ameriku 50 miliárd USD a na zvyšok sveta 25 miliárd USD.[12]

Z vyššie uvedeného vyplýva, že najväčším svetovým producentom bola Ázia a aj v dnešnej dobe patrí medzi popredných výrobcov.

3 Textilný a odevný priemysel vo vybraných svetových ekonomikách (mimo EU)

V nasledujúcich vybraných svetových ekonomikách sú uvedené jednotlivé geografické a ekonomické údaje z dôvodu lepšieho chápania významu ekonomického postavenia republík. Vybrané štáty sú významnými producentmi textilu a odevov a väčšinou s rýchlo sa rozvíjajúcimi svetovými ekonomikami. Jedná sa o Indickú republiku, Čínsku ľudovú republiku, Japonsko, USA, Bangladéšsku ľudovú republiku a Socialistickú republiku Vietnam.

3.1 Indická republika (Hárat Ganrádžja)

Indická republika je druhá najľudnatejšia krajina na svete, má viac ako miliardu obyvateľov. Leží na Indickom subkontinente v južnej Ázii. India má v súčasnosti druhú najrýchlejšie rastúcu ekonomiku na svete, je regionálnou veľmocou, vlastní jadrové zbrane. Je členskou zemou Commonwealthu.

Indická republika je rozdelená na 28 spolkových štátov s vlastnou volenou vládou, 7 zväzových teritórií vrátane územia hlavného mesta a takmer 593 okresov.[13]
Je členom WTO od 1.januára 1995.

India – základné ekonomické ukazovatele:

Počet obyvateľov v roku 2006: 1 095 351 995

Tvorba HDP: 51 % služby, 24 % priemysel, 25 % poľnohospodárstvo

Zamestnanosť: 18 % služby, 15 % priemysel, 67 % poľnohospodárstvo

HDP – parita kúpnej sily; v roku 2005: 3 611 mld. USD (4. miesto na svete po USA, Číne a Japonsku)

HDP na 1 obyv. – parita kúpnej sily; v roku 2005: 3 300 USD

Inflácia v roku 2005: 4,2 %

Hospodársky rast: 7,6 %

Nezamestnanosť v roku 2005: 8,9 %

Dlh v roku 2005: 125,5 mld. USD

Vývoz: bavlnené tkaniny, koberce a iný textilný tovar, drahokamy, kože, čaj, ryby, potraviny, kovy, oceľ, stroje a iné

Dovoz: ropa, stroje, drahokamy, umelé hnojivo, chemikálie

Odberateľské krajiny: USA, VB, Nemecko, Čína

Dodávateľské krajiny: USA, Belgicko, VB, Čína

Mena: indická rupia (INR)[14]

Jej hlavné priemyselné odvetvia sú hutnícky, strojársky, textilný a potravinársky priemysel.[15]

Indická republika je jedna z krajín súčasného sveta, ktorá bude podstatne ovplyvňovať globálny hospodársky i politický vývoj v 21. storočí. Až do začiatku 90-tych rokov minulého storočia stála India ekonomicky a do značnej miery aj politicky mimo ohniska svetového diania. Politické zmeny vo svete po páde železnej opony mali dopad aj na Indiu. India začala ekonomickú liberalizáciu, postupne sa otváral jej

obrovský nenasýtený trh. Ročné tempá rastu indickej ekonomiky sa v období 1995-2005 pohybovali medzi 5 – 7 % a toto tempo sa udržuje aj naďalej.

India porovnáva svoje dosiahnuté výsledky s Čínou a zdôrazňuje, že pokrok za posledné roky dosiahla v prostredí stabilnej demokracie a trhovej ekonomiky. India so svojim počtom obyvateľov, je najväčšou demokratickou krajinou na svete. Indický trh predkladá výzvu všetkým, ktorí naňho chcú vstúpiť, ale nesmú sa zľaknúť špecifik daných miestnymi pomermi. [16]

Hlavným problémom Indie v oblasti vonkajších ekonomických vzťahov je dosiaľ pomerne značný stupeň uzavretosti ekonomiky, prejavujúci sa v nedostatočnom zapojení indickej ekonomiky do medzinárodného obchodu. Celková zahraničná obchodná bilancia nie je vyrovnaná, dovoz prevyšuje vývoz v pomere 55:45. Hlavným obchodným partnerom sú krajiny EU, ktoré sa podieľajú 1/5 na obrate Indie pri v podstate vyrovnanej obchodnej bilancii. Česká republika si v posledných rokoch udržuje s Indiou priaznivú obchodnú bilanciu s miernou prevahou v prospech českého vývozu. Ďalším významným partnerom je USA s podielom 11%, ale s výrazne pasívnou obchodnou bilanciou voči Indii. Ďalšími obchodnými partnermi sú Japonsko, Hongkong, Spojené Arabské Emiráty, Saudská Arábia, Kuvajt.[15]

Podľa názorov ekonómov je pravdepodobný ročný rast HDP v rokoch 2006-2025 v rozmedzí 7 – 8 %.[16]

So zvyšujúcim sa významom Indie v politike, ale aj v svetovej ekonomike, vzrastá jej sebavedomie. Je možné očakávať, že jej pozície pri jednaniach budú tvrdšie a dôsledne budú presadzovať svoje vlastné záujmy. Zároveň je nutné očakávať tlak indickej strany na zvýšenie dovozov výrobkov tradičných indických odvetví (ručná výroba), rozvíjajúcich sa odvetví (farmaceutický priemysel, biotechnológia), ale aj odvetvia, ktoré môžu byť významnou konkurenciou (strojárstvo, výroba automobilových súčastí). India taktiež hrá stále silnejšiu úlohu v celom regióne, snaží sa hrať dominantnú úlohu v SAARC (South Asian Association for Regional Cooperation)

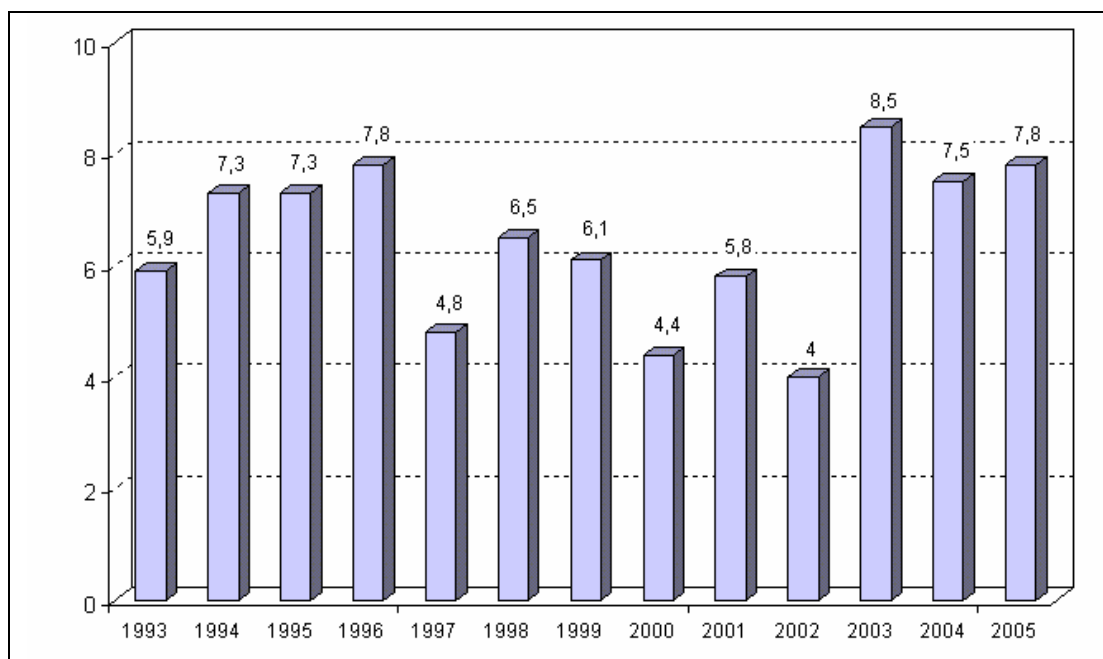
i ovplyvňovať dianie v ASEAN (Association of Southeast Asian Nations), ktorého nie je členom, svojimi separátnymi jednaniami s Thajskom a Singapurom. [16]

India patrí medzi štáty s najväčším ekonomickým potenciálom. I cez vysoké tempá rastu v posledných rokoch jej ekonomická sila nie je dosiaľ adekvátne. HDP sa blíži k 700 mld. USD a ročný rast bude pokračovať.

Obrat zahraničného obchodu vo finančnom roku 2003/2004 bol 144,8 mld. USD a podiel Indie vo svetovom obchode je 0,8 %. Toto je veľmi nízke zapojenie ekonomiky do svetového obchodu a cieľom je dosiahnuť úroveň 1,5 % do r. 2009. Do troch rokov (2006-2008) sa počíta, že obrat Indie dosiahne 500 mld. USD. [16]

Z celkového počtu domácností sa veľká väčšina (72 %) nachádza v najnižšej príjmovej skupine, do 1900 USD ročne. Ďalšia príjmová skupina (22 %) je do 4200 USD ročne. Na ostatné príjmové skupiny pripadá 6 %. India má dosiaľ 26 % obyvateľstva, ktoré žije pod úrovňou chudoby, v absolútnom vyjadrení sa jedná o 260 mil. ľudí, z čoho sú tri štvrtiny žijúce na vidieku. Na druhej strane má narastajúcu strednú triedu, ktorá predstavuje viac než 300 mil. obyvateľstva a jej počet sa zväčšuje každoročne o 30 mil. ľudí.

Úroveň priamych zahraničných investícií je stále na rozmere indickej ekonomiky nedostatočná. Podľa posledných údajov bola ich hodnota 3,4 mld. USD a vláda si dala za cieľ dosiahnuť 5 mld. USD. Hlavnou prekážkou prílivu priamych zahraničných investícií je nedostatočná infraštruktúra. Postup k získaniu súhlasu vlády so zahraničnou investíciou bol v posledných rokoch značne zjednodušený a zrýchlený.[16]

Graf č.1: Rast reálného HDP v Indii (%) [17]

Z grafu č. 1 je vidieť, že India má dlhodobu rýchlo rastúcu ekonomiku. Priemer z rokov 1993-2005 bol 6,44%, čo výrazne prekračuje rast vyspelých krajín.

3.1.1 Indický textilný priemysel

V indickej ekonomike má textilný priemysel významné postavenie, prispieva k priemyselnej produkcii, zamestnanosti a zaisteniu potrebných príjmov. Zamestnáva približne 15 miliónov ľudí – 1,37% z celkového počtu obyvateľstva, predstavuje 30% z celkového indického vývozu, 20% priemyselnej produkcie a 3% svetového obchodu s textilom. V poslednom desaťročí dosiahol textilný priemysel značný nárast kapacít pradiarní, vzrástol vývoz priadzi a tkanín. Aj napriek tomu len asi 10% firiem dosahuje zisk. Príčinou je stagnácia domácej spotreby, ostrá medzinárodná konkurencia, celosvetovo predimenzované kapacity atď. Následkom toho je rastúci počet likvidovaných závodov. [18]

Súhrnný vývoz textilného tovaru v období od apríla 2000 do marca 2001 zaznamenal rast o 12,9% oproti minulému obdobiu (1999-2000) a dosiahol úroveň 10 379,2 miliónov USD (viď tab. č.1).

Tab. č.1: Indický vývoz textilného tovaru[18]

Kategórie	1999- 2000	2000- 2001
	(milióny USD)	
Odevy	4 756,3	5 463,5
Bavlnená priadza, tkaniny a bavlnárske výrobky, surová bavlna, vrátane odpadu	3 101,7	3 477,4
Vlna a vlnené tkaniny	57,3	53,3
Textílie z umelých vlákien	853,5	1 072,4
Výrobky z hodvábu	244,9	312,7
Celkom textílie	9 013,7	10 379,2

Indické ministerstvo textilného priemyslu si určilo cieľ, ktorý spočíva v docielení vo vývoze do roku 2010 hodnotu vo výške 50 miliárd USD. Priemysel pripravuje radu kvalitatívnych zmien, zvlášť so zreteľom na WTO (Svetová obchodná organizácia) a to v záujme dosiahnutia stanoveného cieľa. Vláda napomáha textilnému priemyslu aby viac využíval program, ktorý bol vyhlásený v roku 1999. Cieľom tohto programu je dosiahnuť výraznú modernizáciu textilného a jutového priemyslu, vymeniť staré stroje a zariadenia za nové, ktoré budú zodpovedať medzinárodnému štandardu.[18]

Bavlnársky sektor

Hlavnou plodinou Indie je bavlna. Tvorí 75% celkovej spotreby vlákien v pradiarňach a cez 58% celkovej spotreby vlákien v textilnom sektore.

India produkuje široký sortiment druhov bavlny v rozsahu od veľmi krátkych staplov po extra dlhé staple. Vytvára tým podmienky pre maximálnu operatívnosť.

Tab. č.2: Sektor pradiarní v rámci organizační struktury[18]

	Jednotka	1998-99	1999-2000	2000-01
Inštalované vretená	milióny	36,67	37,08	37,91
Pradiarne	milióny	26,91	27,45	28,57
Kombinovaná výroba	milióny	9,76	9,63	9,34
Počet rotorov	tisíce	383	392	394

Z tabuľky č. 2 vyplýva, že v Indickom bavlnárskom sektore nie je patrný žiadny významný rozvoj.

India má veľké kapacity pradiarní orientované na vývoz. Ich technológia je porovnateľná so svetovou úrovňou. Opiera sa o modernú techniku a technológiu s nízkymi spracovateľskými nákladmi. Bohaté zásoby vypestovanej vlastnej bavlny v kombinácii s liberalizovaným dovozom potrebnej surovej bavlny, umožňujú vyrábať priadze akejkoľvek špecifikácie aj množstva a vyvážať na svetové trhy vysoko kvalitnú priadzu.

V období od apríla 2000 až po marec 2001 mala India inštalovaných 37,91 miliónov vretien a 394 tis. rotorov (viď tab. č. 2). Viac než 40% spriadacej kapacity nie je staršia než desať rokov, ide o jednu z najmodernejších kapacít na svete. Sústavným procesom je modernizácia techniky a zdokonaľovanie technológie.

Vo svetovom obchode s bavlnenou priadzou má India 25% podiel, je jej najväčším vývozcom (viď tab. č. 3). India má mimoriadne veľký podiel na obchodovaní s priadzami. Tkáči a pletári z celého sveta nakupujú v Indii priadze zo 100% bavlny a zo zmesí s bavlnou, v prevedeniach režnej, farebenej, bielenej, melanžovanej, mercerizovanej, súkanej, elastickej a impregnovanej, pre ich vyššiu pridanú hodnotu, vysoké módné efekty apod.[18]

V oblasti príprav, tkania, pletenia, farbenia a procesov konečnej úpravy, preberajú indické firmy za vlastnú väčšinu poznatkov svetovej techniky a technológie v jednotlivých stupňoch spracovania textílií. Výsledkom je, že India ponúka vhodné riešenie pre bavlnené textílie, akejkoľvek špecifikácie, vrátane malosériových dodávok.

Tabuľka č.3 znázorňuje vývoz bavlnenej priadze z Indie. Sú v nej zobrazené hlavné oblasti vývozu a z nich potom najvýznamnejšie vývozné krajiny. Najviac vyváža bavlnenú priadzu do Ázijských krajín, kde je popredným odberateľom Bangladéš a Južná Kórea.

Tab. č.3: Vývoz bavlnenej priadze z Indie podľa krajín (Rs = 100 paisa)[18]

	Jan.-Dec. 1999		Jan.-Dec. 2000		Jan.-Dec. 2001	
	tisíce ton	milióny Rs	tisíce ton	milióny Rs	tisíce ton	milióny Rs
Ázia	373,79	42 976,02	368,07	44 096,87	327,19	40 372,01
Bangladéš	81,32	9 192,94	75,73	8 604,95	72,31	8 424,61
Čína	20,81	2 193,70	23,94	2 805,00	26,47	3 207,61
Hongkong	66,82	7 604,19	70,30	8 144,67	57,07	6 593,68
Izrael	16,84	1 993,31	14,66	1 724,01	11,60	1 376,85
Japonsko	16,10	2 717,81	13,23	2 814,91	16,73	3 628,28
Južná Kórea	86,94	9 905,84	78,52	9 432,52	73,63	8 718,46
Malajsko	13,80	1557,32	13,14	1 508,62	10,23	1 245,45
Srí Lanka	10,00	1 059,92	11,81	1 244,69	11,22	1 235,85
Tchaj-wan	22,42	2 502,26	16,45	2 159,47	13,28	2 027,01
Afrika	51,37	6 179,96	48,64	5 803,87	39,02	4 626,83
Mauritius	31,39	3 826,91	32,57	3 942,47	24,96	2 987,99
Európa	82,80	12 046,46	88,87	12 855,49	67,66	10 802,68
Belgicko	5,75	874,23	7,79	981,38	4,83	647,84
Nemecko	5,17	792,98	5,65	857,54	6,97	1 085,82
Taliansko	12,80	2 926,07	16,45	3 690,76	14,72	3 616,41
Rusko	28,34	2 959,49	29,48	3 204,53	12,71	1 417,62
Amerika	22,00	2 524,72	23,24	2 741,30	20,10	2 285,18
Kanada	12,58	1 440,77	11,73	1 376,76	10,37	1 203,39
Oceánia	4,52	577,12	3,29	405,08	3,00	393,89
Ostatný svet	534,47	64 304,28	532,11	65 902,60	456,99	58 482,02

Sektor výroby chemických vláken

V Indii je významný výrobný priemysel chemických vlákien, pretože približne 39% materiálov spotrebovaných v textilnom priemysle je vyrobených priemyslom chemických vlákien. Indický priemysel chemických vlákien dosiahol k 31.3.2001 ročnú kapacitu 2,24 miliónov ton a v posledných rokoch sa neprejavuje väčšie kolísanie.[18]

Sektor vlnených tkanín

Tento indický priemysel má hlavnú základňu v štátoch Paňdžáb, Harijána, Rádžasthán, Uttarpradeš, Maharáštra, Gudžarát a Západné Bengálsko. Svojou veľkosťou je malý a široko rozptýlený. Textilné závody, ktoré spracovávajú vlnu, sú zo 40% umiestnené v štáte Paňdžáb, 27% v Harijána, 10% v Rádžasthán a 23% je umiestnených v štátoch Uttarpradeš, Maharáštra, Gudžarát a v Západnom Bengálsku.

Na konci roku 2001 mal vlnársky textilný priemysel registrovaných 675 závodov zamestnávajúcich 1,2 milióna ľudí.[18]

Sektor ručných tkáčskych stavov

V Indickej ekonomike je sektor ručných tkáčskych stavov veľmi dôležitý. Poskytuje zamestnanie viac než 6,5 miliónu ľudí, ktorí sa zaoberajú tkaním. V dôsledku vládnych intervencií a finančnej podpory uskutočňovanej cez rôzne podporné programy, bol sektor ručných tkáčskych stavov schopný odolať konkurencii mechanických stavov a továrenskému sektoru. Výsledkom toho bolo viac než desaťnásobné zvýšenie produkcie. Tento sektor vykazuje 19%-ný podiel z celkovej produkcie indických tkanín a značne prispieva k príjmom za vývoz.

Sektor mechanicky poháňaných stavov

Svojou decentralizáciou vyhovuje sektor mechanických stavov potrebám dôležitej oblasti výroby odevov. Významne prospieva výrobou v jednotlivých štátoch a poskytuje zamestnanie miliónom ľudí. Podieľa sa približne 60% na celkovej výrobe tkanín v Indii, vyrába širokú škálu rezných aj upravených tkanín a predstavuje významný prínos z vývozu na svetové trhy.[18]

Odevný sektor

Indický odevný průmysl zaměstnává 1,6 milionů pracovníků. Oproti 15 mil. v textilním průmyslu je to poměrně málo, z toho je zřejmé, že Indie se neorientuje přednostně na oděvy. Odevný sektor představuje jednu z největších příjmových položek z indických vývozných přínosů. Do značné míry je soustředěn v decentralizovaném sektoru. V posledních patnácti letech urobil významný pokrok v úsilí orientovat se na vývoz. I tak je ale odevný průmysl stále zatřezován problémy, které způsobují, že vyrábá lacné oděvy nízké kvality. Odevný průmysl je v prevažné míře založen materiálově na bavlně, na rozdíl od trendů ve světovém obchodu, kde je většina oděvů vyrábána na bázi syntetických a směsových materiálů.

Vývoz oděvů v posledních letech v pozoruhodné míře rástl. Prevažná část vývozu je směřována do USA a EU, dále do Austrálie, Kanady, Japonska a do krajín Středního Východu.

Indický textilní průmysl se nachází v přechodném období, které následuje po zrušení dovozních omezení k 1.1.2005 a plném zapojení do mezinárodního textilního obchodu podle pravidel WTO. Indie zatím patričně nevyužila možnosti, které sa jej zrušením kvót otvorili, nevstúpila na trh s textilním tovarom tak agresívne ako Čína. Hlavným dôvodom je silná konkurencia čínskeho textilného průmyslu. Indický export textilního tovaru, vrátane ručne vyrábanych výrobkov, výrobkov z juty a kokosových vláken, tvoria cca 20 % celkového exportu (11,9 mld. USD za finančný rok 2003-04). Vláda pomáha vytvoreniu textilných komplexov a výrobných jednotiek na svetovej úrovni pomocou pohnútok a úľav pri nákupe moderných textilných strojov a zavádzaním progresívnych technológií pre tie firmy, ktoré exportujú.[18] Tu sa otvárajú možnosti dodávok textilných a pletacích strojov a ich komponentov pre ČR.

3.2 Čínska ľudová republika

Čínska republika je svojou rozlohou štvrtá najväčšia krajina na svete a najväčší ázijský štát. Je najľudnatejší štát sveta.

Je členom WTO od 11. decembra 2001.

Čína – základné ekonomické ukazovatele:

Počet obyvateľov v roku 2006: 1 313 973 713

Tvorba HDP: 35 % služby, 50 % priemysel, 15 % poľnohospodárstvo

Zamestnanosť: 26 % služby, 24 % priemysel, 50 % poľnohospodárstvo

HDP – parita kúpnej sily; v roku 2005: 8 859 mld. USD

HDP na 1 obyv. – parita kúpnej sily; v roku 2005: 6 800 USD

Inflácia v roku 2005: 1,8 %

Hospodársky rast: 9,9 %

Nezamestnanosť v roku 2005: 9 %

Dlh v roku 2005: 252 mld. USD

Vývoz: stroje, textil, potraviny, hodváb, rudy, paliva

Dovoz: stroje, plasty, železo a oceľ, chemikálie

Odberateľské krajiny: USA, Hongkong, Japonsko, Južná Kórea

Dodávateľské krajiny: Japonsko, Taiwan, USA, Južná Kórea, Nemecko

Mena: yuan (CNY)[19]

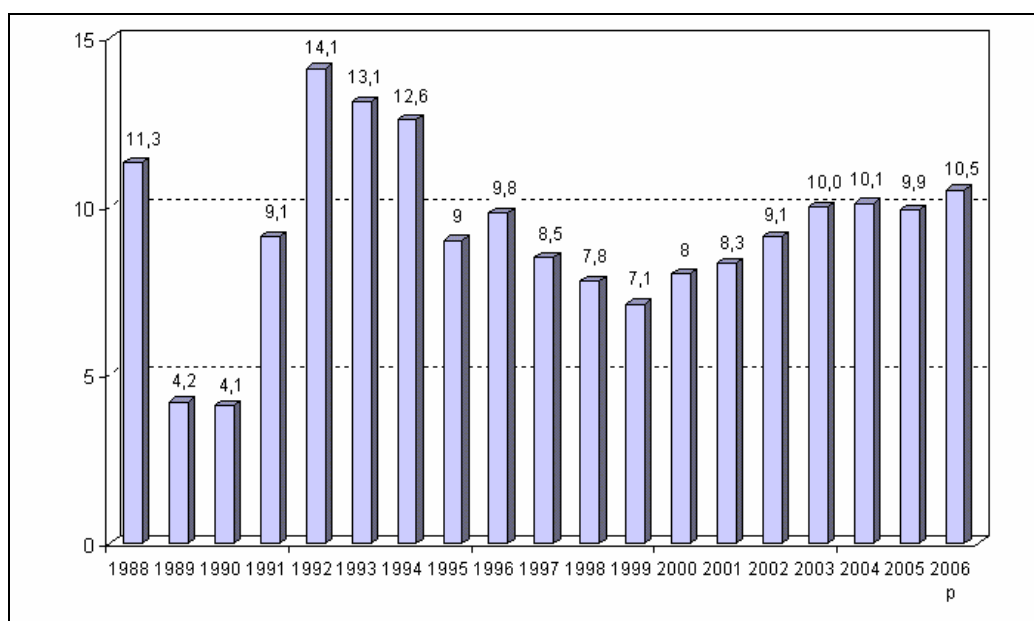
Čínska ľudová republika má autoritársky režim pod vedením Komunistickej strany Číny.[20]

Ekonomické reformy, ktoré začal od roku 1976 presadzovať Teng Siao-pching a na ktoré naviazali jeho nástupcovia v 90-tych rokoch, spôsobili, že bol v ČLR v polovici 90-tych rokov 20. storočia naštartovaný rýchly hospodársky rast, ktorý trvá dodnes a rýchlo stimuluje všetky oblasti národného hospodárstva.

Ekonomika krajiny v roku 2006 rástla tempom 10,5 %, najvyšším za 11 rokov. Hrubý domáci produkt tak dosiahol cifry 20,97 mld. CNY (tj. 2,68 mld. USD), zatiaľ čo index spotrebných cien dosiahol len 1,5 % rastu a inflácia sa udržala pod hranicou 2 %. Svetová banka odhaduje rast ekonomiky ČLR v roku 2007 na 9,6 % HDP.

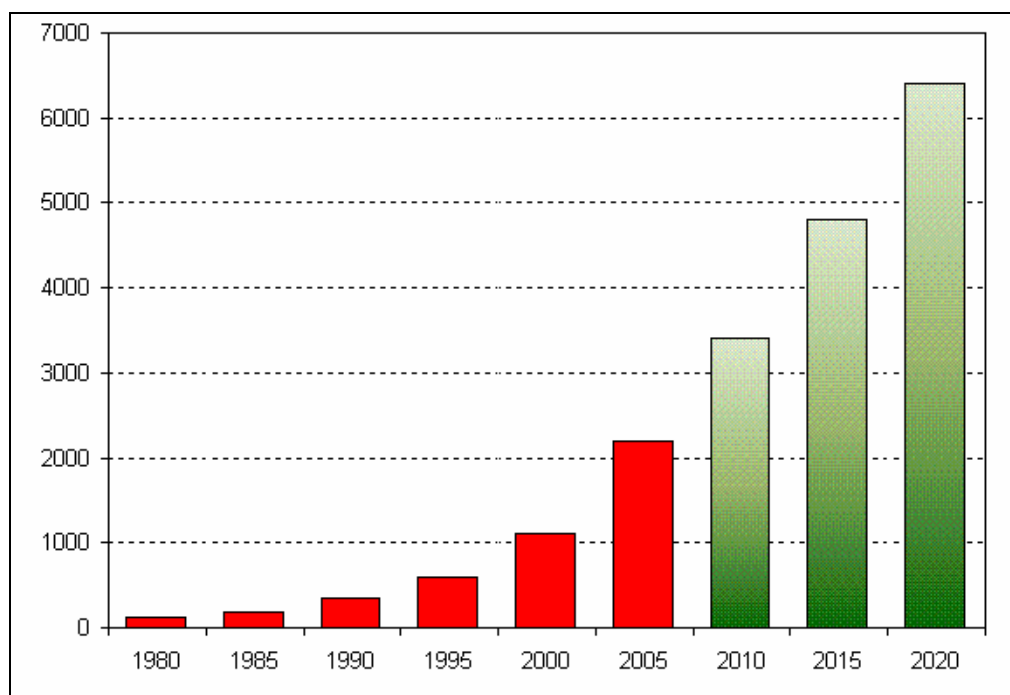
Čínsky vývoz v roku 2006 vzrástol o 27,2 %, dovoz v rovnakom období narástol o 20 %. Saldo obchodná bilancia tak dosiahla prebytku 177,5 mld. USD oproti 100 mld. USD v roku 2005.

Čínska ekonomika v roku 2005 predstihla britskú ekonomiku, dostala sa tak na štvrté miesto na svete. V súčasnosti dobieha nemeckú ekonomiku. Už v roku 2005 dosahovala objem 2,86 mld. USD a jej tempo rastu pre rok 2006 bol odhadovaný na 2,2 %. Odhaduje sa, že okolo roku 2040 sa ČLR stane ekonomicky najsilnejšou krajinou sveta.[20]

Graf č.2: Rast reálneho HDP v Číne (%) [21]

Graf č.2 znázorňuje dlhodobu rastúcu ekonomiku. Priemer z rokov 1988 – 2006 je 9,26%. Pre porovnanie s Indiou mala Čína v rovnakom rozmedzí 1993 – 2005 priemer nárastu HDP 9,48 čo je výrazne vyšší než v Indii (o 3,04%).

Graf č.3: Hrubý domácí produkt Číny (mld. USD)[22]

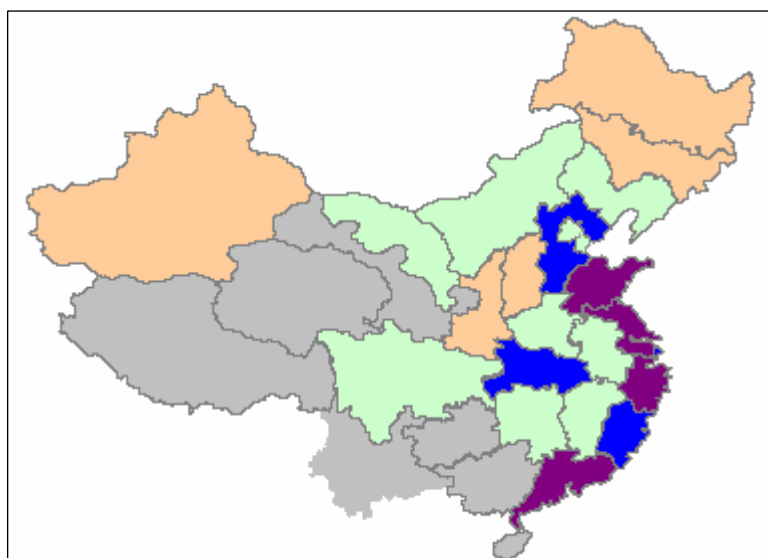
Ako vyplýva z grafu č.3 Čína plánuje zvýšenie HDP približne až o 2/3 do roku 2020 oproti roku 2005. Medzi rokmi 1990 – 2005 bol ale rýchlejší nárast HDP než je plánovaný do roku 2020.

Rizikom pre strmý rast HDP, ktorý je odhadovaný podľa grafu č.3 je voda. Čína je jednou z oblastí s najmenšími zásobami vody na svete. Sever Číny má kritický nedostatok vody a nedostatkom pitnej vody trpia 2/3 čínskych miest. Ekologickým problémom je kontaminácia väčšiny čínskych riek a jazier z vypúšťania odpadu. Na množstve vypusteného odpadu sa podieľa aj obrovská produkcia výroby v textilnom a odevnom priemysle. Ročne vypúšťajú až 20 mld. ton splaškov priamo do riek a jazier. Je to také isté množstvo odpadov ako vyprodukujú Spojené štáty americké, India a Japonsko dohromady.

Kvalita vody je tiež ohrozovaná rizikovými priemyselnými prevádzkami v blízkosti zdrojov pitnej vody, napr. 13. novembra 2005 spôsobila explózia chemičky v meste Ťi-lin kontamináciu rieky Sung-chua benzénom, teda aj ohrozenie a znečistenie pitnej vody v mestách po prúde, napr. Charbinu.[20]

Z vyššie uvedeného vyplýva, že ekológia je v Číne veľkým problémom. Problémy nastanú v prípade, že Čína bude v budúcnosti medzinárodnými organizáciami donútená začať dodržiavať ekologické štandardy, ktoré sú už vo väčšine západných krajinách normálom. Vybudovanie ekologických prevádzok si vyžaduje zo strany Čínskej vlády a aj súkromných firiem nemalé investície, ktoré môžu výrazne zbrzdiť odhadovaný rast HDP.

3.2.1 Čínsky textilný priemysel

Obr. 1: Mapa – Textilný priemysel – výrobná hodnota podľa oblastí (2003)[23]

Tab. č. 4: Výrobná hodnota podľa oblastí (vid' Obr. 1)[23]

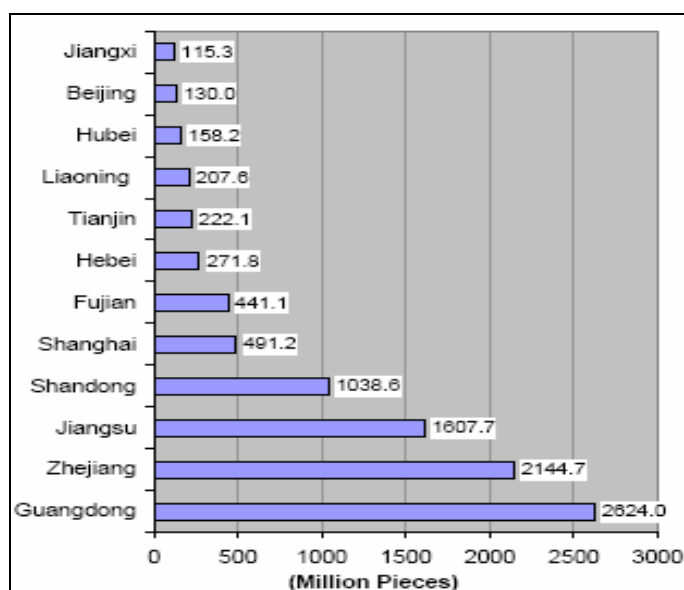
Výrobná hodnota (milión USD)					
	10 000 – 40 000	4 000 – 10 000	1 000- 4 000	500- 1000	0 – 500

Textilný a odevný (TaO) priemysel v Číne je koncentrovaný do pobrežných provincií Guangdong, Zhejiang, Jiangsu, Fujian, Shandong a samosprávnej oblasti Shanghai. V roku 2002 tieto provincie dokopy vykazovali 82 % exportu TaO priemyslu Číny meraného výrobnou hodnotou. Ako ukazuje nižšie uvedená tabuľka č. 5, exporty vykazujú približne jednu tretinu výroby TaO sektoru.

Tab. č. 5

Hlavné ekonomické indikátory štátnych textilných podnikov a súkromných podnikov s ročným obrátom nad 5 miliónov RMB v roku 2003		
Indikátor	Celkom ročne (miliarda USD)	Medziročný nárast (%)
Hodnota rastu priemyselnej výroby (súčasná cena)	155,91	22,76
Hodnota rastu priemyselnej výroby (pevná cena)	147,08	20,75
Obrát predaja	149,42	24,60
Hodnota predaja (súčasná cena)	152,48	23,20

V prípade odevného sektoru vykazuje export viac než polovicu výroby odevov v Číne. Tieto štatistiky v skutočnosti pokrývajú „štatisticky významné podniky“. Inými slovami, všetky štátne a neštátne textilné podniky (súkromné, zahraničné podniky) s ročnou hodnotou predaja nad 5 miliónov RMB (604 tis. USD). Čína má v skutočnosti veľký počet malých odevných podnikov, najmä v provinciách Jiangsu, Zhejiang a Fujian, ktoré tradične zásobujú štátne obchodné podniky (viď graf č. 4). Ak by bol celý odevný priemysel zachytený v oficiálnych štatistikách, je pravdepodobné, že by bol pomer priemyselnej výroby a exportu ešte vyšší.

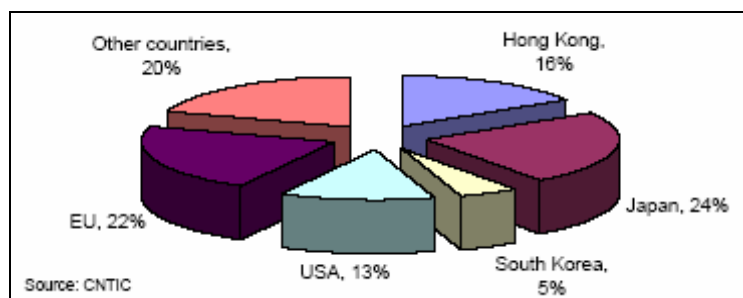
Graf. č. 4: Výroby odevov podľa provincií

Graf. č. 5: Export TaO priemyslu (1998 – 2003), (v mld.USD)

Z grafu č. 5 vidieť, že nárast exportu textilného a odevného priemyslu v období 1998 – 2003 tvorí približne dvojnásobok.

Japonsko a iné trhy v oblasti ázijského Pacifiku sú v súčasnosti najdôležitejšími cieľmi TaO priemyslu v Číne tesne nasledované trhmi v EU a USA. Ázijské krajiny vykazujú 56,5 % celkového exportu odevných výrobkov v Číne počas prvej polovici roku 2004.[23]

Graf. č. 6: Hlavné ciele exportu TaO sektoru v roku 2003

Podiel exportu TaO priemyslu podľa regiónov

A) Región delty Perlovej rieky (PRD)

Región PRD absorboval väčšinu priamych zahraničných investícií z Hongkongu. Úspech provincie Guangdong v získaní investícií a vývoj prosperujúcej ekonomiky

zameranej na export, môže byť čiastočne prisúdený politickým okolnostiam. V 80-tych a začiatkom 90-tych rokoch bol Guangdong nadšeným podporovateľom reformnej politiky centrálného vedenia ekonomiky a Deng Xiaoping ho zvolil, aby znovu zahájil ekonomické reformy do takzvanej „Južnej cesty“ (Southern Tour). Táto iskrička vznietila obrovský investičný rozvoj. Najznámejší bol vývoj špeciálnych ekonomických zón oblasti Guangdong, ktoré od 80-tych rokov významne podporili rast TaO sektoru.

Rapídna industrializácia oblasti Guangdong však vytvorila aj novú sadu výziev, vrátane zvýšenia nákladov spojených s pracovnou silou, krajinou, úžitkovou sadzbou a daňou, ktoré postupne oslabili konkurencieschopnosť oblasti v tradičných výrobných sektoroch. Ako sa zvýšili náklady, zahraniční investori presunuli podniky najprv zo Shenzhenu a zón ekonomického a technologického vývoja oblasti Guangzhou do iných miest pozdĺž PRD a súčasne do iných pobrežných provincií ako sú Fujian a Jiangsu, ktoré ponúkajú lacnejšie výrobné náklady. Tento trend nevyhnutne oslabuje prednostnú pozíciu oblasti Guangdong ako vedúceho vývozcu TaO sektoru.

Provincie Jiagsu a Zhejiang sa preto v nedávnej dobe stali atraktívnou alternatívou pre cielené investície. Vedená Shanghaiom je teraz ekonomika provincie Deltý Rieky Yangtze (YRD) stále viac integrovaná vďaka rapídne rastúcim zásobovacím reťazcom, ktoré poskytujú širokú škálu výrobkov pre zahraničné trhy. Predstavenie novej politiky povzbudzovania zahraničných investícií v provincii YRD znamená, že zvýhodnená prístupová politika ponúknutá SEZ Guangdong čiastočne stratila svoj význam.

B) Provincia Deltý Rieky Yangtze (YRD)

Väčšina TaO výrobných podnikov v Fujian a Zhejiang sa vyvinula organicky, nie ako v iných regiónoch v Číne, ako napr. Guangdong-ne, kde hlavnými priemyselnými vodcami sú podniky v Hongkongu a Jianngsu, kde hrajú hlavnú úlohu vo vývoji sektoru štátne podniky. Ďalší odlišujúci faktor charakterizujúci podniky v Zhejiang a Fujian je spôsob, akým typicky zabezpečujú financovanie.

Malé a stredné podniky (MSP), základné stavebné kamene priemyslu v dvoch provinciách, sa vyhli štátnym bankám, ktoré majú tendenciu sa vyhýbať MSP a jednotlivcom. Namiesto toho našli financovanie v neformálnych úverových

asociáciách, známych ako „biahoui“. Biahoui sú časťou väčšieho počtu malých a stredných priemyselných klastrov, ktoré prevažujú v istých častiach východnej Číny a môžu ponúknuť rýchle riešenie úveru, keď je potrebné získať kapitál. Poskytujú životnú miazgu významne konkurencieschopným neformálnym priemyslovým sieťam okolo Zhejiang a Fujian.

Toto je zvlášť podstatné v kontexte rastu oblasti Zhejiang, najväčšej exportnej provincii Číny v oblasti TaO.[23]

Politický a ekonomický význam textilného a odevného sektoru

TaO priemysel predstavuje približne 10 % čínskej ekonomiky z hľadiska HDP a vytvára približne 20 % vývozu výrobkov v tovarovej hodnote. Pracovne intenzívny TaO priemysel zostáva kľúčovým zdrojom zamestnanosti hlavne vo výrobe pre export v regiónoch východného pobrežia.

Podiel celkovej zamestnanosti v TaO hodnotovom reťazci.

Približne 31 miliónov zamestnancov je priamo zamestnaných v TaO priemysle a v oblasti spracovania prírodných vlákien v Číne. Oproti Indii, kde je zamestnaných 15 mil. obyvateľov, je v Číne tento podiel dvakrát vyšší. Ak porovnáme počet zamestnancov vzhľadom k počtu obyvateľov v Číne a v Českej republike (ČR) dostaneme v percentuálnom vyjadrení, že v Číne je počet zamestnancov 1,37% z celkového počtu obyv. a v ČR je počet zamestnancov 0,72% z celkového počtu obyv. V Číne je o 0,65% zamestnancov v textilnom a odevnom priemysle viac ako v ČR

Na vývoji textilného priemyslu sú závislí aj farmári, ktorí dodávajú základné suroviny na odvrátenie procesov v textilnom priemysle. Čínsky textilný priemysel spotrebuje viac než 6,2 mil. ton domácich prírodných vlákien, ktoré poskytujú zamestnanie približne 100 mil. farmárom, čo je približne 10 mil. domácností.[23]

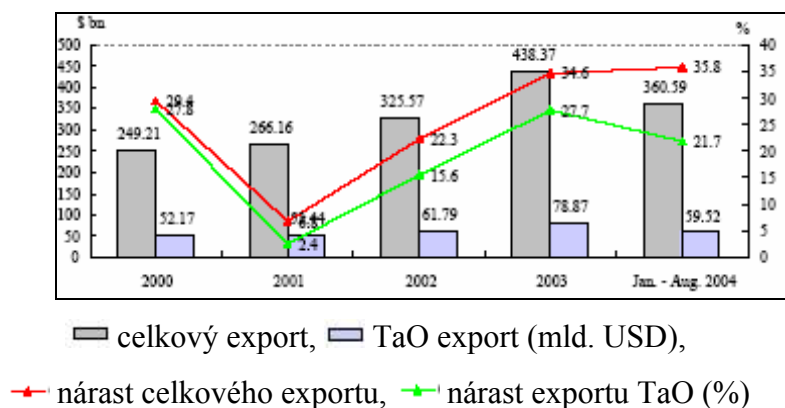
Nárast zamestnancov v textilnom a odevnom priemysle od roku 1980 do 2003 predstavoval 293% (viď tab. č. 6), pre porovnanie, nárast obyvateľstva od roku 1980 do 2003 predstavoval približne 31%.

Tab. č. 6

Zamestnanosť v TaO priemysle	
Rok	Počet zamestnancov
1980	6,130,000
1985	9,160,000
1990	11,730,000
1995	14,710,000
2003	18,000,000

Podiel TaO na celkovom exporte

Do roku 1994 zažil čínsky export v TaO priemysle priemerný ročný nárast 13 %, aj keď je zaujímavé poznamenať, že tento nárast vlastne zaostáva za rastom celkového čínskeho exportu. Trendy tiež tvrdia, že podiel TaO ako percento na celkovom exporte Číny je permanentne klesajúci z 28 % v 1994 na 18 % v roku 2003 (viď. Graf č. 9).

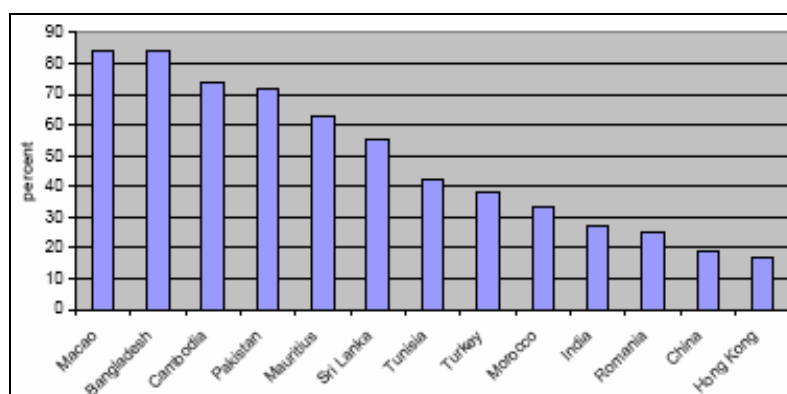

Graf č. 7.: Rast celkového a textilného a odevného exportu v Číne

V grafe č. 7 je znázornený celkový export a export TaO priemyslu v mld. USD a nárast celkového exportu a exportu TaO priemyslu v percentuálnom vyjadrení. Najväčší nárast TaO exportu z uvedeného bol v roku 2003. Graf č. 8 ukazuje rozdelenie TaO exportu do krajín voči celkovému exportu v roku 2002.

Pre porovnanie, dovoz textilu a odevov narástol pomalšie z 12,8 mld. USD v roku 1994 na 15,6 mld. USD v roku 2003. Toto predstavuje ročný nárast o 2,2 %. Podiel TaO dovozu do Číny na celkovom dovoze výrobkov klesol z 11% na 3,8 %. Obchodný nadbytok vytvorený TaO priemyslom počas poslednej dekády sa takmer zdvojnásobil, stúpaj z 21,3 mld. USD na 63,2 mld. USD.

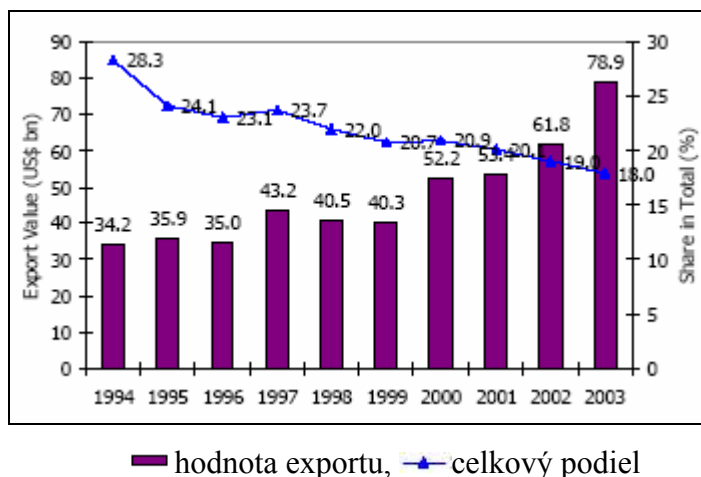
Odevný sektor predstavuje približne 2/3 (72%) exportu z textilného a odevného priemyslu. Najdôležitejšími trhmi sú Japonsko (38 % odevného exportu), EU (17 % odevného exportu) a USA (17 % odevného exportu). Textilný export tvorí zbytok exportu (1/3, tj. približne 28%). ASEAN krajiny (viď kapitola 1.) sú hlavnými príjemcami čínskeho textilného exportu.

Graf. č. 8: Rozdelenie TaO exportu voči totálnemu exportu (2002)

Zárobky zahraničných mien získané z TaO sektoru tvoria významnú podporu čínskych rezerv v zahraničnej mene a platovú rovnováhu.

V roku 2003 hodnota celkového vývozu a dovozu TaO produktů vzrástla medziročne o 24%, dosahuje tak 94,5 mld. USD, z čoho 78,8 mld. USD tvoril export a 15,6 mld. USD tvoril dovoz. Toto predstavuje zvýšenie o 27,7% a 8,5 %, z toho vyplýva nadbytok 63,2 mld. USD, čo je 33,4 %.[23]

Graf č.9: export TaO 1994 – 2003

Eliminácie kvót

Exportné kvóty vytvorili významný podiel TaO cien, ale podiel sa líši u rôznych produktov. V niektorých prípadoch tvorí až 25 % ceny finálneho produktu. A ak boli kvóty obchodované na čiernom trhu, podiel nákladov na kvóty ako percento finálnej ceny bol niekedy dokonca vyšší. V prostredí kvót, ak chce firma exportovať, musí získať kvótu od MOFCOM, CCCT alebo od inej firmy na čiernom trhu a tak existencia kvót zvyšuje náklady, čo je analógiou exportnej dane, alebo „ekvivalentom exportnej dane“.

Odhadované priemerné ekvivalenty exportnej dane kvót pre TaO štyroch hlavných dodávateľov do USA a EU sú zobrazené v tabuľke nižšie (viď tab. č. 7). Tieto odhady, pripravené Centrom pre manažment a ekonomický výskum, sú založené na

posledných dostupných dátach s úpravami pre určité javy systému alokácie kvót v rôznych porovnávaných krajinách. V tabuľke č. 7 je vidieť vysoké ekvivalenty vývozného cla čínskeho vývozu do USA na textil a oblečenie a na exporty oblečenia do Európskej únie, ak budú porovnané s konkurentmi. Ak sú kvóty záväzné, čo je prípad mnohých TaO produktov, na ktoré sa vzťahujú tieto reštrikcie, kvótné licencie vytvárajú nedostatkovosť (vzácnosť) tovaru.

Sadzby kvót v troch zo štyroch limitovaných skupín uvalené USA na čínske dovozy textilu a oblečenia boli naplnené viac než na 90 %, čo by znamenalo, že čínske exporty na produkty pod reštrikciami sú prísne obmedzené. Rozdiel medzi exportným clom pre Čínu a pre iných dodávateľov, ako napr. Bangladéš, ktorého kvóty sú voči USA tiež záväzné, môže byť vysvetlený z hľadiska omnoho nižších rastových sadzieb povolených pre čínske kvóty relatívne k jej výrobným kapacitám. EU má 42 kvót na dovoz čínskych TaO produktov (k roku 2005), hlavne na odevné produkty, z ktorých 25 bolo naplnených z viac než 90%.

Tab. č. 7

Ekvivalenty vývozného cla textilných a odevných kvót na kľúčových dodávateľov					
	Pakistan	Čína	Hong Kong	India	Bangladéš
Do USA	%	%	%	%	%
Textil	5	20	0	0	0
Odev	6	36	2	1	13
Do EU					
Textil	7	1	2	N/A	0
Odev	4	54	12	N/A	0

Eliminácia exportných kvót, ktoré predstavovali významný podiel nákladov, sčasti vysvetľuje pád vývozných cien. Správa USTD (US Trade Development –rozvoj obchodu spojených štátov) ukazuje, že v roku 2002 odhadovaný ekvivalent vývozného cla na kvótu pre čínske košeľe z pletenej bavlny bol okolo 27 % podľa hodnoty a na

bavlnené nohavice bol 64 % podľa hodnoty. Nižšie ceny v post-kvótovom prostredí preto reflektujú absenciu kvótnych poplatkov. Toto tiež vysvetľuje ako niektorí výrobcovia dosiaľ využívajú vyššie marže, aj keď predávajú svoje produkty za nižšie ceny. Takže sa od firiem, ktoré súťažia vo výrobe vysoko kvalitných produktov očakávalo, že budú schopné vytvárať zisky predávaním lacnejších výrobkov po skončení kvót.[23]

Cenová konkurencia

Eliminácia kvót tiež znížila cenu čínskych TaO produktov iným spôsobom, väčší počet spoločností a tovární mohol exportovať priamo na zahraničné trhy a to viedlo k vysokej úrovni konkurencie. Výrobná kapacita sa nezvýšila tak rýchlo, ale konkurencia zredukovala zisky vývozcov dosť dramaticky. V najextrémnejších prípadoch spadla cena niektorých textilných produktov o takmer 70 % od roku 2001. I keď ceny spadnú v priemere ako výsledok eliminácie kvótnych poplatkov, [23] predpokladá, že kombinácia inflačných faktorov, ktoré zahŕňajú rast miezd, cien komodít a energií, budú postupne zvyšovať ceny čínskych TaO výrobkov. Ceny padajú už asi šesť rokov, ale ako sa prejavuje nová cenová štruktúra, mal by byť tento trend zvrátený. Jedným z dôvodov, prečo ceny nerastú je to, že veľký medzinárodný nákupcovia majú dosť nákupného vplyvu, aby zatiaľ držali ceny dole, dokonca i keď zásadné náklady rastú.[23]

Hlavné konkurenčné faktory čínskeho textilného a odevného sektoru

- **cena** – väčšia konkurencia umožňuje kupujúcim tlačiť dodávateľov, ktorí chcú predávať s minimálnym ziskom (maržou), aby získali podiel na trhu a prežili
- **kvalita** – kvalita čínskeho tovaru je pomerne vysoká a predstavuje dobrú hodnotu pre kupujúcich
- **náklady** – cena práce je stále nízka a do roku 2005 nerástla, továrne a krajiny sú lacné a na niektorých miestach vláda ponúka atraktívne poplatky za používanie

krajiny, pokiaľ TaO podnikanie poskytne zamestnanie a prispeje k miestnemu rastu ekonomiky

- **kompletný priemyslový reťazec** – poskytuje kompletne služby. Čínski výrobcovia majú veľkú flexibilitu v spĺňaní požiadaviek kupujúcich ohľadom špecifikácií výrobkov, kvality a kvantity. Infraštruktúra a logistika sú súťaživé, dovoľujú dodávateľom skracovať časy dodania

-

Výroba odevov

Čínsky odevný sektor zahŕňa okolo 15 000 dodávateľov, ktorí vytvoria ročný predaj za 50 mld. USD. Čínska odevná výrobná firma v priemere zamestnáva 300 pracovníkov, tieto štatistiky nezahŕňajú menšie výrobné firmy, ktoré majú značnú výrobnú prítomnosť v TaO klastroch okolo Jiangsu, Zhejiangu a Fujianu. Podľa niektorých priemyslových predpovedí v prostredí bez kvót môže čínsky ročný export odevných produktov dosiahnuť v roku 2008 128 mld. USD.

Podľa analytikov priemyslu, koniec systému kvót v roku 2005 presmeruje obchod s odevnými produktmi od iných ázijských trhov na ziskovejšie trhy EU a Severnej Ameriky (napr. US a Kanadu). Čínsky vývoz tričiek a košiel, šiat, bavlnených nohavíc a krátkych nohavíc je veľmi súťaživý. Tieto produkty sú dodávané v škále materiálov, ktorá zahŕňa bavlnu, polyester, krajkovinu, ramiu, organzu, hodváb a denim. Kľúčové výrobné centrum zahŕňa začiatkom roku 2005 Zhejiang s 23 % exportu odevných produktov a tiež Guangdong s 22 % exportu.[23]

Tab. č.8

Čínský dovoz oděvních výrobků (v mil. USD)				
výrobek	2001	2002	2003	02/03 obrat (%)
Všetky oděvné výrobky	1,218	1,337	1,404	5,1
Pletené oděvy	359	452	492	9,0
Bavlnené	186	217	246	13,5
Hodvábne	1	1	1	-0,9
Vlnené	4	49	52	5,9
Syntetické	113	136	146	7,5
Ostatné	55	49	47	-3,8
Tkané oděvy	409	468	541	15,7
Bavlnené	255	292	307	5,2
Hodvábne	17	17	18	6,2
Vlnené	21	27	42	56,6
Syntetické	81	95	132	38,4
Ostatné	35	37	42	14,1
Kožený a kožušinový odev	3	5	6	30,2
Kožený	2	4	6	32,3
Kožušinový	0	1	1	18,6
Ostatné oděvy	29	29	38	29,1
Odevné doplňky	412	377	320	-15,2
Klobúky	6	6	7	18,4

Tabuľka č.8 zobrazuje čínsky dovoz oděvních výrobků kde nejvyšší obrat mal kožený a kožušinový odev.

Investície v TaO sektore

Bolo by zavádzajúce posudzovať prípravy čínskeho TaO priemyslu prednostne na základe eliminácie kvótového systému akoby boli tieto dva priemysly spojené do jedného celku. V skutočnosti objem investícií tečúcich do čínskeho TaO priemyslu

prešiel do textilného sektoru, či už formou podpory, alebo cez domáce súkromné a zahraničné investície, a bol spočiatku riadený v rámci širšieho štátneho programu na reformu sektoru. Vylepšenie textilného priemyslu v tomto zmysle nebolo riadené len priamym očakávaním odstránenia kvót. Vylepšenie bolo urobené ako súčasť trojročného SOE plánu „šokovej terapie“ navrhnutého tak, aby dovoľoval neefektívnym, krachujúcim podnikom vyhlásiť bankrot a priniesť sľubnejším podnikom naspäť strategický vzrastajúci proces.

Od ukončenia programu reštrukturalizácie v roku 2000 však začal textilný priemysel opäť pridávať výrobné kapacity a investície, vedené čiastočne urgenciou dopytu po textilných produktoch od odevných výrobcov.

Niet pochyb, že čínsky textilný priemysel bude profitovať z bez kvótového prostredia pokiaľ ide o prístup na trh. Ale najväčšiu výhodu postupného stiahnutia kvótového systému získa čínsky odevný priemysel. Posilnenie textilného priemyslu v každom prípade povzbudí výkon odevného priemyslu. Živý vlákna spracujúci priemysel posilní integráciu dodávateľského reťazca, čo je jednou z kľúčových výhod konkurencieschopnosti Číny.

Tab. č. 9

Zdroje odevov EU v % z celkového množstva		
	Pred uvoľnením kvótového systému	Po uvoľnení kvót
Čína	18	29
India	6	9
Turecko	9	6
Stredná a Východná Európa**	9	6
Hong Kong	6	6
Severná Afrika***	6	5
Ostatné	46	39

Zdroje textilií EU v % z celkového množství		
	Před uvolněním kvótového systému	Po uvolnění kvót
Turecko	13	12
Čína	10	12
India	9	11
USA, Kanada	8	7
Středná a východní Evropa*	6	6
Ostatné	54	52
* Založené na hodnotách z roku 1997 ** S vyloučením Polska a Maďarska *** S vyloučením Maroka		

Ešte nedávne ekonomické projekty navrhujú, aby podiel čínskeho exportu odevných výrobkov na kľúčových trhoch predbehol podiel exportu textilií. Publikovaná správa WTO (koncom roka 2004) napríklad navrhovala, aby podiel Číny na kombinovanom odevnom trhu USA/Kanada stúpol zo 16 % na 50 %, kým jej podiel v týchto krajinách na textilnom trhu významne rástol z 11 % na 18 %. V EU bol podiel Číny na odevnom trhu navrhnutý tak, aby dosahoval 29 % v roku 2005 z 20 % v roku 2002. Navrhovaný rast čínskeho podielu na textilnom dovoze EU je zanedbateľný ako ukazuje vyššie uvedená tabuľka č. 9.

Tieto predpovede však boli kritizované kvôli nedostatku počítania s náhodnými faktormi, ako je zneužitie ochranných opatrení na čínsky export, alebo povinné kontrolné opatrenia čínskeho exportu. Taktiež neberú do úvahy iné kľúčové faktory obchodu s odevnými výrobkami, ako je príprava zvýhodnených tarífov a čas na trhu. Avšak vo svetle nedávneho nárastu kapacity čínskej textilnej výroby, čiastočne vďaka investíciám do textilných strojov a zámerom výrobcov odevov na zvýšenie výrobných kapacít, by bolo logické vyvodiť, že čínsky export odevných výrobkov značne vzrastie v priebehu niekoľkých rokov.

V priemere sa poukazuje na potenciálny nárast kapacity výroby odevov asi o 40% čo sa týka kľúčových produktov (pánske nohavice, krátke nohavice, trička a blúzky).

V rámci textilného priemyslu čínske textilné firmy pribrali nové kapacity a vytvorili pokrok v podpore efektívnosti a kvality výroby. V súčasnosti existuje širšia škála textílií pre odevnú výrobu.

Nedávne investície do TaO sektoru majú dva ciele, a to zlepšenie priemyselnej infraštruktúry TaO sektoru a rozšírenie výrobnnej kapacity. V prvom prípade je zlepšovanie hnané nákupom high-tech textilným strojovým vybavením. V roku 2003 dosiahol predaj textilných strojov 8,6 miliardy USD, z ktorých dovoz tvoril 4,37 miliardy USD a predaj domácich strojov činil 4,23 miliardy USD.

Európsky obchod v TaO sektore Číny sa zameriava na predaj textilných strojov a zaistiť zdroje hotových TaO produktov.

Prehľad čínskeho dovozu európskych TaO produktov je v nižšie uvedenej tabuľke č. 10.[23]

Tab. č.10

Čínsky dovoz textilných produktov, 2001-2003, podľa hlavných dodávateľov				
Zoradené podľa hodnoty dovozu z roku 2003 (v miliónoch USD)				
Krajiny/oblasti	2001	2002	2003	03/02 rozdiel v %
celkovo	12,579	13,066	14,225	8.9
Ázia	11,938	12,317	13,319	8.1
Európa	436	497	572	15.2
Severná Amerika	174	211	275	30.5
Taiwan	2,879	3,095	3,178	2.7
Japonsko	2,735	2,561	2,896	13.1
Južná Kórea	2,499	2,328	2,439	4.8
Hongkong	1,285	1,340	1,336	-0.3
Pakistan	475	474	460	-2.8

USA	169	204	264	29.4
Taliansko	210	233	236	1.5
Indonézia	215	224	216	-3.7
Thailand	92	97	139	44
India	197	169	138	-18.3
Nemecko	54	79	107	36
Macao	59	54	65	19.9
Malajzia	62	65	62	-3.8
Singapur	28	50	59	16.1
Spojené Kráľovstvo	38	44	48	7.4
Francúzsko	29	30	32	7.6
Belgicko	15	21	28	37.4
Vietnam	12	16	24	50.3
Austrália	16	20	24	20.9
Luxembursko	13	18	21	16.4

Platové podmienky

V čínskom textilnom priemysle boli v roku 2002 platové podmienky nasledovné: priemerná mzda bola 0,41 USD za hodinu. Pre porovnanie, v Belgicku v textilnom priemysle bola priemerná hodinová mzda 28,83 USD a v USA 15,13 USD za odpracovanú hodinu. V ČR v textilnom priemysle je hodinová mzda 3,5 USD. Vo finančnom roku 2005/06 bola zaznamenaná zmena, priemerná mzda v Číne stúpila na 0,89 USD.

Výroba v textilnom a odevnom priemysle v Číne mala v roku 2002 hodnotu 138 miliárd EUR, je to 15% nárast oproti roku 2001.

Čína je považovaná za rýchle rastúcu každoročne o 8 % na potenciálnom odbytovom trhu.[24]

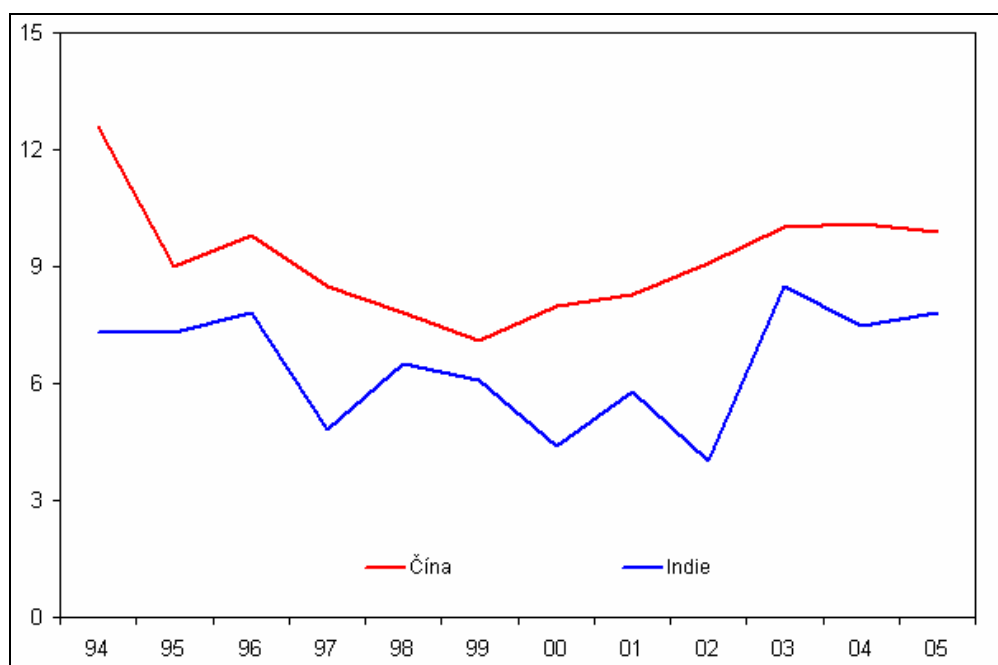
Čína má mimoriadny záujem o novinky, vyznačuje sa usilovnosťou, skromnosťou a uznávaním authority ľudí, ktorí sú v čele závodov. Jej výhody spočívajú

v lacnej pracovnej sile, ohromnom výrobnom potenciáli a stále väčšej pozornosti venovanej kvalite. Snaží sa porozumieť zákazníkovi a dbá na dochvilnosť dodávok.

Čínska výrobná základňa je omnoho silnejšia, než bola na začiatku 80-tych rokov.

Čínsky úspech na globálnom trhu je založený na včasnom rozpoznaní toho, čo je najviac konkurencieschopné. V jej prípade je to konfekcia na konci výrobného reťazca. Do čínskej stratégie konfekcie sa zapojili investori zo sektoru textilu, umelých a syntetických vlákien. Pre rozvoj konfekcie nestačí sektor textilu. Čína je tiež veľkým importérom textilu pre svoj konfekčný priemysel, pretože sa všetko v Číne nevyrába, alebo nezodpovedá kvalite. Jej budúcnosť je závislá na posilňovaní a zvyšovaní pestrosti textilnej výrobnéj základne.[25]

India, má oproti Číne niekoľko nevýhod. V Indii boli investície orientované hlavne do pradiarní, čo spôsobilo nedostatok financií na tkáčsky sektor a úpravne. Odevný priemysel je v Indii tiež zaostalý. Veľkým rozdielom medzi Čínou a Indiou je dovozná politika. Čína umožňuje import textilných výrobkov z celého sveta, India má vysoké clá a reštrikčné opatrenia, ktoré to neumožňujú.[25]

Graf č.10: Porovnanie rastu HDP Číny a Indie v % [26]

Rast HDP Indie sa priblížil k výške HDP Číny približne v roku 1995, 1998 a 2003. Jeho prírastok HDP je pomerne premenlivo rastúci/klesajúci oproti Číne.

3.3 Japonsko

Japonsko je ostrovný ázijský štát, ktorý leží na východnom okraji ázijského kontinentu. Štát je tvorený reťazcom ostrovov v západnej časti Tichého oceánu. Najväčšie ostrovy sú (od severu k juhu) Hokkaidó, Honšú (najväčší ostrov), Šikoku, a Kjúšú. K týmto ostrovom patrí aj skupina menších ostrovov v bezprostrednej blízkosti aj ostrovy viac vzdialené napr. Okinawa. Celková dĺžka pobrežia všetkých ostrovov je 33 889 km

Rozloha 377 835 km² (63. na svete) z toho 0,8 % tvorí voda. Počtom obyvateľov je 10. na svete, z odhadu z roku 2005)[27]

Je členom WTO od 1. januára 1995.

Japonsko – základné ekonomické ukazovatele:

Počet obyvateľov v roku 2006: 127 463 611

Tvorba HDP: 63 % služby, 35 % priemysel, 2 % poľnohospodárstvo

Zamestnanosť: 65 % služby, 30 % priemysel, 5 % poľnohospodárstvo

HDP – parita kúpnej sily; v roku 2005: 4 018 mld. USD

HDP na 1 obyv. – parita kúpnej sily; v roku 2005: 31 500 USD

Inflácia v roku 2005: -0,3 %

Hospodársky rast: 2,7 %

Nezamestnanosť v roku 2005: 4,4 %

Dlh v roku 2004: 1 545 mld. USD

Vývoz: motorová vozidla, elektronika, stroje, chemikálie

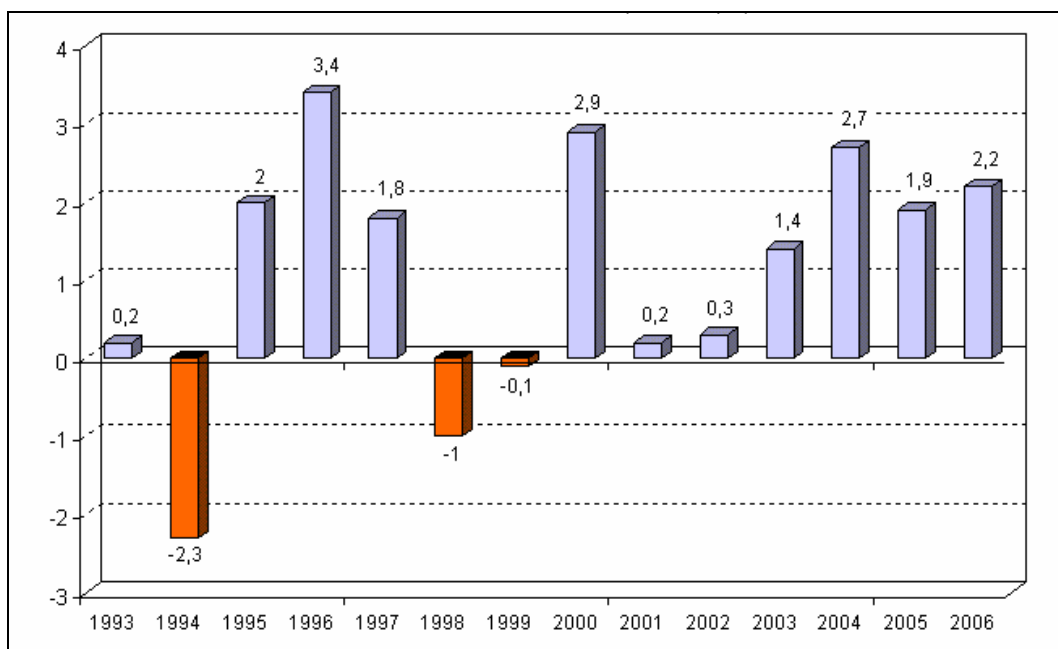
Dovoz: paliva, potraviny, chemikálie, textilní zboží

Odberateľské krajiny: USA, Čína, Taiwan, Južná Kórea

Dodávateľské krajiny: USA, Čína, Južná Kórea, Taiwan, Indonézia, Austrália

Mena: jen (JPY)[28]

Japonská ekonomika je tretia najväčšia na svete. Najväčší rast zaznamenala v druhej polovici 20. storočia, keď v 60-tych rokoch vzrástla priemerne o 10% ročne, v 70-tych rokoch potom o 5%. Zameriava sa hlavne na priemysel - výrobu automobilov, dopravných prostriedkov, elektroniky, strojárstva. Ťaží zo vzdelanej a disciplinovanej pracovnej sily.[27]

Graf č. 11: Rast reálneho HDP v Japonsku (%) [29]

Graf č.11 znázorňuje prevažne rastúcu ekonomiku v priemere o 1,11%. Rast HDP v Japonsku je kolísavý.

3.3.1 Japonský textilní průmysl

V období od 1982 – 1994 dovoz textilu do Japonska vzrůstal z 3,1 miliardy USD na 22,2 miliardy USD. Počas toho istého obdobia sa export zvýšil z 5,6 miliardy USD len na 8,4 miliardy USD. V roku 1987 sa bilancia obrátila negatívnym smerom.

Podobne ako EU aj Japonsko postupne presúva výrobnú základňu, a to na pobrežie Číny, krajín ASEANu a východných krajín Európy.

Stav textilného sektoru v Japonsku v 90-tych rokoch 20-teho storočia

Japonský textilný priemysel, hnaný neustálou pozornosťou venovanou kvalite konečného spracovania výrobkov, vyvinula pohľad na produkty a výrobné procesy, ktoré viedli priemysel do súčasnej vedúcej pozície v oblasti techniky. Všetky súčasti komplexu sa podieľali na tejto snahe zdieľaním charakteristických výsledkov, zlepšením pracovných procesov a vybavenia a predstavením nových produktov a výrobných konceptov. Systém spolupráce, ktorý sa od základu zmenil, začal pôsobiť v 60-tych rokoch 20. storočia a stal sa hlavným znakom priemyslu. Kontrastuje s bežnou situáciou v USA a v Európe, kde technická podpora, silná na výrobu vlákien končí a postupne slabne a na úrovni odevnej výroby sa stáva nepatrnou.[30]

Kľúčové technické postupy Japonska

Prvou metódou je metóda, ktorá dovoľuje objektívnu špecifikáciu textílie a kvality odevu. Vstup predpokladaných schopností predstavuje základnú znalosť textilného inžinierstva.

Druhým perspektívnym technickým postupom je rada špeciálnych produktov, najmä produkty na báze priadze obsahujúcej dva alebo viac polymérov a ich deriváty ultrajemných vlákien, ktoré nemajú konkurenciu v žiadnom z prírodných vlákien. Uvádzajú sa v druhom období syntetiky, mätúc mnohých, ktorí považovali túto oblasť za neschopnú obnovy.

Tretia metóda sa týka expertízy a starostlivosti konzistentne ukazujúcej úpravcami textílií vo vývoji kapacity priadze. Obe sú centrom úspechu špeciálnych produktov, ktoré sú teraz celosvetovo uznávané ako hlavný znak japonského priemyslu.

Štvrtou technikou je demonštrovaná schopnosť potrebná k spojeniu všetkých elementov do kompletne automatizovanej výroby odevných výrobkov. Táto prvá aplikácia robotov na flexibilný materiál predstavuje niekoľko revolučných výrobných konceptov.

Piatou je postupný rast rýchlosti výroby a automatizácie od pradenia, tkania, tlače a výroby odevov. Programovanie týchto operácií vyžaduje absolútne definovanie postupov založených na elementárnej výrobe.

Vedúce postavenie Japonska v prvých štyroch oblastiach je v súčasnosti nemeniteľné. V piatej oblasti musí japonský textilný priemysel súperiť s ponukami od európskych výrobcov textilných strojov. Niektoré stroje sú technologicky pokročilé a cenovo výhodné, takže tvoria konkurenciu domácim výrobkom.

Ak porovnáme Japonsko s USA, vidíme, že odevný priemysel v USA sa ubera úplne opačným smerom. Jeho stratégia je poháňaná najmä nákladmi, výnosmi, rýchlosťou a jednotnosťou produktov na vrchole programu a vývoj nových procesov je drasticky znížený. S postupnou stratou vlastnej výrobnnej sféry vybavenia je priemysel v oblasti modernizácii procesov závislý na vývoji zahraničných výrobcov. Pozornosť venovaná kvalite prináša primárne dôraz na uniformitu a spracovateľnosť. Predstavenie variácií vo výrobe je udržiavané na minime a často krát urýchlené tlakom dovozu v nižšej polovici trhu. Výrobcovia neboli vyzvaní špeciálnymi vlastnosťami produktov. Tieto produkty sú tu prakticky nedostupné, pretože menový kurz neprimerane zvýši ich cenu. Situácia sa pravdepodobne zmení, keď sa výroba presunie do lacnejších výrobných oblastí. Vývoj špeciálnych produktov v USA bol taktiež obmedzený z dôvodu, že priemerný spotrebiteľ nevyužije ich pridanú hodnotu a výnimočné vlastnosti. Priemysel jasne pokračuje v svojom predošlom smere a vyjadruje odpor k rozdeleniu. Ďalší dôkaz o tomto odpore je evidentný v postupnom odstavovaní výroby s výskumom stredného a dlhého rozsahu a v zameraní sa na obmedzené technické

zdroje existovania obchodu. Oba kroky zdôrazňujú prvoradú dôležitosť krátkodobých prínosov.

Japonská a americká stratégia sa líšia, tento kontrast sa vyostroval v priebehu celých rokoch. Niektoré vývojové trendy boli skutočne pôvodne vyvinuté v USA. Avšak s postupom času sa americký priemysel uspokojil, zatiaľ čo japonský priemysel sa zachytil trendov a zdokonalil sa. Čas ukáže, ktorý z dvoch priemyslov zvíťazí v bezbariérovom, cenovo nevyrovnanom a kvalitatívne konkurenčnom svete, ktorý predvída WTO.[30]

Predpoklady organizácie japonského priemyslu

Drahá pracovná sila a ostré ocenenie Yenu poháňajú Japonsko k exportu. Z toho dôvodu sa priemyselná výroba presúva za hranice aby pokračovala v poskytovaní služieb svetovému trhu. Dovoz v niektorých sektoroch súčasne zažíva obrovský nárast. Aby sa predišlo strate podielu na domácom trhu, dováža Japonsko aj niektoré produkty, ktoré vyrába v zahraničí. Tento trend bude pravdepodobne pokračovať aj v dohľadnej budúcnosti.[30]

Situácia komplexu textilného priemyslu

Žiadny sektor nezažíva väčší prevrat vo výrobe než textilný. Dovoz uspokojil viac než polovicu potrieb spotrebiteľov. Z dôvodu racionalizácie priemyslu bolo prepustených niekoľko sto tisíc zamestnancov, ďalšie tisíce očakávajú prepustenie v najbližšej dobe kvôli pokračujúcemu trendu sťahovania výroby. Nariadenie WTO o zrušení kvót obmedzujúcich TaO obchod do 10 rokov zvýši konkurenčný tlak na mnohé národné textilné priemysly, vrátane japonského, ktorý sa tým ešte zníži. Neschopnosť presťahovaných výrobných základní dosiahnutia kvality domácich výrobcov a rozšírenie automatizácie skrz celý priemysel zmierňuje tieto pesimistické perspektívy a ubezpečuje o prežití aspoň malého kúska textilného priemyslu. Keby zmizli aj dva vyššie uvedené faktory, situácia by bola skutočne beznádejná.

Avšak globálna budúcnosť japonských textilných firiem v zahraničí je svetlá, okrem nepredvídateľného politického vývoja. Produkty postupne zlepšujú kvalitu a ľahko obstoja v konkurenčnom boji aj z hľadiska cien. S rastúcou sofistikáciou budú tieto firmy čoskoro produkovať špeciálne výrobky, ktoré sa v súčasnej dobe vyrábajú v Japonsku. Tieto produkty vytvoria technickú a obchodnú výzvu pre výrobcov z USA a Európy, ale taktiež budú musieť konkurovať aj niektorým ázijským výrobcom.

Zo strany R&D (research and development – výskum a vývoj) má priemysel len malú potrebu získania nových znalostí zo zahraničia, keďže sa nachádza vo vedúcej pozícii v oblasti techniky. Viac znalostí musí získať len z oblasti vybavenia, keďže 4 zo 6 najväčších výrobcov sú z Európy.

Negatívna bilancia obchodu v textilnom sektore a iné sprievodné problémy vrhli tieň na budúcnosť, ktorá poháňa drastické zmenšovanie japonskej domácej produkcie. Ovplyvnené pracovné sily sa snažia zabezpečiť si zamestnanie rôznymi činnosťami. Avšak vedúce postavenie v oblasti techniky nevyzerá byť ohrozené. V skutočnosti sa jeho dopad na svetovom trhu zvýši s rastúcou výrobou komercializovaných výrobkov v japonských podnikoch v zahraničí. Rýchlosť inovácie produktov v textíliách a odevoch sa však bude v najbližšom období znižovať s presunutím finančných zdrojov do základného výskumu s väčším rozsahom. Postup v konvenčných a smart materiáloch a senzoch snímajúcich ľudský organizmus, zdvojený do schopnosti jednotnej výroby, sa môže uviesť v čase, keď priemysel dokáže skutočne personalizovať oblek tak, aby vyhovel všetkým podmienkam psychologického a fyziologického komfortu každého spotrebiteľa. Nedávny pokrok v tomto smere zaistí, že aura pokročilej technológie získanej počas posledných dvoch dekád sa len tak nevytratí. Tento scenár by bol pravdepodobný len v prípade, ak by zisky spoločností na podporu výskumu boli napadnuté nižšou ziskovosťou presunutej výroby kvôli zhoršeniu devízového kurzu.

[30]

Vývoj vysoko funkčných textilných materiálov v Japonsku

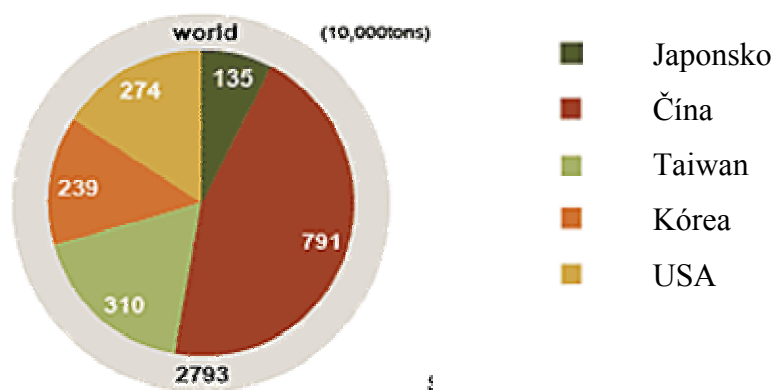
Japonský textilný priemysel je taktiež vystavený silnej ofenzíve odevných výrobkov masového charakteru z Číny. Kvôli tomu Japonsko pred 15-timi rokmi začalo rozsiahlo

vyvíjať vysoko funkčné výrobky a v súčasnej dobe väčšina vyrábaných textilných výrobkov sú vysoko funkčné materiály. Tieto materiály je možné rozdeliť podľa konečného použitia výrobku na materiály pre účely odevné, bytové a technické. Ich vlastnosti sú prevažne založené na vysoko funkčných vláknach, ktoré je možné podľa odborných prameňov deliť na dva typy:

1. super vlákna, charakterizuje ich hlavne vysoká pevnosť a vysoké LOI. Ich aplikácie smerujú napr. do automobilového priemyslu, stavebníctva, letectva. Významné je ich uplatnenie do nepriestrelných odevov. Medzi tieto vlákna patrí napr. para-aramidy, meta-aramidy, vysoko pevné polyolefiny, PBO vlákno, uhlíkové vlákna.

2. vlákna pre špecifické účely, majú zvyšovať komfort človeka. Ich uplatnenie je zamerané predovšetkým na tieto oblasti: zdravotná starostlivosť, pohodlie a údržba odevov a ekológia.

Problematika vývoja nových, vysoko funkčných materiálov, so sebou prináša špecifické problémy, napr. hodnotenie ich vlastností. Problémom je, že v jednotlivých krajinách sú metódy a normy hodnotenia rozdielne, čo znamená komplikácie pri obchodovaní. Napríklad hodnotenie antibakteriálnych vlastností, pokiaľ ide o antibakteriálnosť vo vzťahu k prevencii zápachu je v Japonsku vyskúšané ponechať baktérie na povrchu textílie pod kontrolou, takže nebudú ovplyvnené baktérie na povrchu kože. V Európe je silná tendencia ponechať pod kontrolou aj baktérie na povrchu kože. V dôsledku tohto rozdielneho prístupu nebude japonská zásielka materiálu s antibakteriálnou prevenciou proti zápachu vhodná pre Európu pretože očakávaný efekt spotrebiteľov v Európe je odlišný.[31]

Graf č. 12: Svetová produkcia chemických vlákien[32]

3.4 Spojené štáty americké – USA

Spojené štáty americké – anglicky *United States of America*, skratka **USA** – je federatívna prezidentská republika v Severnej Amerike, rozkladajúca sa od Atlantického po Tichý oceán, vďaka exkláve Aljašky vlastní USA aj brehy Severného ľadového oceánu a na niektorých tichomorských ostrovoch (hlavne Havaj). Spojené štáty sa skladajú z 50 štátov, federálneho územia s hlavným mestom a sídlom vlády a Kongresu (District of Columbia), pridružených štátov s vnútornou samosprávou (Portoriko, Severní Mariany a ďalšie) a samosprávnych území Spojených štátov (Guam, Panenské ostrovy, Americká Samoa a ďalšie). USA je najväčšia svetová veľmoc, prvá krajina, ktorá vyvinula jadrové zbrane.[33]

Je členom WTO od 1. januára 1995.

USA – základné ekonomické ukazovatele:

Počet obyvateľov v roku 2006: 298 444 215

Tvorba HDP: 80 % služby, 18 % priemysel, 2 % poľnohospodárstvo

Zamestnanosť: 66 % služby, 31 % priemysel, 3 % poľnohospodárstvo

HDP - parita kúpnej sily; v roku 2005: 12 360 mld. USD

HDP na 1 obyv. – parita kúpnej sily; v roku 2005: 41 800 USD

Inflácia v roku 2005: 3,2 %

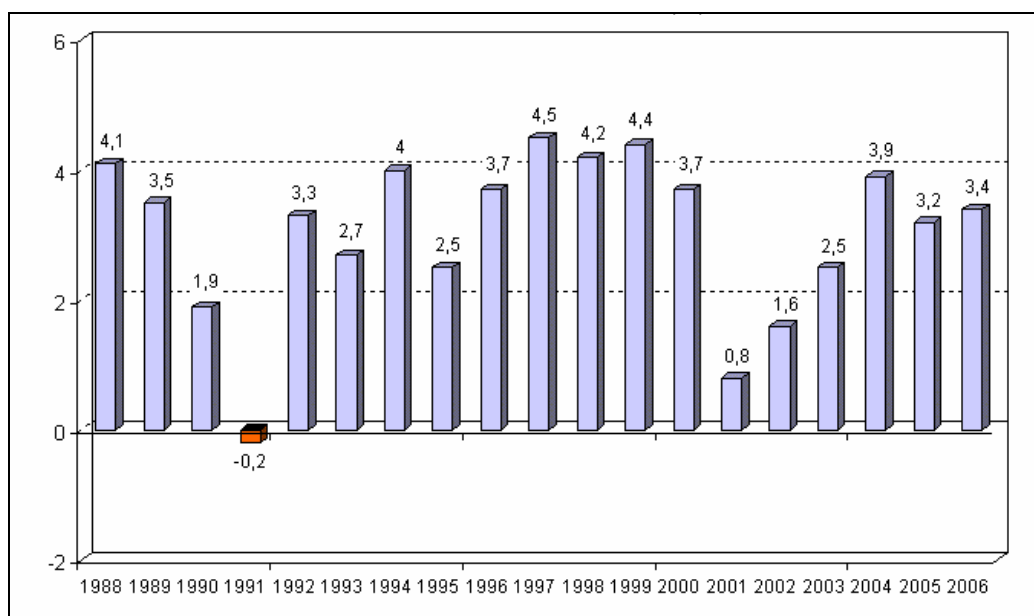
Hospodársky rast: 3,5 %

Nezamestnanosť v roku 2005: 5,1 %

Dlh v roku 2005: 8 837 mld. USD

Odberateľské krajiny: Kanada, Mexiko, Japonsko, VB, Nemecko, Francúzsko

Dodávateľské krajiny: Kanada, Japonsko, Mexiko, Čína, Nemecko, VB[34]

Graf č. 13: Rast reálného HDP v USA (%) [35]

Graf č.13 znázorňuje dlhodobu rastúcu ekonomiku. Priemer z rokov 1988 – 2006 je 3,04 %. Ak bol porovnávaný, v rozmedzí rokov 1993 – 2005, priemerný nárast HDP, bolo zistené, že v USA bol vyšší priemerný nárast (3,21 %) ako v Japonsku (1,04%). V druhej polovici 90-tych rokov bol v USA prudký rast ekonomiky. V roku 2001 bol zaznamenaný pokles a ďalšie obdobie zaznamenalo nový rast. (viď graf č.13). Z grafu je zrejmé, že rast HDP v USA vykazuje vysokú mieru stability. Nie je tak rýchly ako v štátoch juhovýchodnej Ázie, ale ani sa často neprepadáva do záporných čísiel ako v prípade napr. Japonska.

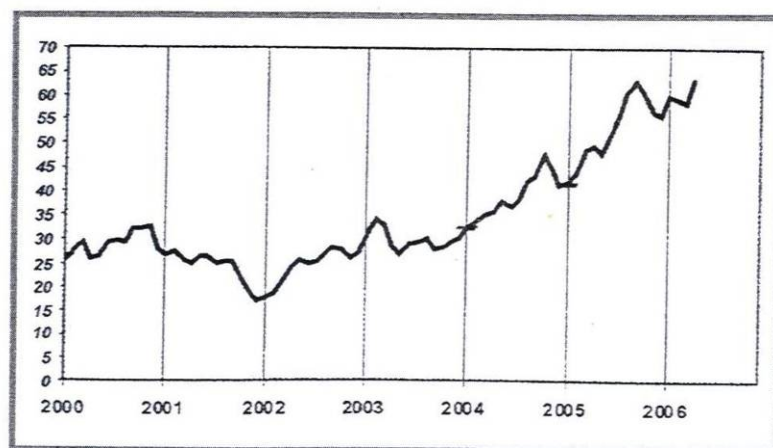
3.4.1 USA textilný priemysel

Americký vlákenný a textilný priemysel

Celková priemyslová spotreba vlákien, chemických aj prírodných, vyvrcholila v roku 1999. V súčasnosti je o 20% nižšia vďaka stúpajúcemu tlaku na dovozy.

V roku 1997 ázijská finančná kríza silne zasiahla americký vlákenný a textilný priemysel. Dopad krízy zaznamenal región v dobe, kedy v niekoľkých krajinách sveta prebiehalo rozširovanie kapacít. Ku zhoršeniu reálneho stavu prispelo hlavne rýchle

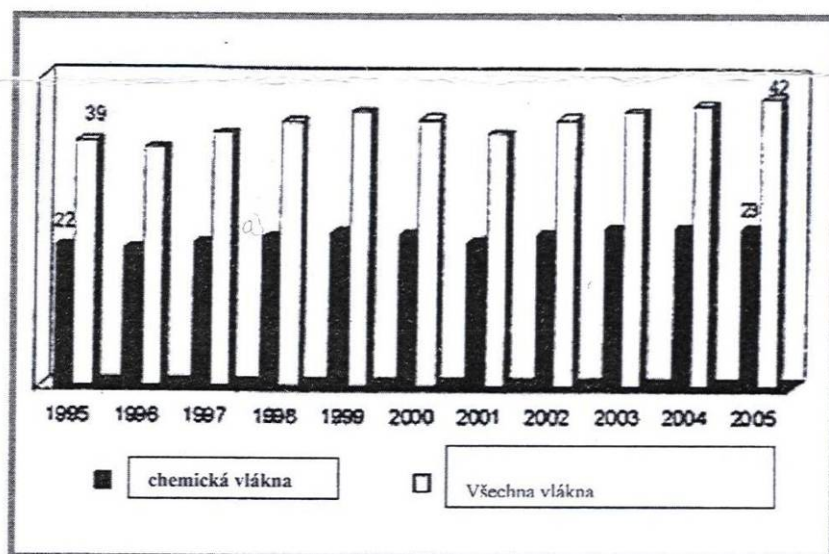
rozširovanie kapacít v Číne, v USA to viedlo k výraznému nadbytku kapacít. Situáciu sťažil nekontrolovateľný rast cien surovín v roku 2004. Ceny ropy stúpili od roku 2004 do roku 2005 takmer o tretinu (graf č. 14).

Graf č.14.

Týmto sa zisk v tomto priemysle ešte znížil. Americkí výrobcovia zistili, že nie je možné premietat' tieto a rovnako tak ďalšie zvýšenie cien do svojich výstupných cien, pretože zákazníci už ťažko zdoľávajú silné konkurenčné tlaky. Dôsledky týchto faktorov spôsobili pokles objemu výroby, rušenie nových investícií, fúzie, predaja zariadenia s následnými bankrotmi.

V rokoch 1995-2005 bol zaznamenaný rast spotreby v niekoľkých hlavných odvetviach v USA. Priebežne sa zvyšovala spotreba bytových textílií, nového maxima dosiahla spotreba odevov a na vysokej úrovni zostáva odbyt automobilov. To viedlo k rastu spotreby vlákien na jedného obyvateľa (graf č. 15), ktorá už teraz dosahuje 42 kg/rok.

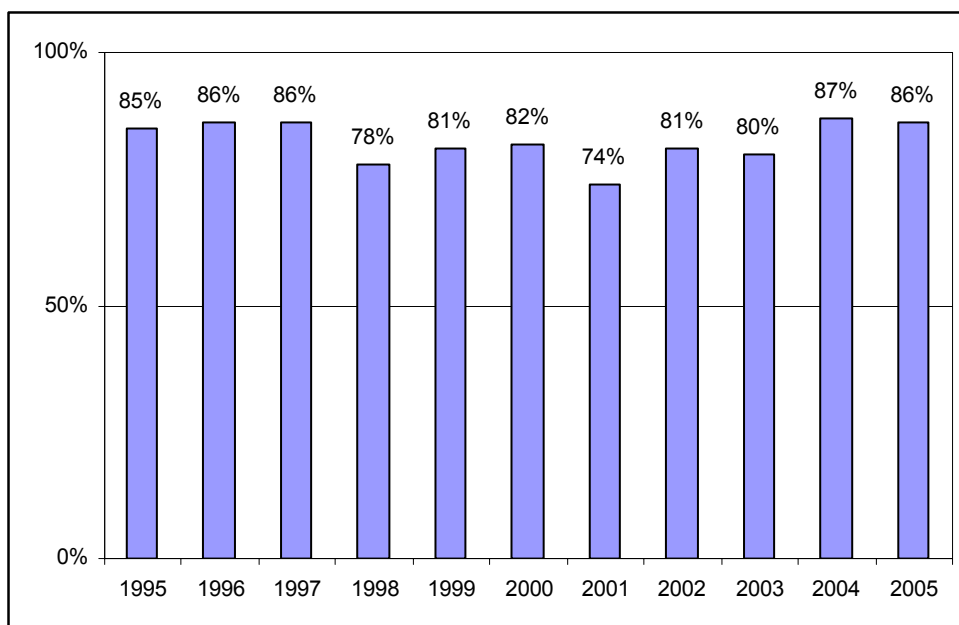

Graf č.15

Pre porovnanie priemerná ročná spotreba vlákien na jedného obyvateľa v Európskej únii je 23 kg, vo svete pripadá na jedného obyvateľa v priemere 9 kg. V ČR bola v roku 2005 priemerná spotreba vlákien na jedného obyvateľa 19,6 kg.[36]

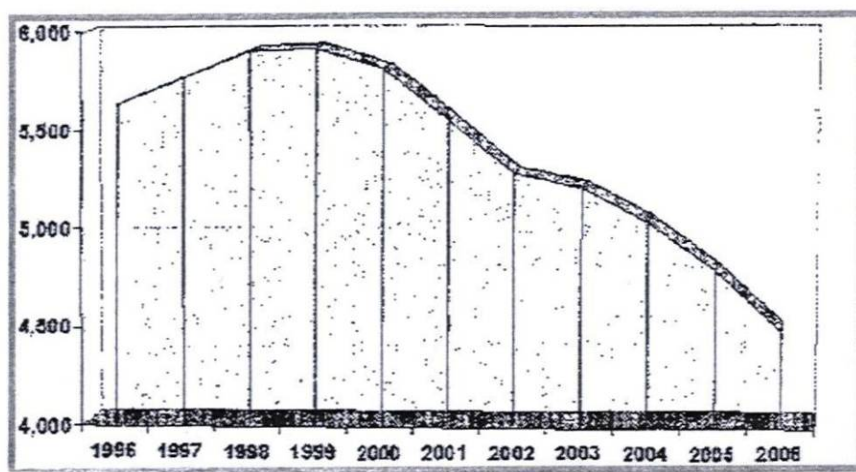
Americký priemysel chemických vlákien v rokoch 1995-2005

V tomto desaťročí zaznamenala americká produkcia chemických vlákien celkový pokles, pričom v období 1995-2000 vykazovala medziročný rast o 1,3%, v rokoch 2001-2005 medziročný pokles vo výške 3,6%. Významným ukazovateľom je vyťaženie kapacít priemyslu (graf č.16). V USA vyvrcholilo v rokoch 1996-1997, kedy dosiahlo 86%, potom sa v dôsledku ázijskej finančnej krízy a recesie v roku 2001 úroveň využitia kapacít znížila na 80%. Len v rokoch 2004-2005 sa priemysel vrátil na celkom prijateľnú úroveň.

Graf č.16

Pre návrat na prijateľnú úroveň využitia musel priemysel podstúpiť masívnu nekompromisnú reštrukturalizáciu (graf č. 17). Kapacita priemyslu bola znížená o 25% od svojho vrcholu v rokoch 1998-2006. [36]

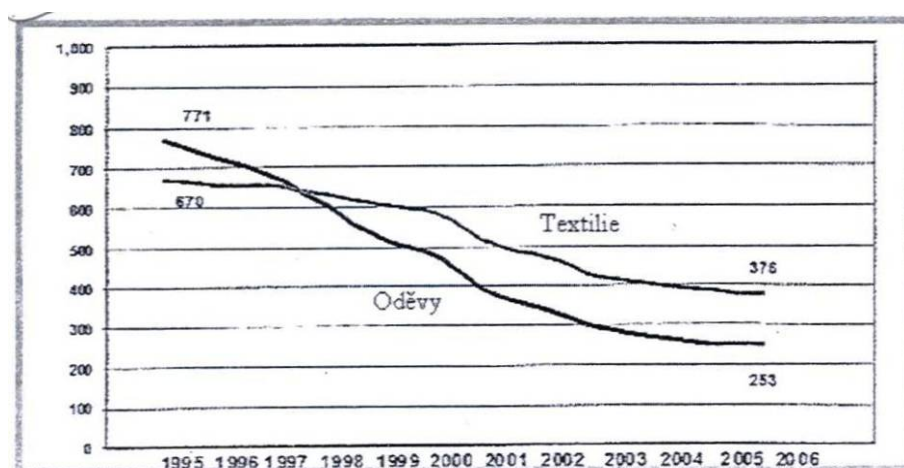
Graf č.17

Textilný a odevný priemysel USA v rokoch 1995-2005

Začiatkom obdobia 1995-2005 bolo v textilnom a odevnom sektore takmer 1,4 milióna pracovných miest. Tento počet sa do konca roku 2006 znížil o 56% na približne 600 000 pracovných miest (graf č. 18). Textilné výrobné dodávky v dolároch vykazovali od roku 2000 priebežný pokles. S týmto trendom súviselo uzavretie 370-tich textilných závodov od roku 1997 (podľa národnej rady textilných organizácií).

Silný pokles v priebehu tohto obdobia zaznamenal tiež americký odevný priemysel.

V roku 1995 americká produkcia odevov bola v priemere 45% z celkového objemu americkej spotreby. Dnes sa tento podiel znížil na necelých 20%. [36]

Graf č.18: Počet pracovných miest v tis.

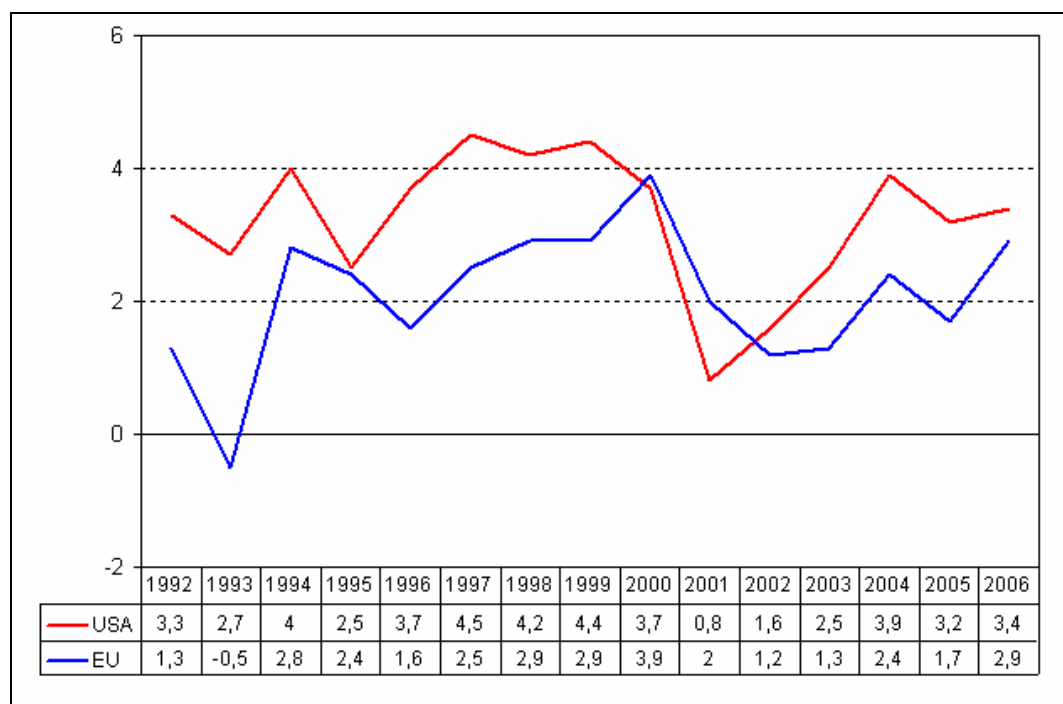
USA v novembri 2003 zaviedla nové kvóty na dovoz textilu z Číny, čím chcela ochrániť svoj textilný priemysel.

Americká celková obchodná bilancia s Čínou vykázala v roku 2004 negatívne saldo 162 mld. USD (v EU je naopak aktívne). Pri už veľkom objeme čínskeho tovaru na trhu USA bol za 1. štvrt'rok 2004 rast textilného dovozu 63% (u bavlnených nohavíc dosiahol rekordných 1 500%). Podľa amerických prameňov svetový odevný a textilný obchod v rozsahu 495 mld. USD mal byť dominovaný Čínou, ktorá mala vyradiť nie len

výrobcov v USA, ale aj v polorozvojových krajinách, ako sú napr. krajiny Strednej a Južnej Ameriky, pretože tieto krajiny nemôžu cenovo držať krok s Čínou.[37]

Informácie o dovozoch textilu a odevov do USA v rokoch 1995-2002 (viď grafy č. 24 a č. 25) a situácia pred a po skončení kvótového obmedzenia (viď grafy č. 30 a č.31) sú uvedené v kapitole č. 6. *Rozbor textilního a odevného průmyslu.*

V grafe č. 19 je znázornený vývoj HDP v EU a USA. Len v roku 2000 bol hrubý domáci produkt vyšší v EU než v USA.

Graf č. 19: Porovnanie rastu HDP EU a USA v % [38]

3.5 Bangladéšská ľudová republika

Je štátom v Ázii. Susedí s Indiou a Myanmarom. [39]

Bangladéš je jeden z najhustejšie osídlených štátov sveta, kvôli tomu prevláda v krajine chudoba. Takmer polovicu obyvateľstva tvoria deti do 15-tich rokov. V mestách žije len 20% obyvateľstva. V krajine je nízka gramotnosť, menej ako polovica obyvateľstva (asi 43 %).[40]

Je členom WTO od 1. januára 1995.

Bangladéš – základné ekonomické ukazovatele:

Počet obyvateľov v roku 2006: 147 365 352

Tvorba HDP k 30.6.2005: 49,65 % služby, 28,44 % priemysel, 21,91 %
poľnohospodárstvo [41]

Zamestnanosť: 26 % služby, 11 % priemysel, 63 % poľnohospodárstvo

HDP - parita kúpnej sily; v roku 2005: 304,06 mld. USD

HDP na 1 obyv. – parita kúpnej sily; v roku 2005: 2 100 USD

Inflácia v roku 2005: 7 %

Hospodársky rast: 5,7 %

Nezamestnanosť v roku 2005: 2,5 %

Dlh v roku 2005: 20,63 mld. USD

Odberateľské krajiny: USA, Nemecko, VB, Francúzsko, Taliansko

Dodávateľské krajiny: India, Čína, Singapur, Japonsko [42]

Mena: bangladéšská taka (BDT) – 1 USD =69,39 BDT[41]

V roku 2000 žilo v Bangladéši pod hranicou chudoby, tj. menej než 1 USD na deň, 49,8 % obyvateľstva. Podľa nového prieskumu, ktorý bol prevedený v roku 2004, sa počet obyvateľstva žijúceho pod touto hranicou znížil na 40,9 %. Vláda sa riadi programom OSN na likvidáciu chudoby a dala si za cieľ, že do roku 2015 bude znížená

na polovicu hodnoty roku 2000. To znamená, že úroveň chudoby by sa musela znížiť na 24,9 %.

Z makroekonomického hľadiska bola hlavným problémom predovšetkým stúpajúca inflácia spôsobená nárastom cien ropy, ktorá tlačila na zvýšenie spotrebiteľských cien a výrobných nákladov.

Vláde sa podarilo zlepšiť výbery daní a príjmy z nich sa zvýšili o 16 %. Podarilo sa zvýšiť o 14 % aj príjmy z ciel vďaka rastúcim dovozom.

Veľká časť ekonomiky je stále vo vlastníctve štátu.

Vývozy sa zvýšili o 13,83 % a dovozy o 20,58 %, čo odráža zvyšujúci sa domáci dopyt predovšetkým po investíciách do výrobného zariadenia. Hlavným problémom ekonomiky je prílišná závislosť na textilnom priemysle, ktorý predstavuje 60 % všetkých vývozov.[41]

*Tab. č. 11: Základné makroekonomické ukazovatele
(finančný rok je od 1.7. do 30.6.)*

	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05
HDP (v bežných cenách v mld. BDT)	2 536	2 714	3 005	3 344	3 684
HDP (v mld. USD)	47,0	47,3	51,9	56,7	60,9
Medziročný rast HDP (%)	5,2	4,8	5,3	5,5	5,38
HDP na obyvateľa (v cenách v USD v roku 2005)	356	330	389	421	445
Miera inflácie (%)	1,7	3,8	5,6	6,0	6,49
Bilancia bežného účtu (v mil. USD)	- 1 008	157	176	176	- 518
Vývoj kurzu BDT/USD	55,81	57,89	58,15	58,94	61,39
Úrokové sadzby komerčných bánk	12,65	12,8	12,4	11,0	9,0-12,0

Takmer 2/3 práceschopného obyvateľstva v Bangladéši pracuje v poľnohospodárstve. Poľnohospodárstvo je málo produktívne. Na tvorbe HDP sa podieľa z 21,91%. Služby sa na tvorbe HDP podieľajú z 49,65% kde pracuje 1/4 obyvateľstva.[40]

Tab. č. 12: Obchodná bilancia v rokoch 2000-2005 v mil. USD

	2000/2001	2001/02	2002/3	2003/04	2004/05
Vývoz (FOB)	6 419	5 929	6 492	7 521	8 573
Dovoz (CIF)	8 430	7 697	8 699	9 840	11 870
Bilancia	-2 011	-1 768	- 2 207	- 2 319	- 3 972

Obchodná bilancia Bangladéša je napätá, pretože veľká časť surovín používaných na výrobu exportného tovaru sa musí dovážať, napr. látky na výrobu konfekcie. V období piatich rokov 2000-2005 ešte rýchlejšie rástli dovozné ceny než vývozné (viď tab. č. 12) a *Terms of Trade* (termíny obchodu) sa zhoršujú.[41]

3.5.1 Bangladéšsky textilný priemysel

V súčasnej dobe tvorí textilný priemysel takmer 45% zamestnanosti v priemysle, čo predstavuje 4 milióny ľudí. Textilné produkty tvoria takmer 80% exportu Bangladéše. Cieľom exportu odevov je hlavne USA a EU – Bangladéš je na týchto trhoch šiestym najvýznamnejším dovozcom.

Názory na zrušenie kvót z 1.1.2005 sú v Bangladéši rozdielne[43]. Podľa niektorých analýz malo zrušenie kvót negatívny dopad na bangladéšsky textilný priemysel v podobe konkurencie textilu predovšetkým z Číny, Indie, Pakistanu a Thajska. Bangladéšu zrušenie kvót v podstate uškodilo, pretože EU voči tomuto štátu neuplatňovala kvóty. Aj napriek tomu väčšina spoločností nevidí v zrušení kvót

problém pre ich obchod. Textilný priemysel obsahuje asi 3600 spoločností, ktoré sa koncentrujú prevažne v okolí hlavného mesta Dháky.

Podľa Bangladésskej asociácie textilných výrobcov [43] (Bangladesh Textile Mills Association) vláda všestranne podporuje textilnú výrobu, neobmedzuje v tejto oblasti pracovný trh, ponecháva bezcolný dovoz technológií apod. Bangladéš dováža 90% textílií potrebných pre odevnú výrobu. Tieto textílie sú dovážané z Číny, Indie, Singapuru, Kórei, Indonézie a Taiwanu.

Expanzia výroby v Bangladéši je obmedzená nedostatkom surovín. Najpoužívanějšími vláknami sú bavlna, viskóza a polyester. Žiadne z týchto vlákien sa ale v Bangladéši nevyrábajú. Väčšina pradiarní produkuje nekvalitné priadze a navyše dopyt po týchto priadzach uspokojuje len z 22%. V tejto oblasti sa plánuje výrazné zlepšenie. Malo by sa otvoriť 116 nových pradiarní. V Bangladéši má lepšie postavenie a aj vyhliadky pletená než tkaná konfekcia.

Investície do Bangladésskeho textilného priemyslu sú veľmi vysoké, napr. v päťmesačnom období január – máj 2005 tvorili 95 miliónov USD.[43]

Rozvoj textilného priemyslu v Bangladéši

V Bangladéši nenájdeme dospelú ženu, ktorá by nevedela ručne šiť alebo vyšívať. Bangladéš má v textilnom a odevnom priemysle dlhodobé skúsenosti, ktoré siahajú až do prehistorického obdobia. Taktiež má skúsenosti aj v oblasti svetového vývozu.

Primárny textilný a konfekčný priemysel Bangladéša bol naštartovaný v roku 1983-84, kedy krajina mala významný postup (116 203 USD) v priebehu vývozu konfekcie. V tomto čase vyrobil spriadací sektor krajiny len 60,13 mil. kg priadze a mechanickým tkaním vyprodukovala 109,63 mil. metrov tkaniny, a až 600 mil. metrov textílií ručne tkaných (výroba sári, lungi atď.). Pre porovnanie Bangladéš exportoval konfekciu v hodnote 8 mld. USD v roku 2005-06. V primárnom textilnom a bytovom priemysle vyprodukoval Bangladéš 538 mil.kg priadze a 6,515 mil. metrov tkanín. Ručná výroba tkanín bola v tomto období medzi 480-630 mil. metrov.[44]

Bangladéšská konfekcia, textilný a bytový priemysel spolu teraz :

- Tvorí 77% celkového štátneho vývozu
- Prispieva 38% pridanou hodnotou priemyselného sektoru
- Zamestnáva asi 63% obyv. v celom priemyselnom sektore

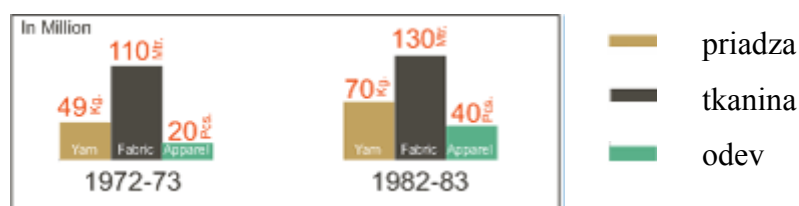
Tab. č. 13: Vývoj subsektorov Bangladéšskeho textilného a odevného priemyslu

Subsektory	1972- 1973	1983- 1984	1993- 1994	2003- 2004	2005- 2006
Spriadanie (vretená v tisícoch ks)	853	1 108	2 388	4 360	4 940
- široké tkacie stavy (počet tkáčskych stavov)	6 800	6 177	6 235	22 000	25 000
- špecializované a malé tkáčske stavy	—	5 432	23 786	23 000	23 000
- ručné tkáčske stavy (počet v tisícoch)	375	437	501	498	498
Pleteninový a pančuchový tovar (počet výrobných jednotiek)	2	4	177	700	750
Farbenie a konečná úprava (počet výrobných jednotiek)	n/a	152	248	300	310
Konfekcia (počet výrobných jednotiek)		67	1 706	3 800	4 400

Vývoj Bangladéšskeho technického vybavenia v rokoch 1972-2006 je zobrazený v tabuľke č.13. V pleteninovom subsektore je vidieť výrazný nárast v priebehu desiatich rokoch 1993-2003, čo bolo pravdepodobne podnietené nárastom dopytu po pletenej konfekcii.

Bangladéšský textilní průmysl v letech 1983-84 až 1992-93

Toto období umožnilo lepší budoucnost produkce a exportu textilního a konfekčního průmyslu. Rost spriadacieho a odevného průmyslu bol pozoruhodný, produkcia vlákien vzrástla o 129 % a konfekčná produkcia takmer o 1600 % (viď graf č. 21). V roku 1992-93 Bangladéš exportoval 582 mil. kusov odevov a zarobil približne 1,5 mld. USD.

Graf č. 20: Textilný a konfekčný priemysel v období dominancie štátneho sektoru (v mil.)

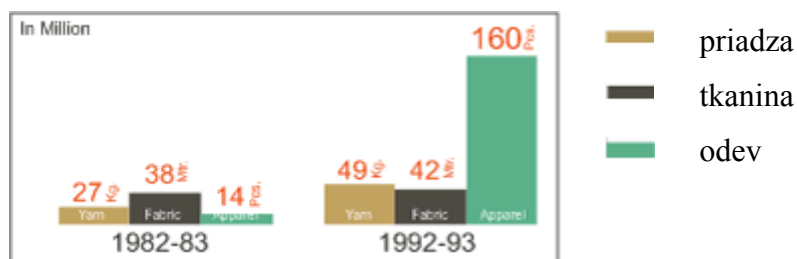
Úspešnosťou tohto obdobia utrpela vládna politika, ktorá naštartovala zbavovanie sa štátneho sektora od 1981-82 do pôvodného Bangladéšskeho vlastníctva (viď graf č. 20).

Vláda taktiež dovolila privatizovať investičnú oblasť pre vytvorenie rozsiahleho pradiarenskeho a tkáčskeho priemyslu a špeciálne podporila zriadenie exportu orientovaného na konfekciu. Politika zameraná na textilný priemysel bola otvorená v roku 1989 dôvernému priestoru pre zvýšenie exportu orientovaného na textilné firmy a riadila finančné inštitúcie pre financovanie takého projektu, ktorý povedie k racionálnemu zvýšeniu majetku o 30 %.

Možnosti, ako sú navrátenie cla, tesne nasledujúca akvizícia možnosti úveru pre dovoz konfekcie a provízie z colných skladov, tvorili ďalší dôležitý politický stimul.

Svetový trh, predovšetkým americkí dovozcovia, mali záujem o Bangladéšsku konfekciu, pre ich chránený vstup na americký trh. Okrem toho Hongkonský hlavní nákupcovia alebo ich sprostredkovatelia, ktorí obchodovali na Sri Lanke objavili Bangladéš ako miesto s menším výskytom nepokojov (vojen).

Celkový politický rozsah a podporená naštartovaná veľká privatizácia, odborárske hnutia a zamestnanecké nepokoje boli kontrolované v súkromnom sektore schválenom vládou.

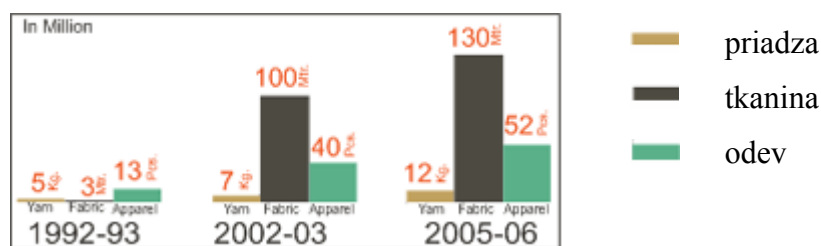

Graf. č. 21: Textilná a konfekčná produkcia začiatkom privatizačného obdobia(v mil.)

Obchod bol dobre spoločensky akceptovaný. Mnoho odborných pracovníkov zmenilo svoje povolanie zo štátneho na súkromného zamestnanca pre lepšiu kariéru a zárobok. Ako vyhovujúca lacná pracovná sila pre konfekčný priemysel boli ženy.[44]

Bangladéšsky textilný priemysel v rokoch 1993-94 až 2002-03

Neschopnosť štátu vlastniť podniky a podnety otvorenej trhovej ekonomiky viedol vládu v rokoch 1990-91 prevziať na seba viac liberalizačnej politiky smerom k podpore súkromného sektora investovaním do textilného priemyslu a konfekcie.

Graf č. 22: Textilná a konfekčná produkcia pod dominanciou súkromného sektoru (v mil.)

Vláda sa snažila zliberalizovať otvorenú trhovú ekonomiku od roku 1990-91 kvôli podpore súkromného sektoru investujúceho do textilného a konfekčného priemyslu. Postupne ostané štátne továrne textilného a konfekčného priemyslu

vyžadovali privatizáciu. Výsledkom bolo pozoruhodné zvýšenie stavu ako technického, tak aj technologického, založeného na spriadaní, člnkovom tkaní, pletení a prepracovaných konfekčných podnikoch.

V tomto desaťročí boli vytvorené obrovské kapacity produkcie priadze a tkanín pre uspokojenie požiadaviek vývozu orientovaného na konfekčnú výrobu, ktorá vzrástla o 196 %. Produkcia priadzi vzrástla o 148%, kým výroba tkanín vzrástla o 38 násobok, vďaka obrovským požiadavkám na pleteniny vynútenej rýchlym rastom a modernému spôsobu tkania (viď graf č.22).

Zvyšujúci sa vývoz konfekcie vďaka rapídному rastu pletenej konfekcie, vynútené veľkými požiadavkami zabezpečenia priadzi a tkanín. Konfekčné firmy chceli viac po miestnom textilnom priemysle a to mať zaistené dodávky priadzi a tkanín v krátkom čase procesu výroby. V tomto období nastal skutočný rozvoj tohto priemyslu.

Pod vývoj tohto obdobia sa podpísali niektoré dynamické zmeny, ktoré nielen udržali súkromný primárny textilný priemysel a vývoz orientovaný na konfekčný priemysel, ale taktiež zapríčinili skutočný rozvoj v tejto oblasti.[44]

Dynamickými zmenami boli:

Medzinárodné obchodné zmluvy a dohody

- Bangladéšsky vývoz konfekcie využil zovšeobecnený systém výsad v krajinách EU ako člen najmenších rozvojových krajín (LDC – Least Developed Countries), čo nebolo dané jeho najbližším kľúčovým konkurentom ako sú India, Pakistan alebo Sri Lanka.
- Možnosti kvót boli na trhu USA používané, aj keď boli rok po roku znižované.
- Pôvodné pravidlá medzinárodných zmlúv a dohôd boli taktiež naklonené Bangladéšu v rozvoji ďalších odvetví priemyslu, tzn. že rozvoj textilného priemyslu a konfekcie podporoval, umožňoval aj rozvoj ostatných priemyselných odvetví.

Vládna politika

- Textilný sektor bol deklarovaný ako dôveryhodný pre dosahovanie všetkých kooperácii orientovaných na export konfekcie a súvisiaceho nerozvinutého priemyslu.

- Poskytovanie finančných stimulov, spočiatku okolo 25% z hodnoty vývozu, pre vývozcov a ostatných dodávateľských reťazí vládou.
- Dohodou boli zaistené skladové zásoby.
- Zrationalizovanie prísunu textilu a odevov.

Medzinárodná dodávateľská sieť

Hongkongom založená výrobná dohoda z jeho vlastného podnikania, zainteresoval osvedčený Bangladéšsky export konfekcie do rozšírenia v EU, USA, Austrálie a Kanady.

Lokálne situačné aspekty

V strede tohto obdobia má už Bangladéš zostavené rozmerné zaostané spojenie postavenia – oba PT a doplnkový priemysel, ktoré sú podobné nevlákennej produkcii krajín ako Srí Lanka, Vietnam a Maurícius a ostatné krajiny napríklad v Afrike neschopné vývoja. Bangladéš bol schopný sebatestovania ako krajina majúca lacnú zručnú pracovnú silu s lepším prístupom ako konkurenti iných krajín.

Investičné združenia

Zatiaľ sa tri investičné združenia (BGMEA-Bangladesh Garments Manufacturers & Exporters Association, BKMEA-Bangladesh Knit Manufacturers & Exporters Association and BTMA-Bangladesh Textile Mills association) stali veľmi aktívnymi v presadzovaní. Udržiavali silné postavenie v odstraňovaní systémových stagnácií a vo vykonávaní ako účinná skupina a presadzovali prevzatie politiky vládou v ich záujme.

Sociálnopolitické faktory

Bangladéšske politické strany nemohli odporovať veľkej privatizácii, skôr veľa politických lídrov otvorene alebo v anonymite naštartovali vhodných textilných alebo konfekčných podnikateľov. Odborové aktivity neboli až tak kontraproduktívne ako v predchádzajúcom Bangladéšskom období a účasť žien v konfekčnom a v textilnom priemysle nebola silne odradzovaná náboženským sektorom.[44]

Hlavný pokrok v letech 2003-2004 až 2005-2006

Bangladéšský obchod s konfekciou značne utrpel zrušením kvót, ktoré boli zavedené organizáciou GATT.

Výskumníci GTO (Gherzi Textil Organization-a Swiss consultancy firm) a PPMA (a Bangladesh consultancy firm) predpovedali, že v roku 2008-09 vývoz môže dosiahnuť 10 mld. USD, ak sa navrhnuté reformy ujali a implementovali, inak vývoz môže postupne klesať. Ale aktuálny stav bol trochu odlišný, produkcia priadzi, tkanín a odevov zaregistrovala zvýšenie o 58%, 39%, 47%, resp. v posledných troch rokoch a celkový vývoz textilu a konfekcie dosiahol prebytok 8 mld. USD.

V skutočnosti vláda implementovala niektoré z odporúčaní GTO a PPMA. Napríklad vláda uložila väčšiu dôležitosť na aktivity svetovej bilancie, využívala služby obchodu „pod jednou strechou“, boli znížené komplikácie s prístupom, záujem bánk v niektorých prípadoch sa znížil až na 9% pre vývoz orientovaného priemyslu. A vláda sponzorovala (svetová banka/SEDF&UNIDO) a asociácia investorov spoločnými silami naštartovala prepracovanie tréningových centier/HRD inštitúcií týkajúcich sa podporného programu zvýšenia kvality, zosilnenie spolupráce schvaľovania a splnenia problémov, atď.

Na druhej strane, prepuknutie vírusu SARS v Číne a v Hongkongu, vojny na Sri Lanke a v Afganistane, napätie medzi Indiou a Pakistanom atď., nastal nátlak mnohých budúcich obchodníkov na Bangladéšske pomerne lepšie miesto obohatené dlhodobými skúsenosťami v konfekcii a inak postaveným priemyslom.

Nakoniec nízke ceny dobrovoľnej silnej výroby a lacnej pracovnej sily Bangladéše (viď tab. č. 14) uskutočnili ozajstný význam v konfekčnom obchode, čo teda znamenalo, že obchodníci alebo ich zástupcovia znova urobia obchody v tejto krajine. Spolu s tým všetkým pokračuje podpora GSP (Generalized System of Preference - Systém všeobecných preferencií – poskytovanie zvýhodneného obchodného režimu menej rozvinutým krajinám) Európskou Úniou, až do roku 2015, dáva dôvod prehodnocovať obchodovanie s Bangladéšom. Je to dôvod pribúdajúcich zahraničných investícií do textilného a konfekčného sektoru.[44]

Tab. č. 14: Porovnanie pracovnej sily v Bangladéši s Čínou a Indiou

	Bangladéš	India	Čína
Hodinová mzda v USD (v roku 2005/06)	0,23	0,43	0,89

SWOT analýza Bangladéša v textilnom a odevnom priemysle

- **Silné stránky:** výhoda nad Čínou, Indiou a Pakistanom, primerané zabezpečenie pracovnej sily vynútenej oboma pohlaviami pripisovaná s nižším postojom k problémom (menej absentizmu a schopnosť pre učenie a loajalitu) a vysoká morálka; lacnejšia pracovná sila; nízka cena vynútenej energie, GSP zariadenie až do 2015.
- **Slabé stránky:** Bangladéš produkuje väčšinu základných produktov za nízku cenu s nízkou pridanou hodnotou; neprodukuje základné surové materiály, iba zanedbateľné množstvo bavlny ale nie syntetické vlákna, a je závisle na citlivosti svetového trhu, vplyv verejnej podpory je nevyspytateľný, pomer záujmu bank je stále vysoko dostačujúci, najmä sektor súkromných bank pre investovanie do vysoko hodnoteného orientovaného; stupeň bankového zisku je zatiaľ veľmi vysoký, hlavne sektoru bank pre investície exportu orientovaného na vysokú pridanú hodnotu; HRD (Human Resource Development – ľudské zdroje vývoja) zariadenie, produktivita a kvalita, testovanie a podpora úradného uznania, dizajnu a ďalšieho vylepšovania; cena obchodovania je vysoká, pretože je malý pohyb peňazí.
- **Príležitosti:** Bangladéš má možnosť dosiahnuť vyššiu módnosť orientovanú na produkty zasluhujúce vyššiu cenu na svetovom trhu; s pomocou budúceho zvýšenia produktivity a kvality a dizajnu; môže minimalizovať cenu a maximalizovať zisk a vývoznú hodnotu; Bangladéš ako osvedčený skúsený výrobca textílií a konfekcie môže rozšíriť svoje podiely na existujúcom trhu (USA, EU, atď.) a taktiež môže preskúmať možnosti trhu v Japonsku a CIS (Commonwealth of Independent States – Spoločenstvo nezávislých štátov) krajín.

- Hrozby: každé odmietnutie spolupráce z USA a EU pravdepodobne ohrozí celý exportný obchod konfekcie a následkom toho textilnú výrobu, ledaže preskúmajú nové domáce alebo zahraničné trhy; neočakávané zvýšenie cien bavlny a priadze na svetovom trhu môže Bangladéš zatlačiť do veľmi nepríjemnej situácie devastujúcej jeho obchod; typ pracovnej sily a chaos v politike ako nedávno aj v budúcnosti, Bangladéš môže stratiť obchody podobne ako stratila Sri Lanka; rastúci terorizmus alebo jeho zosilnená propaganda je taktiež veľkou hrozbou[44]

Možnosti budúceho vývoja

Rast domácej spotreby závisí na sústave zložitých faktorov, tie zahŕňujú okrem iného zvyšujúcu sa populáciu, dôchodok na jedného obyvateľa, zvyšujúcu sa zahraničné platby, zmena vkusu, atď. niektoré z týchto nie sú veľmi pochopiteľné faktory pre budúce odhady potrieb v rámci spoľahlivých predpovedajúcich modelov. Podobný prípad je s exportom zameraným na konfekčný rast, ktorý je omnoho komplikovanejší ako umožnenie prístupu medzinárodného obchodu závislého nielen na stupni potrieb alebo konkurencieschopnosti ale taktiež na politike svetového obchodu, oblastných dohôd, bilaterálnych vzťahov, bezcolných bariér, imidži exportérov, atď.

Hlavné faktory, ktoré ovplyvňujú rast primárneho textilného priemyslu sú:

- Domáca spotreba odevov, bytového textilu a technických textílií
- Rast Bangladéšskeho exportu konfekcie a priamy export rôznych textilných produktov (sári, lungi, atď.)
- Charakterizácie dovážajúcich obchodných krajín, ktoré sú vysoko ovplyvňované požiadavkami trendov, viditeľných a neviditeľných oblastných faktorov a bilaterálnych alebo multilaterálnych obchodných zmlúv
- Domáce výrobné faktory (napr. cena produkcie) a sociálnopolitické otázky

Tab. č. 15

Plánovaná požiadavka tkanín pre domáci trh a vývoz v rámci konfekčného priemyslu (2005/06-2009-2010): (v miliónoch)						
	Plánovaná požiadavka tkanín v metroch				Celkom tkanín (metre)	Celkom Priadze (kg)
	Domáci trh (tempo rastu 4,75%)	Export v rámci konfekcie				
		Pletené	Tkané	Celkom		
2005/06 (základný rok)	2,050	2,675	1,790	4,465	6,515	1,086
Plánované						
2006/07	2,150	3,210	1,845	5,055	7,205	1,201
2007/08	2,252	3,720	1,900	5,620	7,872	1,312
2008/09	2,360	4,200	1,960	6,160	8,520	1,420
2009/2010	2,475	4,620	2,020	6,640	9,115	1,519

Spočiatku to vyzeralo tak, že Bangladéšsky export orientovaný na konfekciu bude smerovať v krátkej dobe ku katastrofe po skončení kvótového obdobia, ktoré zaviedla WTO (kompletné zrušenie kvót zo strany USA), zanedbaním hotovostných stimulov, vplyvom rôznych obchodných zamedzení a FTA (zmluva o voľnom obchode). EU pomohla Bangladéškemu exportu predložením bezcolného prístupu pre odevy, ktorý bude platný až do roku 2015. Na druhej strane bol predpoklad, že zrušené kvóty najprv spomalia rast konfekčného priemyslu hlavne kvôli strate kontroly nad prideľovaním kvót niektorým producentom konfekcie. Je tu ale snaha o vytváranie lepších príležitostí pre konfekčných výrobcov, konkurenčne s vyššou cenovou výhodou na trhu USA v blízkej budúcnosti. Pre vývoz pletenej konfekcie, zatiaľ nedošlo k obavám. Rast by sa mal zlepšiť v súčasnej dobe aj navzdory malým cenovým prepacom. V skutočnosti, okrem Číny je tu niekoľko krajín, ktoré majú PT priemysel a dostatok skúseností v oblasti konfekčnej výroby na to, aby mohli stiahnuť Bangladéš mimo boj o trhy mimo USA a UK. Bangladéšsky konfekčný priemysel, ktorý má obavy z ohrozenia, ktoré sú predpokladané až dosiaľ, nemá žiadny dostatočný dôvod pre sklamanie.

Predpoklady budúceho vývoja vychádzajú z časovej rady, súvisiacej s historickými údajmi a z odborných predpokladov v tejto oblasti. Predpoklad odhadov pre rast produkcie tkanín a priadzi vychádza z dvoch základných požiadaviek: v krátkom čase a s dlhodobou perspektívou. Model pre odhady na rok 2009-10 predpokladá, že celkové požiadavky budú zahŕňať 9,115 mil. metrov tkanín a 1,519 mil. kg priadzi (viď tab. č.15 a č.16), z ktorých 2,475 mil. metrov tkanín pre domácu spotrebu a 6,640 mil. metrov pre spotrebu konfekčného priemyslu orientovaného na export.[44]

Tab. č. 16

Odhadované nové kapacity vytvorené v PT sektore v roku 2009-10				
Typ textilného procesu priemyslu	Súčasná výrobná kapacita	Požiadavka	Požadovaný nárast	Počet postavených jednotiek
Spriadacie jednotky (25,000 vretien/jednotka so 4,6 mil.kg celkovej kapacity)	600 mil. kg	1,519 mil. kg	919 mil. kg	200
Tkanie (120 tkáčskych stavov/jednotka s 13 mil. celkovej kapacity)	1,740	4,558 mil. metrov	2,818 mil. metrov	217
Pletenina a pletiarsky proces (1,725 ton za rok)	2,300	4,558 mil. metrov	2,258 mil. metrov alebo 376 mil. ton	216
Spracované tkané textílie (20 mil. metrov ročnej kapacity za jednotku)	1050	4,558 mil. metrov	3,508 mil. metrov	175

Vyhliadky pre vytváranie nových kapacít v rozličných subsektoroch textilného priemyslu – očakávaný potenciál priemyselnej oblasti môže vychádzať zo základnej produkcie priadzi a tkanín v roku 2009-10.[44]

Bangladéšsky PT priemysel sa dožíva záujmu vedeného rastúcim trhom vďaka rozvoju konfekčného priemyslu orientovaného na export, ktorý sa rozvinul na svetovú odevnú exportnú sieť najmä pre USA, EU, Kanada, Austrália a mnohé ďalšie krajiny sveta. Taktiež Bangladéš vyváža bytové textilie (dekoratívne tkaniny a iné textilné produkty pre domácnosť), po ktorých je rastúci dopyt na zahraničných trhoch.

Pre budovanie ďalšieho rastu Bangladéš musí vytvoriť nové kapacity a zmodernizovať a udržať existujúce. Podpora FDI a z etnického Bengálska v zahraničných krajinách môže byť jednou z najdôležitejších možností pre potrebné dodatočné financovanie z lokálnych bánk. Silné dodávky musia byť zaručené.

Bangladéš potrebuje rozširovať kapacity pre zaistenie priemyslu s udržateľným zabezpečením osobných zdrojov a podporov služieb v predpoklade výskumu, dizajnu, testovania a štandardizácie, schvaľovanie, vyhovenie atď.

Musí dostatočne zvýšiť efektivitu a rýchlosť vnútroštátnej prepravy.

Pracovná kríza, bezpečnosť pri práci a práva žien, s nimi sa musí jednať efektívnejšie.[44]

Za rovnakých okolností preskúmavanie nových trhov v zahraničí, Bangladéš potrebuje prevziať dlhodobú komplexnú politiku pre vytvorenie silného domáceho a regionálneho trhu pre konfekciu a hotové textilie špeciálne s cieľom Čína a India. Na druhej strane skrátiť dobu realizácie. Potrebuje mať silný spätný prísun, ktorý striedavo požaduje dlhodobo fungujúce dodávky textilných vlákien. Bangladéš buď musí produkovať bavlnu a vyrábať vlákna alebo by mal z dlhodobého hľadiska zmluvne dohodnúť s niektorými preferovanými dodávateľmi (krajínami). Pre toto všetko všeobecná politika je teraz formulovaná bez budúcej straty času.

Pre ČR je pre investície perspektívnym odvetvím Bangladéšsky textilný priemysel a to z dôvodu dodávok strojov, náhradných dielov, ďalej kožiarsky priemysel a to pre dodávanie strojov na spracovanie kože, a taktiež energetika a infraštruktúra.[44]

3.6 Socialistická republika Vietnam

Je stát v juhovýchodnej Ázii na východe polostrova Zadá India pri pobreží Juhočínskeho mora s viac než dvetisícročnou históriou. Jeho susedmi sú Kambodža, Čína, Laos.

Pre Vietnam je charakteristická Červená rieka, čo je zároveň najdlhšia rieka – preteká krajinou v dĺžke 450 km, ďalej ryžové polia a tropické lesy. Krajinu často ohrozujú tajfúny. Väčšinu príjmov obyvateľov tvorí poľnohospodárstvo, medzi hlavné produkty patrí ryža, káva, čierne korenie a orechy kešu. Na svojom území má najväčšiu svetovú zásobu čierneho uhlia o veľkosti 1 240 000 000 ton – dosiaľ takmer neťaženú. Krajina je bohatá ako na kultúrne, tak na prírodné bohatstvá. Hlavným náboženstvom je dlho potlačovaný budhizmus, čo sa odráža na priateľskosti miestnych obyvateľov.[45]

Je členom WTO od 11. januára 2007.

Vietnam – základné ekonomické ukazovatele:

Počet obyvateľov v roku 2006: 84 402 966

Tvorba HDP: 40 % služby, 35 % priemysel, 25 % poľnohospodárstvo

Zamestnanosť: 33 % služby a priemysel, 67 % poľnohospodárstvo

HDP - parita kúpnej sily; v roku 2005: 232,2 mld. USD

HDP na 1 obyv. – parita kúpnej sily; v roku 2005: 2 800 USD

Inflácia v roku 2005: 8,3 %

Hospodársky rast: 8,4 %

Nezamestnanosť v roku 2005: 2,4 %

Dlh v roku 2005: 20,16 mld. USD

Odberateľské krajiny: Čína, Japonsko, USA, Francúzsko, Singapur

Dodávateľské krajiny: Japonsko, Singapur, Južná Kórea, Taiwan, Čína, Thajsko, Hongkong, Malajzia

Mena: dong (VND)[46]

Ekonomika Vietnamu v priebehu 90-tych rokov začala výrazne rásť. Vďaka zavádzaniu ekonomických reforiem v krajine je medziročný nárast HDP v rozmedzí 6-7%. Za posledných desať rokov sa podarilo znížiť mieru chudoby na polovicu a snaha zbohatnúť je veľmi silná aj vďaka vládnej podpore podnikania.[47]

3.6.1 Vietnamský textilný a odevný priemysel

V roku 1975, pred znovu zjednotením krajiny bol vývoj Vietnamského priemyslu rozdelený na Južnú a Severnú časť. Textilný priemysel, na Južnej časti, sústredený v Ho Chi Minh City (predtým Saigon), zanechal klasické vybavenie dovezené zo Západných krajín. Severná časť mala vybavenie z 50-tych a 60-tych rokov z Číny, bývalého Sovietskeho zväzu a z Východnej Európy. Sever mal tradíciu v odevnej produkcii a vývozoč, prevažne do krajín Sovietskeho bloku. Juh hlavne v produkcii textílií pre domáci trh, ale v 80-tych rokoch mala Južná časť tiež rozvinuté vývozy do Sovietskeho bloku. No len malá časť bola naplnená do času, keď sa zrútili trhy v dôsledku kritickej situácie vo Východnej Európe a bývalého Sovietskeho zväzu koncom 80-tych a začiatkom 90-tych rokov. Avšak, niektoré podniky vykonali zmeny, niektoré dokonca pred štartom doi moi programu.[48]

Situácia vo Vietname

Po zrušení vládneho monopolu na zahraničný obchod v roku 1988 sa stala z Vietnamu typická rozvojová krajina. Od tej doby sa obchodovanie vo Vietname veľmi liberalizovalo. Aj napriek tomu ho Medzinárodný menový fond ešte v roku 1999 považoval za jednu z krajín s najväčšími obchodnými bariérami.

V roku 2001 oznámil Vietnam zavedenie tzv. päťročného Import – Export režimu, ktorý si kládol za cieľ čo najviac liberalizovať a zjednodušiť zahraničný obchod vo Vietname. Tento projekt sa ukázal ako úspešný a 11.1.2007 sa stal Vietnam 150. členom WTO. Vietnam je členom ASEAN, ktorého súčasťou je AFTA (Asean Free Trade Area).

Vyššie uvedené ukazuje, že od roku 1990 a hlavne od roku 2000 urobil textilný a odevný priemysel vo Vietname rýchly vývoj. Členstvo v zmienených organizáciách naznačuje, že vývoj bude pravdepodobne v nasledujúcich rokoch pokračovať.

V súčasnej dobe má Vietnam veľmi nízku úroveň obchodu s krajinami v rámci organizácie ASEAN. Len 5% exportu textilu a odevov smeruje do štátov ASEAN a naopak 8% importu späť do Vietnamu. Tých 5% exportu je však maximum, ktoré môže Vietnam na základe kvót do štátov ASEAN vyvážať.

Čína, ktorá prevádzala hlavné ekonomické reformy v rokoch 1980-89, Vietnam ako už bolo spomenuté v rokoch 1990-99. Z porovnania (viď tab. č. 17) je vidieť, že percentuálny rast exportu Vietnamu bol vďaka reformám výrazne vyšší než v Číne. To isté ukazuje percentuálny podiel exportu na HDP. Porovnanie HDP na jedného obyvateľa v parite kúpnej sily ukazuje ale, že Vietnam je výrazne chudobnejší než Čína.[48]

Tab. č. 17: Porovnanie Vietnamu s Čínou

	Vietnam		Čína	
Rýchlosť rastu v %	1980-89	1990-99	1980-89	1990-99
HDP	4,6	8,1	10,1	10,7
Vývoz tovarov a služieb	n/a	27,7	19,3	13,0
Podiel exportu na HDP (v %)	26	44	18	22
HDP – parita kúpnej sily (v USD)		1,755		3,291

Z tabuľky č. 18 vyplýva, že význam exportu textilu a odevov rastie, rastie z celkového exportu. Význam exportu odevov je výrazne vyšší než textilu a stále rastie.

Tab. č. 18

Podiel vietnamského textilného a odevného vývozu		
Podiel v %	1990	1999
Celkový vývoz textilu a odevov	7,9	15,1
Textílie z celkového textilného a odevného vývozu	23,5	11,8
Textílie z celkového vývozu	1,9	1,8
Textílie a odevy v celkovom výrobnom vývoze	56	52

Ďalej 77% textílií Vietnam dováža, takže je orientovaný výrazne na produkciu odevov. Štúdie MPDF (Mekong Project Development Facility) z roku 1998 ukázali, že v uvedenom roku asi 75% odevov požadovaných domácim trhom bolo vyrobených priamo vo Vietname, ďalších 5% tvoril legálny dovoz a zvyšných 20% tvoril nelegálny dovoz, hlavne veľmi lacných odevov z Číny. Pašovanie odevov z Číny bolo veľkým problémom pre Vietnam avšak hlavne na začiatku 90-tych rokov a bolo výrazne podporované vysokými dovoznými clami na odevy. Od polovice 90-tych rokov tento problém pre vietnamský trh s odevmi výrazne klesá.

Vietnamský export odevov je vysoko závislý na Európe, aj keď od roku 2000 kedy bola podpísaná obchodná dohoda s USA sa tento trend znižuje. V roku 2000 bolo 45% exportu vietnamských odevov smerovaných do EU a asi 2% do USA. Z uvedeného je zrejmé, že po podpísaní obchodnej dohody, tzv. USBTA (USA – Vietnam Bilateral Trade Agreement – Bilaterálna obchodná dohoda medzi USA a Vietnamom) je veľký potenciál rastu vietnamského exportu. Ostávajúca polovica exportu odevov bola vyvážaná na trhy bez kvót, z nich najvýznamnejšie bolo Japonsko, do ktorého smerovalo 24% exportu.

Čo sa týka vietnamského exportu textílií je situácia odlišná, 41% exportu smeruje do Japonska, 23% do Európy a menej než 1% do USA.

Dovoz textilu a odevov do Vietnamu smeruje hlavne z Taiwanu a to 31%, ďalej 27% z Číny a 19% z Kórei. Podiel EU bol v roku 2000 len 4% a USA 1%.[48]

Tab. č. 19: Zamestnanosť a výroba textilného priemyslu vo Vietname podľa vlastníctva v roku 1998

	Podniky			
	Štátne	Súkromné	Zahraničné	Celkom
Podiel pracovníkov v %	39,1	50,8	10,1	100
Podiel na výrobe v %	57,3	22,5	20,2	100

Je zaujímavý podiel pracovníkov a podiel na výrobe v štátnych, súkromných a zahraničných podnikoch. Ako vyplýva z tabuľky č.19 najefektívnejšie pracovali v roku 1998 zahraničné podniky. Domáce podniky asi nemajú dostatočné skúsenosti či patričné vybavenie.

Reformy v roku 1990 boli zapríčinené stratou istých trhov v Sovietskom zväze a Východnej Európe.

Vinatex, štátna textilná a odevná spoločnosť, ktorá vznikla v roku 1995. zastupuje 42 členských podnikov a množstvo ďalších pridružených členov takých ako sú import – export obchodné spoločnosti a inštitút výskumu navrhovania módy. Všetky hlavné štátne textilné podniky spadajú pod Vinatex.

Vinatex požaduje mať 80% vietnamskej kapacity v pradiarni, 50% v tkáčskej, pletiarskej, farbiarskej a finálnej produkcie a 45% v odevnej produkcii, i keď iné informácie navrhujú nepatrne nižší podiel.[48]

Tak ako počas piatich rokov (2000-2005) investoval Vietnam do textilného a odevného priemyslu, tak chce investovať aj do ďalších piatich rokov 2005-2010 a to taktiež 2,3 mld. USD, ktoré sú plánované pre celkový textilný a odevný sektor. Do tohto sektoru bude investovať aj Vinatex s plánovanými 630 mil. USD. Plán pre textilný a odevný sektor predpokladá zvýšenie produkcie o 25% do roku 2010. Na podporu rastu domácej produkcie bavlny bude investovaných 100mil. USD, aby sa znížilo množstvo dovážanej bavlny pre domácu textilnú a odevnú výrobu. V súčasnosti trištvrte výroby textilného a odevného sektoru je závislá na dovoze bavlny.

Čo sa týka produkcie a vývozu nastala medzi vietnamskými podnikmi silná konkurencia vďaka dovozom, niekedy aj ilegálnych.

Veľké štátne podniky v Ho Chi Minh City predávali polovicu priadze na domácom trhu a druhá bola použitá na výrobu tkanín, následne odevov pre vývoz. Ak bola priadza dovezená z Indie alebo Pakistanu bola o 10-15 % lacnejšia.

Textilné spoločnosti mali malý podiel predaja čo sa týka miestneho odevníctva. Dôvodom bol nízky záujem o ich módné produkty hlavne mimo veľkých Vietnamských miest.

Konkurenciou pre Vietnam je čínsky textilný priemysel, ale tkaniny z Číny, i keď sú lacnejšie, sú premenlivej kvality. Vietnamský textilný priemysel má vyššiu kvalitu. Vietnamské štátne podniky majú schválené štandardy ISO 9002. Konkurenciou je domáca Vietnamská značka, problémom je ale jej falšovanie.[48]

Vietnam chce ešte využiť dočasnú súčasnú výhodu, ktorá spočíva v expanzii textilnej a odevnej produkcie, podporovanej Vinatexom a následnom vývoze, kým platia pre Čínu zo strany USA obmedzenia. Tie platia do roku 2008. Kľúčovým faktorom je produktové a funkčné zlepšovanie. Proces zlepšovania zahŕňa aj redukcii mzdových nákladov. Tieto náklady by mali byť prispôsobené pracovnej výkonnosti. Priemerná mesačná mzda v štátnych vietnamských podnikoch bola 98 USD v roku 2000. Táto mzda nebola oveľa nižšia než v Číne. V polovici roku 2002 bolo zistené, že v Hongkongských troch firmách bol mesačný plat v rozmedzí od 105 USD v okolí Shangaia do 132 USD v Senezhene (tam je známe, že mzdy sú vyššie) čo spôsobilo, že miestny obyvatelia nechceli pracovať za nižšiu mzdu. Preto čínsky textilný priemysel sa snaží udržiavať rovnaké mzdy v podnikoch. Udržanie nízkej mzdy je aj snahou zahraničných firiem, ktoré premiestnili výrobu za lacnou pracovnou silou.[48]

Zamestnanosť a dopad reštrukturalizácie na mzdu

Vo Vietname nie je príliš veľká nezamestnanosť. V roku 1997-8 bola miera nezamestnanosti len 2,2%, z toho len 5,35% v mestských oblastiach. Táto miera

nezamestnanosti je nižšia ako v roku 1992-3. Rast nezamestnanosti vo veľkých mestách sa zvýšil na 6,4%. Rozšírenie výroby mierne prispelo k zamestnaneckému nárastu.

Vietnam v 90-tych rokoch 20-tého stor. zažil veľké poklesy v zamestnanosti štátneho textilného priemyslu, ktorého pracovná sila v roku 1999 bola 70% z úrovne roku 1990. Tento pokles bol ale dorovnaný zvýšením počtu zamestnancov v odevnom priemysle (vid' tab. č. 20).

Veľká redukcia pracovníkov bola organizovaná cez skorý odchod do dôchodku. Niektoré podniky redukovali počet zamestnancov podľa vzdelania. Prepustený pracovníci dostali od zamestnávateľa odstupné. Výška odstupného závisela na dĺžke zamestnania v podniku. Odozva tohto znižovania mala kladné následky, a to zvýšenie produktivity (vid' tab. č. 20).[48]

Tab. č. 20

Zamestnanosť v textilnom a odevnom priemysle a celková výroba vo Vietname										
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Celkový počet zamestnancov v TaO priemysle (v tisícoch)	443	408	395	448	513	524	530	504	486	530
Textilný priemysel										
Zamestnanci	306	258	244	260	293	256	247	219	200	212
Celková výroba	4825	4878	5439	5493	6224	6248	6373	7261	8365	8388
Výroba na pracovníka	15,7	18,8	22,2	21,1	21,2	24,4	25,8	33,0	41,7	39,5
Odevný priemysel										
Zamestnanci	136	149	150	188	219	268	282	285	286	318
Celková výroba	819	920	1121	1568	2254	2959	3400	4325	4666	5217
Výroba na pracovníka	6,0	6,2	7,5	8,3	10,3	11,0	12,0	15,2	16,3	16,4

Výroba je v mld. VND

Podmienky prijatia do pracovného procesu sa zmenili v priebehu doi moi procesu. V 90-tych rokoch najímali pracovníkov na dobu neurčitú, potom na dobu určitú, štandardne na 1-3 roky. Podnik mohol zamestnancovi znížiť mzdu na základe zistenej zníženej pracovnej výkonnosti. Podniky mohli prepustiť pracovníka za porušenie maximálneho počtu detí, povolené sú dve deti.

Platové podmienky a kvalifikácia pracovníkov sú v podnikoch rozdielne. V niektorých podnikoch zamestnávajú kohokoľvek, inde preferujú vzdelanejších pracovníkov a niektoré podniky, súkromné, zamestnávajú migrantov z iných provincií pretože pracovali ťažšie ako miestny pracovníci a za menšiu mzdu.

Dopady na vietnamskú integráciu do medzinárodnej ekonomiky textilných pracovníkov boli nasledovné.

Vo Vietname existuje zmluvný vzťah v zamestnanosti vo formálnom sektore a v zamestnanosti v domácom sektore. Zmluvy formálneho sektoru boli súčasťou reštrukturalizácie štátnych podnikov. Plánujú sa ďalšie reformy štátnych podnikov a všeobecná korporácia Vinatex je taktiež pred reštrukturalizáciou. Úpadok vo formálnej zamestnanosti v textilnom priemysle bol nahradený nárastom zamestnanosti v odevnom sektore. Negatívny dopad obchodnej liberalizácie v textile bol na zamestnanosť nie na mzdy. Hoci zamestnanci v textilných štátnych podnikoch môžu byť predmetom väčšej disciplíny než v minulosti ich vyššia výkonnosť je sprevádzaná vyššími mzdami. Zamestnanosť a mzdový dopad obchodnej liberalizácie v textile boli najmä nepriame, objavovali sa najmä v stredných štátnych podnikoch a investíciách do nového vybavenia, ktoré poskytujú novú pracovne nenáročnú technológiu.

Neustále znižovanie stavov, ktoré prebieha v textilných štátnych podnikoch je uplatňované najmä na starších a chorých zamestnancoch a pracovníkoch s nižším stupňom vzdelania. Len 30 % prepustených zamestnancov bolo schopných nájsť si inú prácu vo formálnom sektore. Avšak kombinácia zárobkov z neformálnej práce, skorého dôchodku a sociálnych dávok znamená, že prepustení pracovníci majú priemerný príjem

na hlavu, takmer dvojnásobok príjmov hranice chudoby, podľa oficiálnej štúdie z roku 2001.

Pracovný trh vo Vietname je značne integrovaný, najmä v regiónoch na severe a na juhu krajiny, rozdielmi, ktoré sú spôsobené najmä pracovnou migráciou. Migrácia z chudobnejších oblastí do miest, ako je Ho Chi Minh spôsobila rozšírenie výhod zvýšenia zamestnanosti v odevných i textilných firmách, ktoré prijali po počiatočnom prepúšťaní viac pracovníkov. Bolo zistené, že novo prijatí pracovníci mali lepšie vzdelanie než tí, ktorých nahradili. Štúdie chudoby zistili, že chudobné obyvateľstvo tvoria najmä ľudia so základným vzdelaním. Je menej pravdepodobné, že potenciálni migranti z chudobných oblastí budú mať stredoškolské vzdelanie. Preto je nepravdepodobné, že by formálny pracovný sektor v textilnom priemysle prijímal takýchto pracovníkov priamo, aby sa rozšírila textilná výroba. Avšak niektoré zamestnania v textilnom sektore nepriamo pomôžu chudobným zvýšením dopytu po pracovnej sile.[48]

Vietnam na strane importu zažíva iba malý stupeň liberalizácie obchodu v zmysle zredukovania taríf na textil a odevy, hoci tam bola reforma v nahradení kvantitatívnych obmedzení týmito tarífami. Veľa z týchto obchodných reforiem zobralo inú podobu vrátane odstránenia množstva administratívnych a niektorých kontrol zahraničnej výmeny. Ukazuje sa, že tieto viacej ovplyvňujú stranu exportu ako importu. Vietnam zažil prekvapujúci vzostup v otvorenosti v zmysle jeho pomeru exportu k HDP kým udržiava značnú ochranu proti importu.

Napriek tomu Vietnamské textilné firmy zažili zvýšenú konkurenciu na domácom trhu napriek tarífam na produkciu, ale nezažili silnú konkurenciu z importu na domácom trhu. Táto nepriama konkurencia bola vážnejšia v podnikoch produkujúcich plátňa pre obuvnícky priemysel, napriek tomu, že Vietnam je známy ako exportér obuvi.

Nachádza sa tam veľký domáci sektor, ktorý dodáva odevy vo veľkom množstve pre domácich zákazníkov a tento sektor sa ubránil – a bráni sa teraz viac ako počiatkom 90-tych rokov – proti nelegálnym importom z Číny a priľahlých krajín. Legálny import odevov je veľmi malý.[48]

Liberalizácia Vietnamského obchodu na strane exportu sa vyvinula do dávania práva na priamy export individuálnym spoločnostiam a odstraňovaním exportných zábran. Vietnam uspel v rozširovaní jeho odevného exportu napriek ázijskej kríze v roku 1997 a spomalení svetového dopytu do roku 2001- vznikli nové príležitosti na penetráciu európskych a amerických trhov.

Vietnam bol taktiež veľmi úspešný vo vstupe na bez kvótové trhy, odrážajúc fakt, že do roku 1999 všetky exportné kvóty do EU (a iných menších bez kvótových trhov) boli pridelené SOE, ponechávajúc rastúci sektor krajiny, aby hľadal trhy niekde inde.

Vo Vietname sú textilné exporty vedené zahraničnými investormi najmä Kóreou a Taiwanom, vyvážajúcich textílie pre odevné spoločnosti v iných rozvojových krajinách. Namiesto priameho exportu textílií sa štátne podniky posunuli z výroby polotovarov na výrobu odevov. Podľa rôznych odhadov udáva štátny sektor medzi 30% a 40 % Vietnamského textilného a odevného exportu, ktoré tvorí väčšinou konfekcia. Exportne orientovaný odevný sektor zo zahraničnými investíciami závisí najmä na dovoze textílií a niektorí nákupcovia nepovažujú kvalitu, sortiment a ceny vietnamských exportov ako vhodné pre značkovú konfekciu a vývoz. Vázby formované štátnymi podnikmi so svetovými nákupcami pre export konfekcie môžu v budúcnosti uľahčiť export textílií na výrobu do iných krajín v medzinárodnom textilnom a odevnom hodnotovom reťazci. Hoci Vietnam vyváža niekoľko neodevných textílií ako sú uteráky a sieťky proti komárom, učinil tak malý krok na sľubnom trhu textílií pre domácnosť.[48]

Vietnamský odevný export ukazuje, že je možné vyvinúť export aj napriek zjavným anti-exportným opatreniam vyvinutým stále ochranným obchodným režimom keď sa zníži hodnota preceňovania vyplývajúca z faktorov iných než je ochrana. Rýchly rozvoj odevného exportu aj napriek zostávajúcej ochrane proti dovozovej konkurencii stále pokračuje v tradícii začatom v Japonsku rozvinutou Kóreou a Taiwanom nasledovanou Čínou (najväčším svetovým exportérom odevov a textílií). Neexistuje žiadna evidencia o tom že by konfekcia exportovaná štátnymi podnikmi bola závislá na rôznom ocenení medzi exportom a ochraňovaným domácim trhom.

Jednou charakteristikou, ktorá vystupuje z prípadu Vietnamských textilných štátnych podnikov je, že sú tieto podniky veľmi zastarané. Nasledovaním obchodného šoku po strate trhov v Sovietskom bloku na začiatku 90-tych rokov, bola schopnosť veľkej reštrukturalizácie Vietnamských pracovných síl. Čo sa týka celkovej zamestnanosti a zmluvných vzťahov, aj keď udržia implicitné dotácie vo forme preferenčného prístupu k exportným kvótam a taktiež preferenčného prístupu k pôžičkám, dokázali viesť export textilného a odevného sektoru bez priamej hotovosti. Nech je ich stávajúci nedostatok akýkoľvek dokázali že sú medzinárodne konkurencieschopné.[48]

Udržateľný postoj Vietnamského textilu čelí ďalšej liberalizácií dovozu. Simulačná štúdia jedného projektu ukázala, že rôzne scenáre obchodnej liberalizácie sú smerované na pohyb odevných firiem smerom k finančnej životaschopnosti a pohyb textilných firiem smerom od nej. Avšak veľký počet investícií, stále plánovaný je textilný sektor pod investičným programom Vinatexu, pravdepodobne zlepšia svoju konkurencieschopnosť a zostáva faktom, že Vietnam je z pomedzi ázijských krajín nezvyčajný, čo sa týka porovnávania za nepodstatného exportu textílií. Investície do novej technológie ukazujú, že boli poháňané možnosťami exportu viac než konkurenciou dovozu.

Ďalšou a naliehavou súčasťou udržateľnosti je zraniteľnosť Vietnamu konkurencii na zámorských trhoch po uvoľnení kvót. Predbežný výskum v Číne najdôležitejšej vietnamskej konkurencii poukazuje, že čínsky TaO sektor rapídne zvýšil svoju výrobu, produkty a funkcie. Medzinárodný nákupcovia pod cenovým tlakom na vlastných maloobchodných trhoch tlačia na redukcii cien, alebo na pridanie funkcií pre dodávateľov za tú istú cenu. Preto je potrebné zlepšenie vietnamskej výroby ak má zostať atraktívnou medzinárodným obchodníkom z USA Európy a Japonska a zabezpečiť si aj naďalej zahraničné investície, ktoré už má.[48]

4 Pracovné podmienky v textilnom a odevnom priemysle

Japonsko a Spojené štáty patria medzi vyspelé krajiny. Nie sú tam tak závažné problémy v oblasti pracovných podmienok. Preto je táto kapitola zameraná hlavne na Čínu a ďalej Áziu všeobecne, kde sú popísané pracovné podmienky na príklade výroby športových odevov.

Hlavné pracovné podmienky v Číne sú tendenčne aplikované vo fabrikách zahraničných investorov (najmä taiwanských, kórejských a japonských) a súkromných čínskych MSP. Takmer 80% spoločností v TaO priemysle v blízkom okolí Šanghaja sú MSP a väčšina z nich má súkromného majiteľa alebo formu spoločného vlastníctva na úrovni krajov. Najrozšírenejšie a najzávažnejšie kľúčové pracovné problémy zoradené podľa dôležitosti sú: neprimerané nadčasy, nedoplatky a kvalita stravovacích zariadení a ubytovní.

Firmy často ilegálne nútia prisťahovaných pracovníkov pracovať nad rámec pracovnej doby zadarmo buď priamo, alebo nepriamo cez výrobné kvóty a plat podľa počtu kusov. V iných situáciách môžu byť neprimerané nadčasy pokutované lokálnymi vládami cez článok 39 Národného zákonníku. Štátne médiá a SAWS (State Administration of Work Safety – štátna správa bezpečnosti práce) priznali, že sa jedná o závažný problém. Podľa SAWS: 46 % pracovníkov PRD pracuje 14 hodín denne, zatiaľ čo len 30 % pracuje osem hodín denne.

Smernice pre určenie minimálnych miezd podľa Zákonníku práce, sú otvorené pre interpretáciu a zneužitie. Sú efektívne určené lokálnymi vládnymi predstaviteľmi a preto sú predmetom odchýlok a korupcie. Taktiež nie sú tieto mzdy považované za schopné udržania kroku s rýchlou ekonomikou rastu: v septembri 2004, Provinčná federácia obchodných asociácií Guangdong vydala štúdiu odhaľujúcu, že priemerný mesačný plat prisťahovaných pracovníkov v Guangdong sa zvýšil približne o 68 RMB (8 USD) počas predošlých 12 rokov. Dr. Liu Kaiming z Shenzhenského inštitútu súčasného vyšetrovania poukázal na fakt, že počas tej istej periódy sa zvýšil cenový index o 300 %.[23]

V mnohých případech sú prisťahovaní pracovníci platení legálne a ich primeraný plat je im vyplácaný tzv. na knižku a následne znížený o nevyplatené nadčasy a spleť špeciálny systém, ktorý znižuje plat za hlavné porušenie alebo priestupky pracovnej kázně, ako je zanechanie výroby kvôli použitiu toalety atď. Prisťahovaní zamestnanci často nerozumejú komplikovaným pravidlám vo firmách na určenie ich platu a typicky nedostávajú iné formy kompenzácie ako je dovolenka, práce neschopnosť alebo zdravotné poistenie.

Ďalšou dôležitou položkou kompenzácie je vyplácanie nedoplatkov. Prisťahovaní zamestnanci v každom priemysle sú predmetom tejto kontrolnej metódy: často sa im nevyplácajú dlžné čiastky, ktoré by si nemohli vyzdvihnúť, ak by opustili svoje miesto. Podľa prieskumu Provinčnej obchodnej asociácie Guangdong citovanej vyššie, zamestnanci v 73 preskúmaných firmách zo 100 nedostávajú plat včas. Platenie nedoplatkov je brané ako vážny problém najvyššej úrovne centrálnej vlády: vicepremiér Zeng Peiyan ohlásil v auguste 2004, že zamestnancom nebolo vyplatených viac než 43 miliárd USD. Centrálna vláda vyhlásila trojročnú kampaň boja proti tomuto problému v roku 2004, aj keď predstavitelia priznali, že jej úspech závisí na vývoji spoľahlivého legálneho mechanizmu vynucovania, ktorý sa ešte neobjavil.[23]

Zamestnávateľia často účtujú pracovníkom poplatky za ubytovanie a stravu, ktoré sú neprimerane vyššie než bežné ceny na trhu a poskytujú nízku kvalitu. Tieto položky sú im často strhávané priamo z platu.

Prisťahovaní pracovníci sú často zneužívaní a sú na nich uplatňované rôzne metódy na kontrolu ich voľného pohybu ústiace do dlhších pracovných hodín. Typické metódy zahŕňujú ubytovanie pracovníkov v monitorovaných ubytovniach, prepúšťanie, zadržiavanie dokladov totožnosti a hotovosti a zadržiavanie výplaty nedoplatkov.

Manažéri často netušia, ako komunikovať so zamestnancami kvôli nedostatku vzdelania a manažérskych znalostí alebo nízkej úrovni mandarínskeho jazyka medzi prisťahovanými pracovníkmi. Firmy často nemajú dostatočne vyvinutý komunikačný systém. Narastajúca diskriminácia a ponižovanie pracovníkov z vidieckych oblastí stále viac komplikuje vzťah medzi manažérmi a pracovníkmi.

Prisťahovaní pracovníci, väčšina pracovníkov v odevnej výrobe sú mladé ženy – prisťahované z iných častí krajiny, čelia značnej sociálnej a systematickej diskriminácii,

ktorá väčšinu z nich efektívne udržiava mimo oficiálny pracovný systém tak, že sú im odopierané práva, ako je ochrana vládou a prístup k sociálnym službám. Obyvatelia urbanistických oblastí na nich často pozerajú zvrchu, sú považovaní za druhotriednych ľudí a obviňovaní z kriminálnych činov.

Firemný manažment taktiež čelí intenzívnemu tlaku zo strany nákupcov, aby sa výroba zrýchlila na čo najkratšie termíny s vynaložením čo najnižších nákladov. Zahraničné snahy o zlepšenie pracovných štandardov sú často videné ako obchodné bariéry vytvárajúce len odpor k vyhoveniu. Mnohí taktiež neveria v „obchodné prípady“ za zlepšenie podmienok a sociálnu zodpovednosť a obviňujú advokátov z pokrytectva. Konkurencia vyhovuje extrémne ťažkým podmienkam zvlášť pre nespočetné množstvo malých spoločností, takže sa mnohé cítia ospravedlnené, keď dané podmienky nedodržia.[23]

V krajine ako je Vietnam, si štátne podniky vyberajú pracovníkov podľa vzdelania a produktivity v TaO priemysle rastie vzhľadom na zvyšovanie miezd. Súkromné podniky zamestnávajú takpovediac kohokoľvek, je dostačujúce aj základné vzdelanie. Z toho vyplýva, že pracovné podmienky sú vo Vietname v celku dobré.

V Bangladéši je v súčasnej dobe najlacnejšia pracovná sila v porovnaní s Indiou a Čínou (viď. tab. č. 14). Pracovníci majú všeobecne kladný prístup k práci v textilnom a odevnom priemysle, čo je aj podporené dlhou tradíciou výroby v tomto sektore. Nepokoje v súkromných firmách sú kontrolované štátnym orgánom. Vo všetkých Ázijských krajinách prevládajú, ako pracovná sila, ženy.[48]

Pracovné podmienky v Ázii znázornené v oblasti výroby športových odevov

Väčšina značiek športových odevov, ako Adidas, ASICS, FILA, Kappa, Lotto, Mizuno, New Balance, Nike, Puma, Reebok, Speedo a Umbro, je vyrábaná v Ázijských štátoch.

Dôvodom, prečo väčšina značiek vyrába svoj tovar práve v Ázii, je veľmi nízka cena práce v tejto oblasti. V súvislosti s tým sa do EÚ dováža čoraz viac textilného tovaru z krajín ako sú Čína, India, a iné krajiny Juhovýchodnej Ázie.

Ázijec, robotník má hodinovou mzdu 47 centov EURO, za jeden pracovný deň je to 3,76 EUR.

Na porovnanie, Nike platí USD 16 miliónov (13 mil. EURO) za rok Brazílskemu národnému futbalovému mužstvu. Adidas platí USD 1,8 miliónov (1,5 milióna EURO) za rok francúzskemu hráčovi Zinedine Zidane.

Zo stoviek tisíc pracovníkov 80 % tvoria ženy, sú zamestnané pre výrobu značkového oblečenia v Ázii, Afrike, Východnej Európe a Latinskej Amerike. Aziati sú vykorisťovaní, nepoznajú svoje pracovné práva, v podstate sú radi, že majú nejaké zamestnanie. Na Ázijcov je vyvíjaný silný pracovný tlak, pracujú v neprimeraných podmienkach. Často sú prepustení bez udania dôvodu a bez vyplatenia odstupného. Musia znášať zlé zaobchádzanie, aby neprišli o prácu. V roku 2003 1,39 miliónov ľudí žilo pod životnou úrovňou, aj keď boli zamestnaní žili pod 2 USD denne (1,64 Eur). Tento vykorisťovateľský biznis je najviac produktívny.[49]

Údajne sa na zlepšení podmienok v továrňach pre pracovníkov podieľali značky ako je Reebok, PUMA, Adidas, NIKE, ASICS a Umbro.

Pre spoločnosti produkujúce športový textilný sortiment sú dôležití hráči, ktorí ich reprezentujú.

INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION (ILO) zaistuje aby spoločnosť robotníkom vyplácala existenčné minimum.

Oxfam international, konfederácia 12 organizácií pracujúcich spoločne vo viac než sto krajinách na trvalom riešení chudoby, utrpenia a nespravodlivosti, určí existenčné minimum, ktoré za 1 týždeň (bez nadčasov) pokryje základné potreby rodiny + malé ľubovoľné výdavky.

Spoločnosti Umbro a Pentland vyplácajú robotníkom mzdu, ktorá pokryje ich základné potreby + zahŕňa aj dôchodok. Nie je ale dôkazový materiál, že táto mzda je aj skutočne vyplácaná robotníkom.

V Indonézii v roku 2005 boli povinný platiť minimálnu mzdu 53 Eur na mesiac. Nadácia Bandung v roku 2004 robila miestny prieskum nákladov a zistila, že 50 EURO je minimum na mesiac na pokrytie základných životných potrieb pre jedného dospelého človeka. 97 EURO je potrebných pre normálny život nad úrovňou chudoby pre jedného dospelého človeka na mesiac.[49]

Porovnanie platových podmienok spoločností

Reebok platí 7 miliónov USD (6 miliónov EURO) ročne Wiliamovi Venusovi.

Nike 25 miliónov USD (21 miliónov EUR) ročne golfistovi Tiger Woods a brazílskemu futbalovému tímu 16 miliónov USD (13 miliónov EURO) ročne po dobu 10 rokov (AFR 2001), Manchester United – 13 rokov sponzorstva 303 miliónov libier (434 miliónov EURO), Arsenal – 10 rokov sponzorstva 130 miliónov libier (186 miliónov EURO).

Adidas platí 1,8 miliónov USD (1,5 milióna EURO) ročne francúzskemu hráčovi Zinadine Zidane a odhadom 4 milióny USD (3,3 milióny EURO) ročne anglickému hráčovi Davidovi Beckhamovi.

Je nerozumné, že robotníci, ktorí vyrábajú tovar, dostávajú plat len na základné potreby. Je snaha o školiace odbory, ktoré by pomáhali vyjednávať s riadením závodu o pracovných právach robotníkov, zrušenie (odstránenie) diskriminácie žien (rovnosť medzi mužmi a ženami).

V prípade vrcholového športovca, ktorí reprezentuje značku pri rôznych zápasoch, súťažiach, futbaloví hráči spíšu kolektívnu zmluvu o ochrane záujmov a potrebách hráčov.

Ázijec, ktorí sa podieľa na výrobe tohto športového odevu sa často stretáva s hrozbami, nespokojnosťou, v niektorých prípadoch až s nezákonným násilníckym tlakom zo strany zamestnávateľa.

V mnohých krajinách v Ázii je stále viac zriedkavé pre robotníkov aby mali pracovnú zmluvu na neurčito, majú krátkodobé zmluvy alebo sa najímajú len na denné zmeny, aj na jeden deň, alebo len na danú úlohu. Ich zmluvy nie sú väčšinou obnovované. Za takýchto podmienok pracujú hlavne ženy, pretože ich platy sú považované za menej dôležité než platy mužov.[49]

5 Zhrnutie stavu textilného a odevného priemyslu z vybraných svetových ekonomík

India zamestnáva v textilnom a odevnom priemysle približne 16,6 mil. obyvateľov. Z toho 15 mil. pracuje v textilnom priemysle. Indický textilný priemysel má jednu z najmodernejších spriadacích kapacít na svete. To znamená, že môže vyvážať vysoko kvalitnú priadzu na svetové trhy. Je najväčším vývozcom bavlnenej priadze na svete s 25% podielom na obchodnom trhu. V Indickej ekonomike je dôležitý sektor ručného tkania, ktorý zamestnáva viac ako 1/3 obyvateľov z TP a má 19% podiel výroby v tomto priemysle. Z celkovej produkcie tkanín, produkuje sektor mechanických stavov 60% produkcie tkanín.

Čína zamestnáva 31 mil. obyvateľov v TOP a je najväčším producentom v tomto priemysle. Konkuruje na svetovom trhu hlavne nízkymi cenami, kvalitou výrobkov, komplexnými službami ohľadne špecifikácie výrobkov, kvality a kvantity. A ďalej konkuruje nízkymi mzdovými nákladmi. I keď v súčasnosti je vyššia hodinová mzda v Číne – 0,89 USD, než bola v roku 2002 – 0,41 USD, je oproti USA, kde je hodinová mzda 15,13 USD a ČR, tu je 3,5 USD, stále nízka. Jedine Bangladéš a India môžu v tomto smere Číne konkurovať. Ale na druhej strane, Bangladéš je v nevýhode oproti Číne v tom, že je závislý na dovoze surovín pre konfekčnú výrobu a India je zase zameraná predovšetkým na textilný priemysel a jej odevný priemysel má stále nekvalitné odevy, materiálovo zaostalé vzhľadom na to, že produkuje z veľkej časti len bavlnené odevy.

Japonsko smeruje svoj textilný priemysel, na výrobu špeciálnych vlákien a textílií, a následne odevnú výrobu, na výrobu funkčných odevov. Japonsko sa chytilo nových trendov vyvinutých v USA a zdokonaľovalo sa ďalej. Kvôli drahej pracovnej sile, prepúšťa zamestnancov z textilného priemyslu a sťahuje svoju výrobu za lacnou pracovnou silou. Prestávaná výroba stále skvalitňuje svoje výrobky a má aj nízke ceny. Špeciálne výrobky by sa mali postupom času tiež začať vyvíjať mimo Japonsko a tým budú výzvou pre výrobcov z USA a EU. Japonsko je veľmi dobré v technických znalostiach, no potrebuje si rozšíriť znalosti z oblasti vybavenia, pretože 4 zo 6 najväčších výrobcov zariadení sú z Európy. Japonsko sa snaží postúpiť vo vývoji

konvenčních a smart materiálů a senzorů snímajících lidský organismus. Jeden z problémů je hodnotení vlastností speciálních oděvů, některé Japonské metody se odlišují od uznávaných, požadovaných metod, škůtek krajín kam by mohlo vyvážat'.

Ázijská finanční krize (v roce 1997) silně zasáhla textilní průmysl v USA. K zhoršení situace přispělo rychle rozšiřování kapacit v Číně. Kapacita průmyslu byla snížena o 25% v průběhu let 1998-2006. V oděvném a textilním sektoru USA zaměstnávalo 1,4 mil. obyvatelů (1995-2005) a do konce roku 2006 nastalo 56% snížení. Taktéž produkce oděvů se snížila z 45% na 20%. USA zaviedlo nové kvóty na dovoz textilu z Číny v roce 2003 a v roce 2004 mala obchodná bilancia s Čínou negativne saldo 162 mld.

Bangladéšsky TOP tvorí 77% z celkového vývozu a tvorí 45% zamestnanosti v průmysle. Bangladéš je zameraný na konfekčnú výrobu a je závislý na dovoze textílií, až 90% dováža hlavne z Indie a Číny. Preto by si mal zaistiť dlhodobu dodávateľa inak by musel sám produkovať bavlnu a vyrábať vlákna. Má dlhoročné skúsenosti vo výrobe konfekcie a taktiež čo sa týka vývozu. Má podporu zo strany EU v rámci GSP, má možnosť rozširovať svoje podiely na trhu USA a EU, ale tiež je závislý na ich spolupráci. Nespolupráca by ohrozila export konfekcie. Potrebuje zvýšiť efektivitu a rýchlosť prepravy. Vietnam je taktiež ako Bangladéš orientovaný výhradne na produkciu oděvů. Dováža až 77% textílií. Export oděvů je závislý na EU, približne 45% exportu smeruje práve do týchto krajín a do USA len asi 2%. Japonsko je druhým najvýznamnejším odberateľom pre Vietnam a to svojimi 24%. Export textílií je iný, 41% odoberá Japonsko a 23% EU a zase minimálne množstvo, asi 1%, USA. Oděvný sektor vo Vietname je konkurencieschopný, potrebuje ale zlepšiť vybavenie a udržiavať prísun zahraničných investícií. Vo Vietname bol obchod liberalizovaný a táto liberalizácia nemala dopad na mzdy ale na zamestnanosť. Pracovníci sú motivovaní k vyššej výkonnosti vyššími mzdami.

6 Štruktúra textilného a odevného priemyslu

Odevný sektor je intenzívny, pokiaľ ide o pracovnú silu, ale tiež nízko nákladový z hľadiska miest, dynamický a inovačný aj závislý na segmentácii trhu. V oblasti trhu vysoko kvalitnej módy je priemysel charakteristický modernou technológiou, relatívne dobre platenou pracovnou silou a návrhármi a vysokým stupňom flexibility. Konkurenčná výhoda firiem nachádzajúca sa v tomto segmente trhu je spojená so schopnosťou vytvárať dizajn, ktorý zachytí požiadavky a preferencie a ešte lepšie – ovplyvní požiadavky a preferencie – spojenie s efektívnosťou nákladov. Hlavnou funkciou týchto firiem slúžiacich danému segmentu sa väčšinou nachádzajú vo vyspelých krajinách a sú často limitované geografickými oblasťami alebo klastrami v týchto krajinách.[50]

Ďalším hlavným segmentom trhu je masová výroba produktov nižšej kvality, ako tričká, uniformy, biele spodné prádlo atď. Výrobcovia pre tento segment trhu sa nachádzajú väčšinou v rozvojových krajinách, často v zónach spracovávajúcich produkty pre export, alebo pod tzv. dohodami o spracovaní s hlavnými dovozcami. Zamestnávajú hlavne ženy s čiastočnou alebo žiadnou zručnosťou. Outsourcing do domácej výroby je dosť bežný na trhu nižšej cenovej kategórie. Od nízkej po stredné cenové kategórie trhu sa v organizácii dodávateľského reťazca stala značne významnou pozíciou maloobchodníkov. Maloobchodný trh sa skoncentroval, pričom nechal väčšiu silu na trhu multinárodným maloobchodníkom. Tieto majú silu nielen na spotrebiteľskom trhu, ale tiež na nákupnom trhu. Najviac vysokoobjemové lacné reťazce vyvinuli vlastné značky a odoberajú odevy priamo od dodávateľov, zahraničných či domácich.[50]

Podľa Gereffého maloobchodníci tvorili polovicu celkového dovozu odevov do EU v polovici 90-tych rokov.

Spotrebitelia utratia menšie množstvo svojich príjmov na odevy oproti minulosti, i keď navštevujú obchody častejšie a kupujú väčšie množstvo odevov než predtým. Odpoveď výrobcov na výzvu pomalého rastu v celkovom dopyte je budovať na spotrebiteľskej náklonnosti k rozmanitosti a poskytnutí novej módy a širokej možnosti výberu veľkostí, farieb, dizajnu atď. za bežné ceny.

Dodávateľský reťazec

Textilný a odevný sektor tvorí dodávateľský reťazec, ktorý sa skladá z množstva diskretných činností. Dodávateľský reťazec je organizovaný od zdrojov surového materiálu cez dizajn a výrobu, distribúciu a marketing ako integrovaný výrobný kanál, kde je výroba rozčlenená na špeciálne činnosti a každá z nich je umiestnená tam, kde môže podporovať najvyššiu hodnotu konečného produktu. Po vydaní rozhodnutia o lokalizácii každej činnosti sú dôležitými premennými nákladmi, kvalita, spoľahlivosť dodania, prístup k vstupnej kvalite a preprave a transakčné náklady.[50]

Maloobchodný sektor

Substančné zmeny v maloobchodnom sektore sa objavili behom niekoľkých minulých dekád a moderné maloobchodníctvo bolo nazvané Štíhle maloobchodníctvo (1999). Technologickou stavbou blokov štíhleho maloobchodníctva sú čiarové kódy a kódy uniformných produktov, výmena elektronických dát a spracovanie dát, distribučné centrá a bežné štandardy vo firmách. Najviac viditeľná zmena pre spotrebiteľov je expanzia veľkých nákupných centier na okraje miest a nárast nákladov obchodných domov a butikov v mestských centrách. Ako už bolo spomínané, maloobchodný sektor sa viac skoncentroval, hlavne v USA. Koncentrácia má vplyv hlavne na kúpnu silu maloobchodníkov a tak zvyšuje nákupnú silu voči dodávateľom.

Alternatívne vybavenie načítania čiarových kódov sú pre maloobchodníkov veľmi dôležité na zber informácií v skutočnom čase. Čiarové kódy sa rozšírili do oděvního sektoru v polovici 80-tych rokov. Tato technológia podporuje

maloobchodníků, neprestajne monitorovanie, ktoré produkty predávať a ktoré nie. Podávajú údaje o veľkosti farbe a ich vlastnostiach. Technológia tiež umožňuje udržať krok s inovátormi. Takáto informácia je hodnotná iba vtedy, ak môže byť použitá pre prispôsobenie dodávky textilov podľa želania spotrebiteľov. Nastavenia vyžadujú častejšie dodávky odevov v menších množstvách čo je práve opak tradičného zásobovania obchodných domov pred sezónou a následných výpredajoch na konci sezóny. Aby mohli dodávatelia poskytnúť časté dodávky a robiť zmeny v druhu produktu je potrebné aby maloobchodníci poskytovali dodávateľom informácie o predaji, z čoho vyplýva častá komunikácia medzi maloobchodníkmi a dodávateľmi. Z toho dôvodu sú nutné programy spracovávajúce informácie. Tieto poskytujú priamu a často automatizovanú výmenu informácií medzi maloobchodníkmi a dodávateľmi a vyžadujú aby mali obe strany kompatibilný software. Veľmi dôležitou technológiou aplikovanou v textilnom a odevnom dodávateľskom reťazci je laser, ktorý sa používa na čítanie čiarových kódov a prenos obsahujúcich informácií do systému a zariadenia spracovávajúce informácie.[50]

Efektívny a včasný informačný tok je malo užitočný, ak nie je dopĺňovaný efektívnym a včasným tokom tovaru na predaj. Vytvorenie distribučných centier nahradzujúcich tradičné veľkoobchody a možnosti skladovania zaisťujú efektívnosť a včasný tok tovaru. Systém spracovávajúci informácie taktiež spracováva finančné informácie a môže byť spojený s automatickým fakturovaním a tak efektívne podporovať tok finančných transakcií medzi odberateľom a dodávateľom. Distribučné centra sú oveľa menšie čo sa týka plochy než tradičné sklady, ale sú efektívnejšie a plne automatizované. Integrácia informačného toku tovaru a platieb je možný iba vtedy ak všetky časti reťazca používajú kompatibilný štandard. Dodávatelia musia používať čiarové kódy, ktoré súvisia s priemyslovými štandardmi na odevoch predtým než sú naložené na prepravu. Štíhla maloobchodná sieť má vplyv na dodávateľov a aplikovanú technológiu v odevnom a textilnom sektore.[50]

Odevy

Základná technológia v odevnom priemysle sa v priebehu minulého storočia veľmi nezmenila a je charakterizovaná progresívnym vzázkovým systémom. Práca je organizovaná tak, že je každý pracovník špecializovaný na jednu alebo viac operácií. Na spracovanie nohavíc je potrebných 40 operácií čo tvorí približne 40 dňovú medzioperačnú zásobu. Na vytvorenie pánskeho saka je však potrebných asi 100 operácií. Aj keď počet zlepšení čo sa týka systematizácie operácií a zníženie času na každú operáciu nahradia nadčasy základný systém ostáva nezmenený. Jedno z vysvetlení je, že technologické zmeny nemôžu byť implementované do čiastočného spôsobu výroby zahrňujúceho iba niekoľko operácií. Toto by porušilo rovnováhu systému a každá dôležitá technologická zmena preto musí zahŕňať celkový systém.[50]

Na začiatku priemyselného rozvoja v Európe a USA mohli byť vzázky nedokončených odevov zošité vo fabrikách alebo si ich pracovníci brali domov na domáce zošitie. Nasledovalo vrátenie do obchodu alebo do fabriky na dokončovacie práce. Druhý spôsob na začiatku prevažoval svojou charakteristikou odevného priemyslu v rozvojových krajinách v dnešnej podobe.

Aj keď sa základná technológia a postup operácií veľmi nezmenili, nové inovácie zlepšili efektivitu každého stupňa výroby a v neposlednej rade zlepšili spoluprácu medzi jednotlivými stupňami a poskytovali neprerušené rozhranie medzi nimi. Jedna z hlavných inovácií bolo predstavenie automatického rezacieho stroja v roku 1965. Tento stroj umožní presne rezanie veľmi hrubej vrstvy látky. Navyše rezacie stroje, polohovacie stroje a ďalšie funkcie sú obsluhované počítačom a v mnohých prípadoch sú návrhy prenesené priamo do strihov, ktoré sa posielajú priamo do rezacích strojov cez elektronické siete. Tieto inovácie sú spojené s tzv. predprípravnou fázou výroby kde bol technologický vývoj uprednostnený než fáze montáže. Predprípravná fáza je tiež najdôležitejším miestom v odevnom sektore, kde je najdôležitejšia kvalita a precíznosť, napríklad ak nie je látka presne nastrihaná kvalita finálneho odevu môže byť vážne narušená. Predpríprava je preto stupeň vo výrobnom reťazci, ktorý je pravdepodobný, že sa bude robiť v domácich firmách.[50]

Aj keď je montážna fáza odevného sektoru zmodernizovaná, je stále pracovne náročná a preto je pravdepodobné, že sa presunie do firiem za lacnou pracovnou silou. V nižšie uvedenej tabuľke č. 21 je uvedená štruktúra nákladov v odevnom sektore vyjadrená v percentách produktovej hodnoty výroby sektoru. Krajiny uvedené v tabuľke tvoria hlavných exportérov alebo dovozcov podľa dohody textilného a odevného sektoru z ktorej sú tieto dáta dostupné.

Tabuľka znázorňuje hlavný príjem, podľa databázy GTAP, ktorá však neregistruje žiadne odmeny a mzdy, príjem samo zárobkových osôb napr. nie je zahrnutý v mzdových príjmoch a následne sa zobrazuje ako hlavný príjem v daných dátach. Tabuľka ukazuje nevyučenú pracovnú silu odevného sektoru. India a Čína majú veľmi nízky podiel dovozu odrážajúcich fakt, že väčšina dodávateľských reťazcov od textilu po hotové odevy sa nachádza v týchto krajinách. India má množstvo obmedzení a nariadení v bavlnárskom priemysle cez dodávateľské reťazce od farmárov spracovávajúcich bavlnu po hotové výrobky. Vo Vietname ktorý je nedávnym, ale rýchlo rastúcim hráčom na svetovom trhu s textilným a odevným tovarom je veľmi nízky podiel pridanej hodnoty a obsah dovozu je vysoký. Vietnamská štruktúra ukazuje jednoduchosť vstupu do odevného sektoru pre chudobné krajiny, ktoré majú nízku priemyslovú základňu v rátane vstupov dodávateľov. Taktiež poukazuje, že prísne pravidla pôvodu môžu neustále zvyšovať bariéry pre vstup chudobných krajín s nízkou priemyselnou kapacitou. Ďalším príkladom krajiny ťažiacej z nízkych vstupných bariér do sektoru je Bangladéš. Hodnota dovozu textílií tvorila približne 60% hodnoty exportu odevov v roku 1991 ale znížila sa na asi 40% v roku 2001. poukazuje na vývoj spätných väzieb v priebehu času.[50]

Ako je uvedené vyššie, štruktúra štíhleho maloobchodu zaviedla množstvo požiadaviek na výrobcov. Odpoveď výrobcov môže byť absorbovanie nákladov a tak zníženie marže, zníženie nákladov zvýšením produktivity, skrátenie času prepravy s možnosťou premiestnenia výroby do krajín s lacnou pracovnou silou alebo presunúť náklady ďalej do dodávateľského reťazca textilného sektoru.

Tab. č. 21: Nákladová štruktúra odevného priemyslu vo vybraných krajinách v roku 2001 v percentách

	Nekvalifikovaný pracovníci	Kvalifikovaný pracovníci	Kapitál	Celková pridaná hodnota	Stredný prísun	Ktorí dovážali
Kanada	25,9	5,0	10,2	41,2	58,8	19,8
USA	21,0	5,8	5,8	32,6	67,4	13,8
Francúzsko	21,6	4,7	8,8	35,0	65,0	24,3
Taliansko	14,3	3,1	16,4	33,8	66,2	13,5
Japonsko	21,9	4,0	11,2	37,1	62,9	7,8
Hongkong,	22,6	7,9	12,9	43,4	56,6	13,0
Kórea	15,0	2,9	4,7	22,6	77,4	15,9
Taipei	20,8	3,5	6,0	30,3	69,7	10,9
Čína	18,2	2,5	12,2	32,9	67,1	5,7
India	21,1	2,9	7,8	31,8	68,2	1,8
Vietnam	9,0	1,2	3,8	14,0	86,0	40,4
Česká rep.	21,1	3,2	9,9	34,1	65,9	28,9
Maroko	14,6	2,1	10,9	27,6	72,4	37,9

Textílie

Textilný priemysel je zvyčajne kapitálovo intenzívnejší než odevný priemysel a je vysoko automatizovaný najmä vo vyspelých krajinách. Pozostáva zo spriadania tkania a finálnych uprav a tieto tri funkcie sú často implementované v integrovaných firmách. Tradične na mnohých trhoch je stále časté, že hlavný čas v textilnom sektore je dosť dlhý a kapitálová intenzita priemyslu ústi do relatívne rozsiahlych minimálnych objednávok. Textilný priemysel je preto menej flexibilný čo sa týka nastavenia podľa želaní spotrebiteľa v priebehu sezóny než je to v odevnom a maloobchodnom sektore. Textilný sektor je preto v mnohých prípadoch prekážkou v dodávateľskom reťazci.[50]

V priemyslových krajinách najmä v USA rastúci podiel textilného sektoru vytvára technické textílie napr. na nábytok a automobilový priemysel. Tento segment priemyslu je intenzívnejší v oblasti výskumu a vývoja a tiež je frekvencia zmien vzoru materiálu a farieb nižšia. Len približne tretina textilnej výroby USA bola použitá na

výrobu odevov na konci minulého storočia. Tabuľka č. 22 predstavuje zloženie vybraných krajín textilného priemyslu a korešponduje s tabuľkou č. 21 pre odevný sektor

Textilný sektor vyžaduje zručnú pracovnú silu. Podiel dovozu je všeobecne veľmi vysoký ale niektoré bohatšie a väčšie štáty ako je Čína, Hongkong a India sú závisle najmä na lokálnej výrobe textílií a odevov.

Pre chudobné krajiny bolo zložité vytvoriť spätné väzby v lokálnej ekonomike v obchodnom prostredí popísanom v tejto kapitole. Obsah dovozu odevného priemyslu je preto tradične vysoký v chudobných krajinách ako ukazuje tabuľka č. 21, ale aj keď je miestna pridaná hodnota nízka hrá odevný sektor dôležitú úlohu vo vytváraní pracovných príležitostí. Skúsenosť Mexika navrhuje že liberalizácia obchodu je dôležitá pre zvýšenie úrovne pretože relatívne voľný obchodný režim poskytuje dostatočnú záštitu pre výrobné siete a pravidla pôvodu sa stavajú menším problémom.[50]

Tab. č. 22: Nákladová štruktúra textilného priemyslu vo vybraných krajinách v roku 2001 v percentách

	Nekvalifikovaný pracovníci	Kvalifikovaný pracovníci	Kapitál	Celková pridaná hodnota	Stredný prísun	Ktorí dovážali
Kanada	22,7	3,1	10,3	36,1	63,9	24,2
USA	19,5	4,2	10,3	34,0	66,0	9,7
Francúzsko	13,8	3,7	7,2	24,7	75,3	22,0
Taliansko	11,8	3,2	126	27,6	72,4	35,0
Japonsko	17,6	6,66,6	7,0	31,2	68,8	11,2
Hongkong	9,0	3,9	10,8	23,8	76,2	5,8
Kórea	12,0	2,3	15,2	29,5	70,5	20,0
Taipei	10,4	3,3	8,3	22,0	78,0	10,2
Čína	9,7	1,6	12,0	23,2	76,8	8,1
India	17,8	2,8	6,7	27,3	72,7	4,0
Vietnam	10,2	1,6	12,4	24,3	75,7	34,3
Česká rep.	13,0	1,8	13,8	28,7	71,3	35,1
Maroko	5,8	0,9	6,2	13,0	87,0	44,3

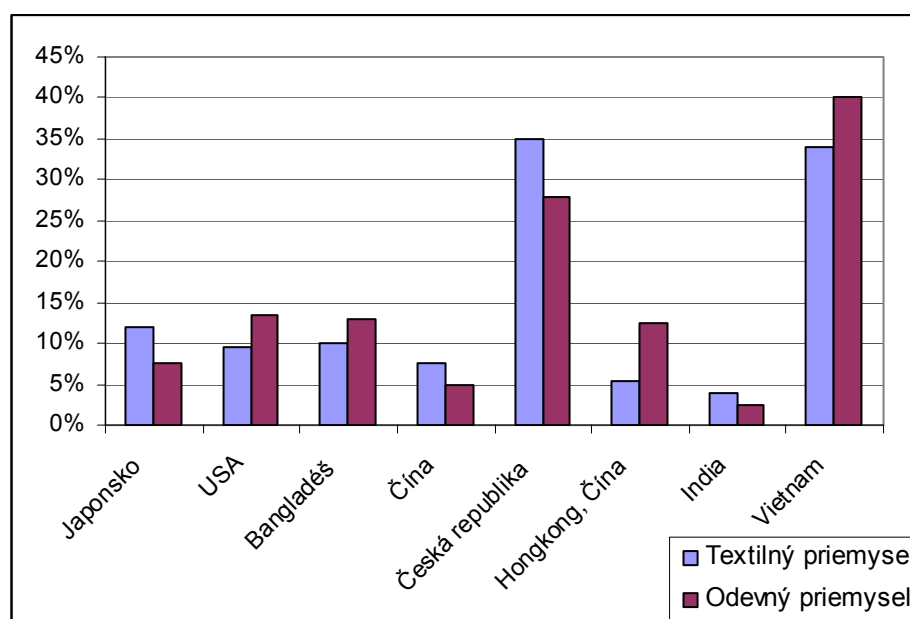
Integrovaná zásobovací reťaz – niekoľko príkladov

Rozsah, z ktorého sa začal vyvíjať TaO priemysel v medzinárodných výrobných reťazcoch, môže byť taktiež znázornený tzv. vertikálnym špecializovaným ukazovateľom. Tento meria podiel zahraničnej pridanej hodnoty zahrnutej v exporte alebo v dovezených stredných vstupoch obsiahnutých v exporte ako podiel celkového exportu. Index zachytáva jednu dôležitú charakteristiku medzinárodných dodávateľských reťazcov: časti komponenty a nedokončený tovar, prekročí hranice niekoľkokrát predtým než sa výrobok dostane k spotrebiteľovi. Táto charakteristika vertikálneho špecializovaného ukazovateľa naznačuje, že tarify majú znásobujúci efekt na náklady, ktorý spôsobuje že obchod poháňaný vertikálnou špecializáciou zvlášť citlivú na tarify. V grafe. č.23 sa priblížil vertikálny špecializovaný ukazovateľ textilného a odevného sektoru v niekoľkých krajinách. Chudobnejšie a menšie krajiny majú v tomto prípade vyšší ukazovateľ než väčšie a bohatšie krajiny, ktorý poukazuje na fakt, že stať sa časťou výrobnjej siete môže byť dôležitým faktorom pre vstup na exportný trh pre malé a/alebo chudobné krajiny. Taktiež sú viditeľné nižšie mzdy ako sú krajiny India a Čína. Dôvod tohto javu je veľkosť miestneho trhu. Navyše aspoň čo sa týka Indie existuje množstvo obmedzení TaO priemyslu vrátane exportných kvót na bavlnu a bavlnárske vlákna aby sa zabezpečil prístup lacného miestneho vstupu domáceho odevného priemyslu. Taktiež sú na výrobu určité percentá potrebné spriadacie stroje vo forme vhodnej pre ručné tkanie čo je technológia používaná v malých firmách ale vo väčšine ostatných významných krajín vyvážajúcich textilné odevné výrobky je táto technológia odstránená. Táto technológia posunula Indický textilný priemysel značne chránený a používajúci zastaranú technológiu ďaleko za Čínou čo sa týka produktivity. Postupne sa znižujú dane za dovoz syntetických vlákien.[50]

Uvedené hodnoty vertikálnej špecializácie v TaO priemysle poukazujú na to, že malé krajiny sa v skutočnosti lepšie prispôbujú vertikálnej špecializácii než veľké krajiny. Dôležitým činiteľom je kvalita infraštruktúry. Čím lepšia je kvalita tým väčší je podiel celkového exportu hnaného vertikálnou špecializáciou. Krajiny s nízkym počtom

kontroly korupcie sa menej podieľajú na vertikálnej špecializácii odevného priemyslu, zdôrazňujúcu dôležitosť hladkého a včasného toku tovaru platieb a informácií.

Dôležitým výrazom modernej výroby v oboch prípadoch vysoko kvalitnej módy a masovej výroby je flexibilita. Kvótový systém prenášaný na ATC nebol navrhnutý pre takéto obchodné prostredie. Kvóty sú miestne detaily 6-číselných HS úrovniach a v určitej krajine boli rozšírené na veľké množstvo výrobkov. Toto môže spôsobovať ťažkosti vo vyplňovaní medzier na trhu alebo pri vytváraní kláštrov. Najvyššie kvóty spôsobovali ťažkosti v prispôbení rýchlo sa meniacim podmienok trhu. Kvóty taktiež bránili rozvoju trhu.[50]

Graf č. 23: Podiel vo vývozoch vo vybraných krajinách a teritóriách v roku 2001

Zamestnanie v textilnom a odevnom priemysle

Jedným z dôvodov prečo je obchodná politika týkajúca sa textilného a odevného sektoru politicky citlivou záležitosťou je dôležitosť týchto aktivít v zamestnanosti.

Od roku 1995 do posledného dostupného roku informácií bol TaO priemysel dôležitým zdrojom práce v hlavných exportných krajinách. Dostupné informácie o zamestnanosti (z vybraných krajín) predstavuje tabuľka č. 23. Čísla v tabuľke zachytávajú zamestnanosť a neposkytujú informácie o zamestnaní na voľnej nohe, ktorá je významná v niekoľkých krajinách. Dáta sú založené na prieskume pracovnej sily ak nie je uvedené inak. Dáta o zamestnanosti v rozvojových krajinách sú menej časté než vo vyspelých krajinách. Dáta by mali byť čítané pozorne a sú vhodnejšie pre analýzu časových trendov v krajinách než pre porovnanie medzi krajinami.

Je viditeľné že zamestnanosť klesla v exportných krajinách od roku 1995 zvlášť v Hongkongu. Zamestnanosť sa taktiež postupne znižovala v čínskom textilnom sektore kvôli reštrukturalizácii sektoru zatiaľ čo zamestnanosť v odevnom sektore sa ustálila napriek nárastu exportu. Zamestnanosť v odevnom sektore u obchodných partnerov Európskej Únie zo Severnej Afriky vzrástla aj keď v textilnom sektore zamestnanosť stagnovala alebo klesala. Taktiež Mexiko zaznamenalo nárast zamestnanosti v TaO priemysle nasledovaný po vstupe do NAFTA v roku 1995 hoci zamestnanosť v odevnom sektore dosiahla vrchol v roku 2000. India a Indonézia zvýšili zamestnanosť v odevnom sektore. Dáta na porovnanie situácie v textilnom priemysle v Bangladéši a Dominikánskej republike nie sú z danej databáze dostupné.[50]

Tab. č. 23: Zamestnanosť v textilnom a odevnom priemysle (v tis.), (1995-2002)

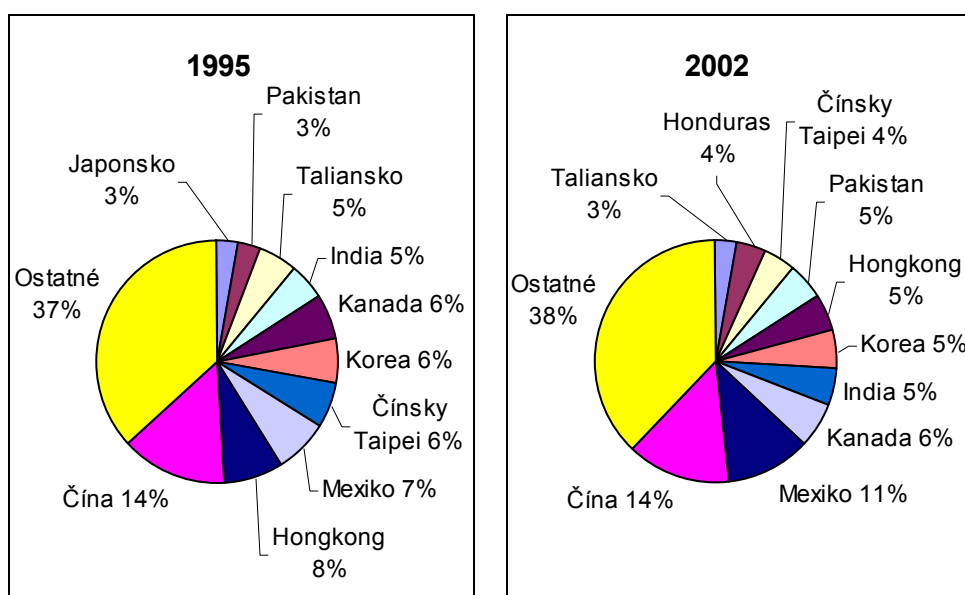
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Textilný priemysel								
Česká republika	100	86	90	86	74	79	76	72
Čína	6730	6340	7302	5780	5109	4829	4775	n/a
Hongkong(Čína)	59	45	41	33	31	27	27	25
India	1579	1518	1529	1330	1283	1289	n/a	n/a
USA	688	660	653	642	614	595	539	489

Odevný priemysel								
Česká republika	50	52	49	50	47	41	37	36
Čína	1750	1680	2439	2117	2027	2156	2027	n/a
Hongkong(Čína)	80	64	53	44	40	36	30	23
India	264	267	283	279	296	331	n/a	n/a
USA	814	743	700	639	556	497	427	358

Obchodné smery v textilnom a odevnom priemysle v priebehu rokov 1995-2002

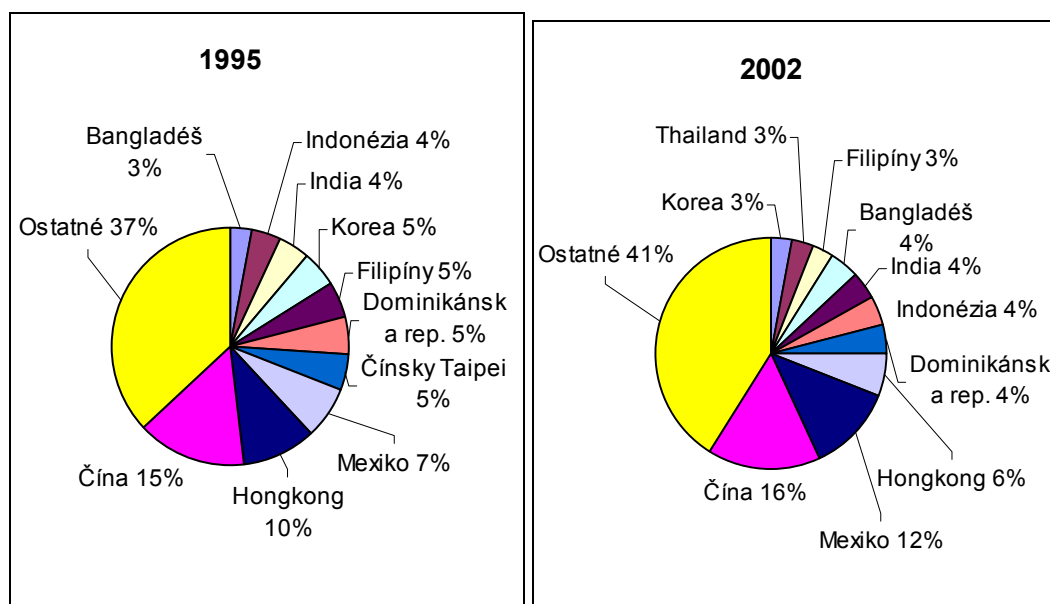
Podiel svetového obchodného trhu (mimo obchodov vo vnútri EU) vzrástol z 22,5% z roku 1995 na 30% do roku 2002 v odevnom sektore a zo 16% na 22% v textilnom sektore. Od roku 1995 podiel ATC krajín (USA, EU a Kanada) vo svetovom textilnom dovoze sa zvýšil z okolo 35% na 43,5% v roku 2002. Nárast nastal hlavne nárastom podielu USA zo 14% na 21%, podiel EU (znova mimo obchodov vo vnútri EU) a Kanady zostal stáli – EU 19%, Kanada 2,7%. Dovoz odevov v týchto krajinách vzrástol zo 62% z roku 1995 na 67% v roku 2002. Podiel EU mierne klesol, z 32% na 30%, ale v USA vzrástol z 30% na 35% a v Kanade vzrástol o 2%. Krajiny ATC sú pomerne väčším dovozným trhom pre vývozcov odevov než pre vývozcov textilu.[50]

Grafy č. 24 a č. 25 zobrazujú 10 najväčších dodávateľov do USA, všetci ostatní dodávateľia sú zahrnutí v kategórii „ostatné“. Porovnávané sú zmeny v dovoze do USA medzi rokmi 1995 a 2002.

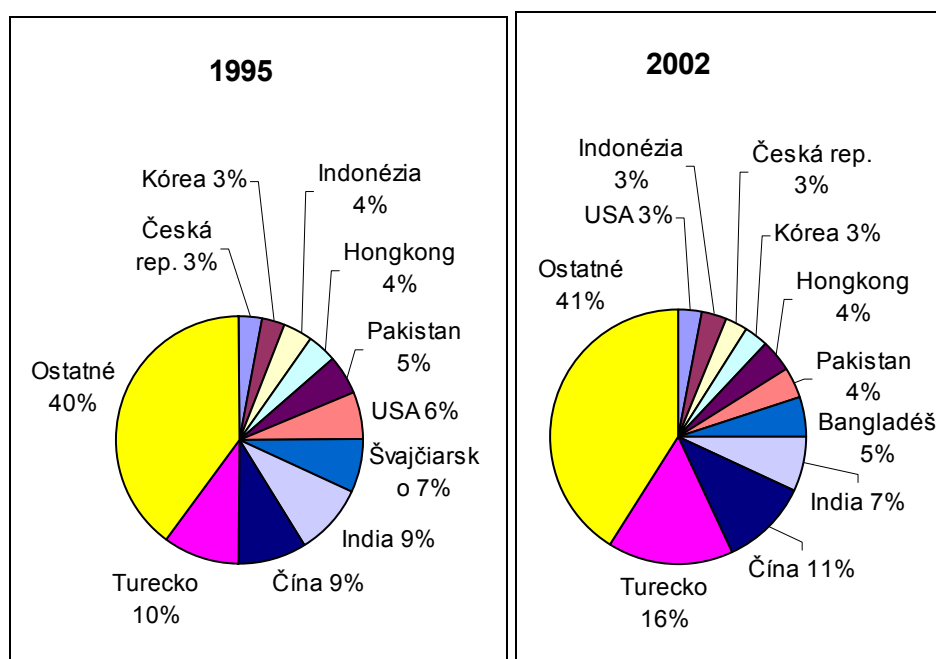
Graf č. 24: Dovoz do USA – Textilný priemysel

Ako vyplýva z grafu č. 24 podiel Mexika vzrástol zo 7 % na 11 %, čo je pravdepodobne dopad po vstupe do organizácie NAFTA. Podiel dovozu Indie a Číny je v roku 2002 rovnaký ako bol v roku 1995.

Graf č. 25: Dovoz do USA – Odevný priemysel

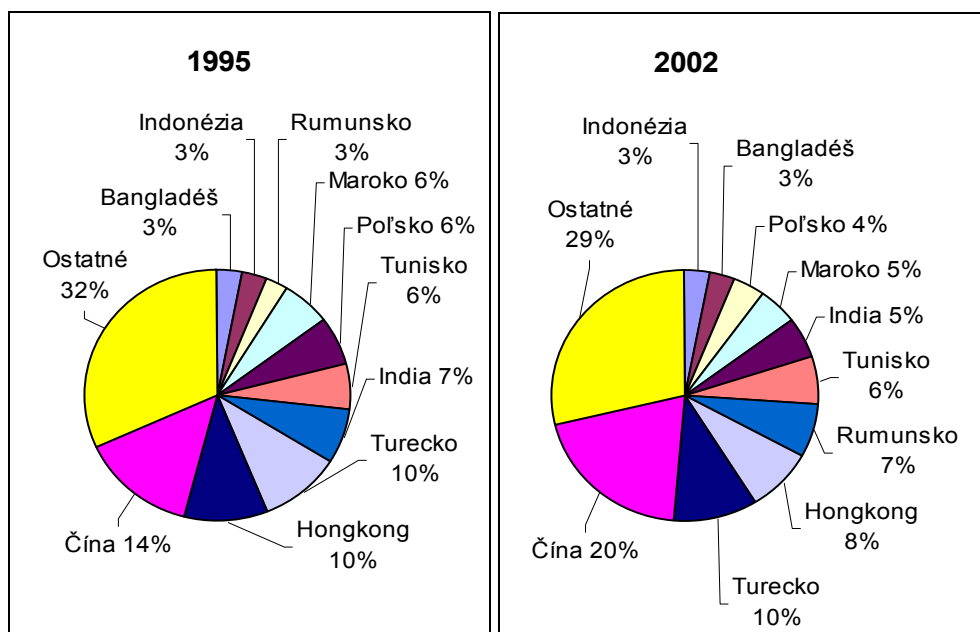
V grafe č.25 znázorňujúcim dovoz odevov malo len Mexiko nárast o 5 %, Čína nepatrný a to len 1% nárastu. Ostatné krajiny ako sú India, Indonézia, Kórea, Hongkong mali nemenný trhový podiel alebo mierny pokles.

Graf č. 26: Dovoz do EU – Textilný priemysel

V dovoze textílií do EU (viď graf č. 26) mala Čína a Turecko do roku 2002 nárast. Česká republika, Kórea a Hongkong nemali nárast ani pokles a u ostatných krajín je zaznamenaný mierny pokles.

Graf č. 27 ukazuje, že Čína bola najväčším zásobovateľom oděvního tovaru v oboch rokoch. Z grafov je vidieť, že medzi 10 najlepších dodávateľov patria krajiny, ktoré sú geograficky blízko zásobovanej krajiny.

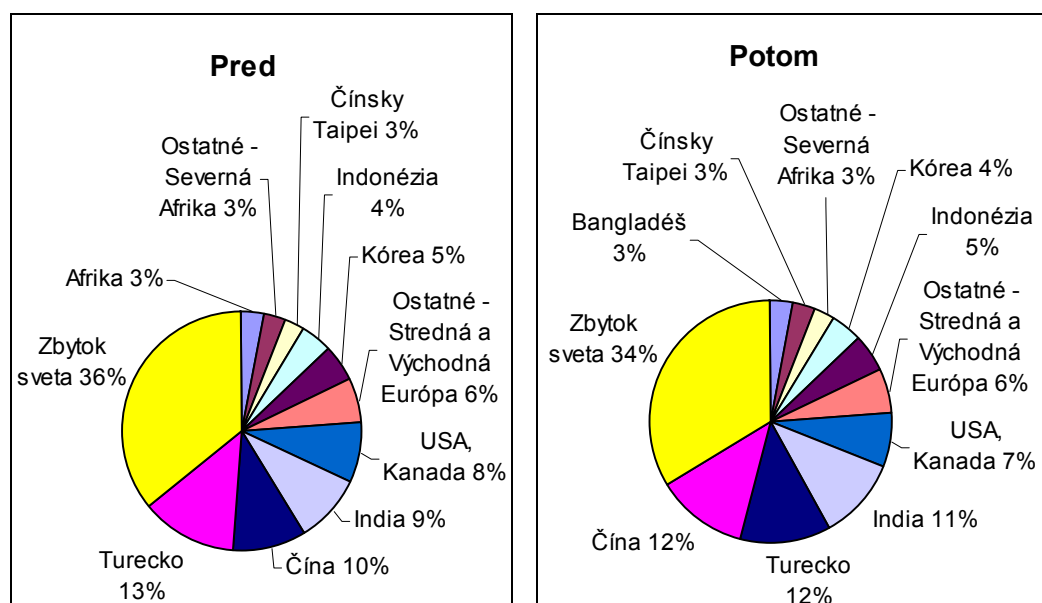

Graf č. 27: Dovoz do EU – Odevný priemysel

Zmeny na obchodnom trhu pred a po kvótovom obmedzení v EU a USA

- Európska Únia

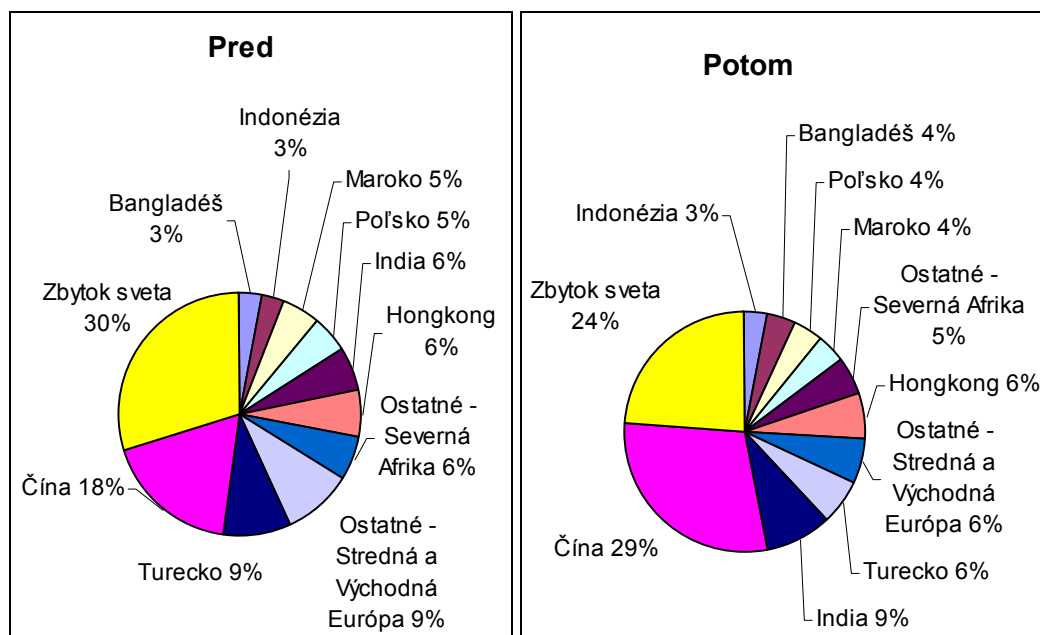
EU mala menej obmedzujúce kvótny ako USA/Kanada na textílie a aj na odevy.

Graf č. 28: Trhový podiel pred a po kvótovom obmedzení, textílie, EU

Afrika v grafe č. 28 predstavuje sub-Saharskú Afriku, do Severnej Afriky nie je zahrnuté Maroko a do Strednej a Východnej Európy Maďarsko a Poľsko.

Čína mala najväčší trhový podiel, po nej nasleduje India. Bangladéš v roku 1997 mal tiež dobrý trhový podiel – 5% (viď graf č. 26), ale po skončení kvótného obmedzenia jeho podiel klesol na 3% (viď graf č. 28).

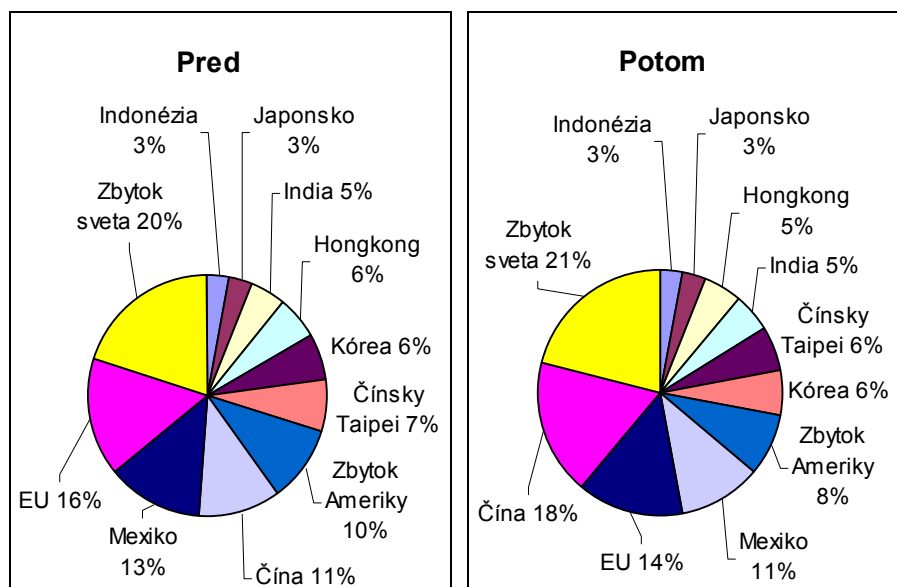

Graf č. 29: Trhový podiel pred a po kvótovom obmedzení, odevy, EU

V odevnom sektore (viď graf č. 29) Čína a India takmer zdvojnásobili svoj trhový podiel. Čína je jediný najväčší vývozca odevov.

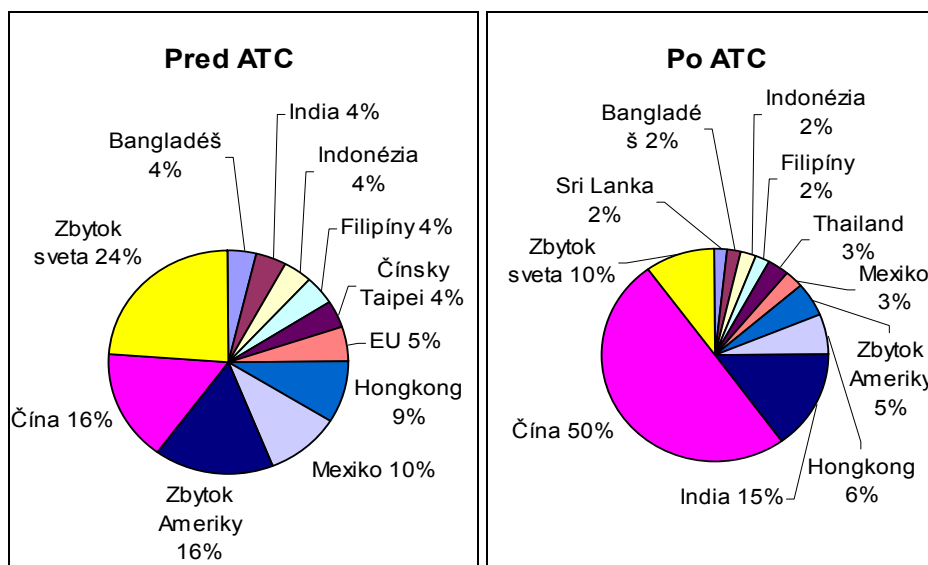
- Spojené štáty americké/Kanada

USA/Kanada a Mexiko sú členmi NAFTA, Mexický vývoz bol v rámci NAFTA-y obmedzovaný, taktiež aj kvótnym obmedzením. Preto, v grafoch, sú samostatne znázorňované USA/Kanada a Mexiko. V grafe č. 30 je znázornený trhový podiel 10 najväčších vývozcov textílií do USA. Po odstránení kvótného obmedzenia Čína zvýšila svoj podiel takmer o 50%. Ostatný vývozcovia majú približne rovnaký podiel ako pred odstránením kvót. Africké krajiny a krajiny Latinskej Ameriky po skončení obmedzení strácajú svoj trhový podiel.

Graf č. 30: Trhový podiel pred a po kvótovom obmedzení, textilie, USA

Zmeny v dovozoch pred a po kvótovom obmedzení v odevnom priemysle znázorňuje graf č. 31. V tomto sektore je dopad zrušenia kvót veľmi výrazný. Čína a India spolu zabrali 65% exportného trhu. Čína svoj vývoz po zrušení kvót zvýšila trojnásobne a India takmer štvornásobne. Všetci ostatní vývozcovia stratili svoj trhový podiel v značnej miere. Najviac utrpelo Mexiko a Africké krajiny, ktorých trhový podiel sa znížil približne až o 70%.

Graf č. 31: Trhový podiel pred a po kvótovom obmedzení, odevy, USA

Tieto grafy ale nevystihujú zmeny v technológií a vzdialenosti ako obchodnej bariéry v časovej závislosti.[50]

Vyspelé krajiny dočasne ochránili svoj textilný a odevný priemysel na 40 rokov a tieto dva sektory predstavujú anomálie v GATT odkedy prišla do platnosti LTA (Dlhodobá dohoda o bavlneném textilu) v roku 1962. Medzi najviac skresľujúce opatrenia patria kvóty na dovoz, aplikované na niektoré najmä rozvojové krajiny, na báze podľa krajín a podľa produktov. Zatiaľ čo iné krajiny nečelia žiadnym kvótam. Toto viedlo k modelu špecializácie, v ktorom krajiny s najsilnejšou výhodou v TaO sektore ako je Čína a India čelia zväzujúcim kvótam, zatiaľ čo iné dostávajú investície v sektore motivovanom nesplnenými kvótami a tieto investície sú často nevhodné v obchodných podmienkach založených na princípoch GATT. Väčšina analýz dopadu na sťahovanie ATC uvádza, že Čína a India sa stali dominantnými svetovými obchodníkmi s textilom a odevmi. Kde Čína samotná predstavuje 50 alebo viac percent podielu na trhu. Tieto skutočnosti sa však môžu zmeniť ak sa zmenia relatívne ceny a nákladová konkurencieschopnosť.[50]

Podľa nedávneho rozvoja organizácie TaO priemyslu sa stáva určitou dôležitou charakteristikou vertikálna špecializácia. Preto výsledky zastavovania kvót boli závislé na bežných tarifných poplatkoch a preferovaných maržiach v krajinách, ktoré získavajú preferencie než sú zachytené konvenčné odhady (kalkulácie). Pre módný odevný sektor hrá dôležitú úlohu čas, preto sú krajiny blízke tomuto trhu menej ovplyvnené konkurenciou z Indie a Číny. Mexiko, Karibik, Východná Európa a Severná Afrika, preto pravdepodobne zostanú dôležitými dovozcami do USA a EU a udržia si ich podiel na trhu. Výhodou je taktiež hranica s dovozcom, pretože obchodník čelí nízkym trhovým tarifám, ktoré by mali dopad na bilaterálny obchod.

Krajiny, ktoré pravdepodobne stratia podiel na trhu sú tie, ktoré sú veľmi vzdialené od hlavných trhov a nemajú žiadne tarify ani kvóty pre vstup na trhy USA a EU, alebo nemajú zväzujúce kvóty. Tieto krajiny sa budú musieť nepochybne prispôbiť. Prispôbenia na základe nákladov, kvôli meniacim sa porovnateľným

výhodám v TaO sektore, nie sú nové a nie sú obmedzené na ATC krajiny, pretože to ukazuje skúsenosť niekoľkých hlavných ázijských exportérov ako je Hongkong, Čína, Čínsky Taipei a Kórea.

Niet pochyb, že Čína a India budú mať aj naďalej podiely na trhu EU, USA a Kanade značného rozmeru, ale očakávaný nárast môže byť menej predvídateľný keďže pravdepodobnosť na vstup na hlavné trhy predpokladá nárast ekonomickej dôležitosti a tarify značne obmedzujú obchod kvôli faktu, že produkty prechádzajú hranice niekoľkokrát. Navyše iné rozvojové krajiny dohánajú Čínu čo sa týka nákladov na pracovnú silu v TaO sektore a Čína stále neukázala konkurenčnú silu v navrhovaní a módnych segmentoch trhu.[50]

7 Kvóty

V sedemdesiatich rokoch 20. storočia sa začalo jednať o riešení obchodných nezrovnalostí na textilnom a odevnom trhu vďaka organizácii GATT. V roku 1973 bola uzatvorená zmluva o textile a odevoch. Táto zmluva umožňovala členom GATT využívať množstvové kvóty na dovoz textilných a odevných výrobkov medzi členmi GATT. Zmluva mala platiť len štyri roky, ale bola 4-krát predĺžená, tzn. do roku 1994. začiatkom roku 1990 začalo jednanie o postupnom zrušení dovozných kvót na textil a odevy. V roku 1994 bola uzatvorená *Zmluva o textile a odevoch* (ATC – Agreement on Textile and Clothing). Táto zmluva v troch etapách upravovala zrušenie dovozných kvót medzi členmi WTO (predtým GATT). Toto zrušenie kvót malo priniesť vývoz textilu a odevov hlavne pre najmenej rozvinuté a rozvíjajúce sa krajiny. Dňom 1. januára 2005 nastalo úplne otvorenie trhu s textilom a odevmi. [51]

GATT/WTO kvótový systém bol používaný takmer tri desaťročia k obmedzovaniu dovozu textilných produktov, hlavne do USA a EU.

Čína sa stala členom WTO 11. decembra 2001.

Nové kvóty pre Čínu po vypršaní kvót MFA (Multifibre Agreement – Dohoda o obchode s textilnými výrobkami) v januári 2005 budú odstránené behom niekoľkých rokov. Taktiež kvóty pre Vietnam budú odbúrané po jeho vstupe do WTO, vstup je predpokladaný v roku 2008.

Od 1.1.2005 boli zrušené dovozné kvóty, ktoré boli zavedené od roku 1974.

Za prvý kvartál 2004 bolo dovezené z Číny do EU 57 mil. košiel'. Licencií pre prvý polrok roku 2005 bolo v rámci dozerajúceho systému podaných pre 197 mil. kusov. Pre porovnanie je to 114 mil. košiel' za 1. polrok roku 2004 a 197 mil. kusov za 1. polrok 2005, čo je takmer 3/4 predpokladaný nárast. U pletených výrobkov sa dovoz v januári 2005 zvýšil zo 7,6 mil. na dvojnásobok, u dámskych šiat asi o 400%. V tomto období je zaujímavý cenový vývoj. U košiel' klesla dovozná cena z 2,52 EUR v 1. štvrtroku 2004 na 1,60 EUR v januári roku 2005. U pleteného tovaru sa priemerná cena znížila z 6,80 na 4,03 EUR a u dámskych šiat zhruba o 60%, rovnako ako u nohavíc z 2,70 na 0,61 EUR. Tento extrémny skok bol spôsobený predovšetkým zrušením nutnosti pre čínskych výrobcov kupovať od štátu vývozné kvóty., ich cena bola napr. u nohavíc dvakrát vyššia než výrobné náklady. Niektoré ceny iných výrobkov sa ale zvýšili, pravdepodobne zvyšovaním kvality.

Od 17.marca 2005 Komisia EU zaviedla protidumpingové cla až do výšky 80% na dovoz tkanín zo syntetických filamentov.[52]

Talianský textilný a odevný priemysel je najsilnejší v celej Európe, kvôli dovozom z Číny môže byť najviac stratový.

Okrem Francúzska a Talianska sa pripojilo k ich názoru, obmedziť ročný rast dovozu z Číny na 7,5%, ďalších 11 krajín: Nemecko, Španielsko, Grécko, Belgicko, Portugalsko, Poľsko, ČR, Maďarsko, Slovinsko, Litva a Cyprus. Vyplývalo to z dovoznej štatistiky 1.štvrtroka 2005. V máji 2005 začal proces, stanovený v dohode WTO o zrušení dovozných kvót proti explózií textilných dovozov z Číny. Dovozy z Číny bol ďalšie tri mesiace oficiálne sledovaný, a to v deviatich kategóriách tovaru, práve v tých, ktoré preukázali značný rast presahujúci hranicu, ktorá bola stanovená za únosnú (viď tab. č. 24). Cieľom bolo preukázať, že dovozy z Číny vedú v EU k poruchám trhu.

Tab. č. 24 [37]

DOVOZ z Číny do EU			
Sortiment	1.kvartál 2005 mil. ks	+% oproti 1.kvartál 2004	Prípustné ¹⁾ množstvo mil. ks
Tričká	150,7	164	95,7
Svetre	65,0	534	32,2
Pánske nohavice	104,2	413	37,8
Blúzky	21,9	186	13,0
Ponožky/punč. ²⁾	73,4	183	66,0
Dámske plášte	12,0	139	11,6
Podprsienky	44,2	63	41,7
Ľanové priadze ³⁾	1,1	51	0,89
Ľanové tkaniny ³⁾	2,35	257	0,57
¹⁾ hranica, za ktorú je možná intervencia zo strany EU ²⁾ mil. párov/ ³⁾ tisíc ton Prameň: EU dovozná štatistika 25 členských krajín			

Na druhej strane zástupcovia obchodu a dovozcov kritizovali toto rozhodnutie Komisie EU. Dôvodom bola skutočnosť, že odevné a textilné podniky samé sú dovozcami a sú odkázané na lacný tovar z Číny. A ďalej Čína je rýchle rastúcim trhom pre európsky, predovšetkým strojársky, elektrotechnický a chemický priemysel a preto EU potrebuje dobrú politickú klímu.[37]

Dohoda obmedzenia dovozu po prvom polroku 2005 bola limitovaná na roky 2005 – 2007 (viď tab. č. 25 – Dohoda obmedzenia dovozu). Obchodný komisár EU Peter Mandelson a čínsky minister obchodu Bo Xilai prehlásili kontroverziu za ukončenú s tým, že sa dohodli na „dobrovoľnom“ limitovaní dovozu u 10-tich textilných sortimentov do roku 2007 v rozmedzí ročného rastu medzi 8 až 12,5%. EU prisľúbila zdržanlivosť pri ukladaní možných ochranných opatrení, ktoré sú stanovené v protokole Svetovej obchodnej organizácie (WTO) pri zrušení dovozných kvót

k 1.1.2005. Je to vlastne odmena pre Čínu za akceptovanie dovozných obmedzení u 10-tich hlavných kategórii dovážaného tovaru.

Tab. č. 25 [53]

DOHODA OBMEDZENIA DOVOZU			
horná hranica v % v rokoch 2005-2007			
Kategórie tovaru	2005	2006	2007
Svetre/pulóvre	8	10	10
Pánske nohavice	8	10	10
Blúzky	8	10	10
Tričká	10	10	10
Dámske šaty	10	10	10
Podprsienky	10	10	10
Ľanové priadze	10	10	10
Bavlnené látky	12,5	12,5	12,5
Posteľné prádlo	12,5	12,5	12,5
Stolné prádlo	12,5	12,5	12,5
DOVOLENÝ ČÍNSKY VÝVOZ DO EU			
Kategórie tovaru	2004	2005 Od 11.6. v miliónoch kusov	2005 celý rok
Svetre/pulóvre	27	69	182
Pánske nohavice	29	104	316
Tričká	85	151	491
Blúzky	14	25	73

Vďaka dohode EU nemusela Čína jednostranne uplatniť kvóty, čo by mohlo viesť ku komplikáciám v celkovom obchode EU – Čína.

Odborníci dúfali, že podobnú dohodu uzavruť tiež USA a Turecko sa k nim pripojí.

Obrovský nárast v celom roku 2005 (viď tab. č. 25 – dovolený Čínsky vývoz do EU) bol daný tým, že za prvých päť mesiacov roku 2005 došlo k explózií čínskeho vývozu do EU.[53]

V polovici júla 2005 bola vyčerpaná kvóta čínskeho dovozu pleteného tovaru do EU do konca roku 2005. Dodávky kategórií, ktoré boli po dohode s Čínou obmedzené boli prekročené. Jedná sa hlavne o svetre, pulóvre, vesty, pletené bundy, tričká a mikiny. V tejto kategórii bolo povolené doviesť do EU po 11.6.2005 do konca roku 69 miliónov kusov. Do 11.6.2005 bolo dovezených 113 miliónov, pre celý rok bol tým pádom dovoz obmedzený do výšky 182 miliónov (v roku 2004 bolo dovezených 27 miliónov kusov tovaru). Podľa údajov z Bruselu bolo dovezených do EU 106 miliónov kusov k 22.7.2005. limit bol týmto prekročený o 37 miliónov kusov za mesiac a pol od stanovenia horného limitu. To mohlo byť spôsobené zlou prácou pre evidenciu dovozu príslušnej inštitúcie.

Na začiatku augusta roku 2005 boli zablokované žiadosti na dovozné povolenie vo výške 6,1 mil. kusov čo znamenalo, že milióny kusov zostali na lodiach alebo boli deponované v colných prístavoch. Boli to obrovské škody pre dovozcov, pretože mali zmluvy o dodávkach s obchodom, ktorý pre nedostatok tovaru plánoval zvýšiť ceny, a tým by bol poškodený hlavne spotrebiteľ. To je už obligátny argument pre ovplyvnenie politiky. Importujúci obchod a priemysel do júla nepočítal s tým, že by mohlo nastať opätovné stanovenie dovozných kvót potom, čo bol systém dovozných kvót k 31.12.2004 zrušený.[54]

Zrušenie dohody EU – Čína o ochrannom zavedení kvót na vybraný tovar nebolo možné. Preto bolo povolené priamo prevýšiť povolený dovozný kontingent pre rok 2005 o polovicu množstva zablokovaného tovaru, čím bola v podstate zmluvná dohoda zrušená. Druhá polovica zablokovaného tovaru bola uvoľnená s tým, že bola zobratá z povolených kvót na rok 2006 a tiež z nevyužitých kvót z roku 2005 (kde neboli úplne využité v kategórii bavlnených látok). Podľa prezidenta Euratexu touto manipuláciou nastane insolvencia (platobná neschopnosť) európskeho odevného priemyslu a stratou pracovných miest.[55]

V auguste 2005 ustanovilo USA ďalšie jednostranné obmedzenia dovozu kvôli záplave textilných a odevných výrobkov z Číny. Boli stanovené ďalšie kvóty a to na podprsenky a látky. V úvahu pripadali aj ďalšie skupiny tovaru.[55]

Obchod medzi jednotlivými štátmi sveta je zaťažovaný prekážkami, ktoré môžu obmedzovať dovoz výrobkov či služieb z iných štátov. Tieto prekážky je možné rozdeliť na tarifné prekážky (cla a iné poplatky) a netarifné prekážky (požiadavky na certifikáty, obmedzenia na množstvo dovezených výrobkov). Európska únia je chránená netarifnými prekážkami len minimálne. Do týchto prekážok sú zahrnuté hlavne administratívne bariéry (napr. dovozné licencie), cenové bariéry (napr. minimálna dovozná cena), technické bariéry (napr. zdravotné požiadavky, certifikáty kvality). Čína a ostatné ázijské štáty oproti EU významne využívajú tieto prekážky.

Ďalšie výhody pre Čínu a iné ázijské štáty spočívajú v tom, že je ľahké importovať textilný a odevný tovar na európsky a americký trh, pretože importy nie sú zaťažované vysokým clom ani inými prekážkami. Prístup na mnohé významné zahraničné trhy majú európsky výrobcovia znemožnený vysokým stupňom ochrany. Z toho vyplýva, že európsky výrobcovia môžu ťažiť z globalizácie a liberalizácie len veľmi obmedzene.[51]

Množstvové obmedzenia na dovoz vybraných textilných a odevných výrobkov z Číny platili aj v roku 2006. Tieto obmedzenia boli veľmi úspešné (nárast jednotkových cien oproti roku 2005 bol v priemere o 80%, k polovici novembra 2006 bolo čerpanie kvót 60 – 80%.)

Za 1. polrok roku 2006 sa dovoz TaO tovaru z Číny do Nemecka zvýšil o 8 %. Bol to menší rast než dovoz z celého sveta s 11%. Naproti tomu za celý rok 2005 došlo k explózii dovozu z Číny o 46 %. Tých 8 % vykazuje približne rovnako výrazný rast, aký bol vykazovaný do konca roku 2004. Takže ak vynecháme mimoriadnu situáciu, ktorá nastala v roku 2005, nedošlo k žiadnej výraznej zmene oproti dlhodobému trendu.[56]

Pozoruhodné je, že po zrušení kvót v roku 2005, okrem Číny a Indie ázijské krajiny z toho neťažili. Naopak im toto zrušenie systému kvót pravdepodobne uškodilo napr. Kórea -30 %, Hongkong -21 %, Pakistan a Thajsko -15 %, Bangladéš -6 %, Indonézia -2 %. Táto situácia opäť potvrdila, že šité a pletené čínske odevy majú

dostatočne vysokú kvalitu a to natoľko aby nahradili tovar výrobcov z Európskej únie. Taktiež je to pravdepodobne dôsledok toho, že nemecký odberatelia dovážali tovar priamo z Číny. Prestali ho dovážať cez manipulantov v iných krajinách EU.[57]

V roku 2006 je situácia iná. V tabuľke č. 26 je vidieť, že sedem z desiatich uvedených krajín s vysokým rastom dovozu do Nemecka sú krajiny juhovýchodnej Ázie. Podľa Eurostatu sa celkový dovoz z Číny a významných Ázijských krajín vyvíjal podobne ako na nemeckom trhu. S neuveriteľným rastom sa vyznačuje Hongkong a to o 265 %.

Tab. č. 26

Textílie a odevy – 10 najväčších vývozcov do Nemecka		
Krajiny	+ %	+ mil. Euro
1. Hongkong	265	310
2. Bangladéš	51	246
3. Vietnam	46	49
4. India	37	175
5. Macedónia	36	32
6. Thajsko	34	31
7. Indonézia	31	60
8. Bulharsko	25	45
9. USA	22	29
10. Pakistan	20	37
Svet celkom	11	1 366

Nie je pravdepodobné, že behom polroka by krajiny ako Hongkong, Bangladéš, Vietnam, Thajsko a Indonézia boli schopné zvýšiť svoje výrobné kapacity umožňujúce rast exportu kvalitného tovaru do Nemecka a iných veľkých európskych odberateľských krajín o viac než 30 % až po niekoľkonásobok. Pravdepodobne aby Čína zabránila sankciám v Európe a USA začala s reexportom svojho tovaru cez druhé krajiny, takže deklaruje (prehlasuje) falošne pôvod tovaru. Nie je to žiadna novinka, v osemdesiatych rokoch minulého storočia takto obchádzali kvóty hlavne Hongkong, Južná Kórea

a Tchaj-wan. Vyvážali výrobky do iných krajín, ktoré nepodliehali systému kvót a to väčšinou z dôvodu, že patrili medzi najchudobnejšie krajiny na svete a preto bol ich vývoz podporovaný. Tento systém bol ale protiprávny. Dovozné orgány proti nemu bojovali pomocou súdnych a finančných postihov. Dnes, po zrušení systému kvót, môže každá krajina legálne prevádzať reexport aj v prípade, že sa jedná o drahší spôsob obchodovania. Použitie tejto praktiky sa zatiaľ týka len asi odevného trhu, kde sú najväčšie obavy z Číny. U textilného tovaru sa reexport zatiaľ nepraktikuje, pravdepodobne preto, že dovoz z Číny je zatiaľ v tejto oblasti znesiteľný a to aj preto, že Čína sama spotrebuje veľké množstvo produktov z textilného priemyslu.[56]

Možnosť ochrany európskeho trhu pred dovozmi z Číny na rok 2008 je nepravdepodobný a to z dôvodu všeobecne negatívneho postoja EU k ochranným opatreniam. Ďalej Euratex sa obáva aby čínske dovozy neboli presmerované z USA na Európu, pretože USA bude mať množstvové obmedzenia aj v roku 2008. Naproti tomu národné asociácie zastávajú názor, že predĺženie kvót by bolo bezúčelné. Hlavne preto, že dopad kvót je veľmi nízky, ceny čínskych dovozov sú vyššie než dovozy z ostatných krajín Ázie. Európske firmy vyrábajúce v Ázii už nemajú dôvod vracať sa do Číny, pretože už buď investovali alebo sa zamerali na iné Ázijské štáty. Skôr je potrebné sústrediť sa na otváranie tretích trhov (redukcia tarifných a netarifných prekážok obchodu) a dodržovanie práv na ochranu duševného vlastníctva (tvorivej práce, nehmotného vlastníctva).[58]

Podľa [58] je potrebné trvať na predĺžení dovozných kvót aj na rok 2008.

8 Perspektívne oblasti výroby odevného a textilného priemyslu v ČR

Táto kapitola sa zaoberá posúdením strategických príležitostí textilného a odevného priemyslu ČR voči rýchlo sa rozvíjajúcim odvetviám a trhovým segmentom. Ďalšou úlohou je analýza cieľov pre vytýkovanie skupiny výrobkov, posúdenie potenciálu pre sieťovanie v rámci textilného a odevného priemyslu ČR a spracovanie odporúčenia.

ČR by sa mala snažiť o vytváranie siete v rámci EU, rozvíjať inovácie procesov a produktov ako v technologických, tak aj v netechnologických oblastiach (kreativita a móda).

Výzvou pre český textilný a odevný priemysel je nájsť príležitosti, ktoré mu umožnia rast a prosperitu. Zákazník v dnešnej dobe vyžaduje komfort, preto je potrebné venovať sa a vyvíjať inteligentné vlákna. Pre výrobcov, ČR je rozhodujúci štandard výrobkov s rýchlym servisom, krátkymi výrobnými dávkami s vysokou kvalitou. Je potrebné stále vymýšľať nové vlastné kolekcie, je dôležitá invencia (nápaditosť). Výrobu je možné kedykoľvek rýchlo premiestniť za lacnou pracovnou silou ale tvoriaci potenciál a kontakty tak rýchlo nie.[25]

Je dôležité aby sa výrobcovia a dovozcovia českého TOP zamerali na trhy krajín ako sú hlavne Čína, India, USA, Japonsko.[59]

Čína naproti európskym výrobcom, teda aj výrobcom ČR, má radu slabých miest. Jej prudký vývoj má vysokú spotrebu elektrickej energie, bude musieť splatiť obrovské úvery, ktoré jej poskytli štátne banky a taktiež je tam nastupujúca čiastočná privatizácia. Ďalej má Čína stále rastúcu obrovskú populáciu, ktorú je potrebné ošatiť a aj cez veľkú chudobu budú mať obyvatelia tejto provincie stále vyššie nároky. Je to úloha textilného priemyslu a je potrebné upozorniť, že vývoj kapacít nie je nekonečný.[25]

Pre rozvoj perspektívnych oblastí by sa mali využiť možnosti ako je prepojenie výskumných organizácií a škôl a výrobných organizácií. Využívať dotácie a zvýhodnené úvery na nákup strojov a zariadení, taktiež využiť zákon o investičných podporách č. 72/200 Zb.

Jednou z možností ako konkurovať expanzii masovej produkcie vo veľmi lacných cenových reláciách ázijských výrobkov je inovácia, kreativita a vedúce postavenie v strategických oblastiach výskumu.

Dôležitými zdrojmi pre inováciu sú ľudské a finančné zdroje.

ČR nemá dostatočnou skladbu čo sa týka profesie zamestnancov TOP. Rada problémov sa odvíja zo zloženia zamestnancov v textilnom a odevnom priemysle. Pre názornosť je štruktúra zamestnancov v roku 2002 uvedená v tabuľke č.27.[60]

Tab. č. 27

	Textilný priemysel	Odevný priemysel
	[%]	
Podiel pracovníkov	88	87
Podiel žien	69	90
Štruktúra podľa vzdelania		
Základné	28	14
Vyučené	54	64
Vyučené s maturitou	4	6
Úplné stredné odborné	11	11
Úplné stredné všeobecné	2	3
Vysokoškolské	1	2

Pre porovnanie sa v roku 2004 nachádzalo v textilnom priemysle 17,6 % a v odevnom priemysle 19,5 % zamestnancov s úplným stredoškolským vzdelaním a vysokoškolsky vzdelaní zamestnanci tvorili v textilnom priemysle 1,5% a v odevnom priemysle 2% z celkového počtu zamestnancov.[59]

Pre zvyšovanie modernizácie a automatizácie je potrebné stále zvyšovať počet kvalifikovaných pracovníkov. Je potrebné osvojovanie práce zamestnancov so zložitými strojmi, ktoré sú vybavené automatickými prvkami a taktiež kvalita práce závisí na stupni špecializácie zamestnancov od výrobných procesov až po obsluhujúce činnosti. Nároky na pracovníkov budú stále vzrastať. Vyučení pracovníci sú pre firmu stále perspektívnejší než pracovníci len zaučení.

Konkurencieschopnosť je stále určovaná kvalitou, rýchlosťou dodávky, spoľahlivosťou, pružnosťou. To je vlastne súhrn činností kontrolórov, majstrov a personálu laboratórií, dielni a expedície. Ďalšou požiadavkou na pracovníkov sú

jazykové schopnosti a to hlavne pre pracovníkov marketingového alebo technického zamerania.

Finančné zdroje sú neoddeliteľnou podmienkou rozvoja TOP. Realizácia inovácií je podmienená nákupom nových technológií, hlavne produktov strojárského, chemického a elektronického priemyslu. Podľa [59] je v Českej republike nedostatok dotácií a grantov.

Existencia technologických centier môže mať priaznivý ohlas pri vzniku satelitných aktivít, zameraných na rozširovanie multifunkčných a smart textílií do iných aplikačných oborov. Mohlo by to stimulovať ďalší rast textilného a odevného priemyslu.

Konkurencieschopnosť TOP v ČR spočíva hlavne v:

- 1) módných a funkčných odevoch
- 2) progresívnych vláknoch a spracovateľských technológií
- 3) technické a priemyslové textílie

1) Konfekčná výroba bude aj naďalej vystavovaná lacnej dovoznej konkurencie. Preto je potrebné zaviesť systémy produkcie s vyššou mierou automatizácie. Tým sa zníži potreba pracovnej sily, zvýši sa výkonnosť a zníži sa počet chybných výrobkov.

Ďalej zavedenie digitálneho snímania pre veľkostné prispôbenie konfekcie, čiže šitie na mieru zákazníka. Tomuto Čína v žiadnom prípade nemôže konkurovať, je zameraná hlavne na veľkovýrobu.

Je potrebné sústavné zlepšovanie IT systémov pre prepájanie väzieb textil – odev – trh, ktoré budú musieť pojať ako množstvové, časové a veľkostné údaje, tak aj kvalitatívne a funkčné požiadavky.

Rozširovanie funkčnosti textílií môže byť prostriedkom k zvyšovaniu životného komfortu napr. starších ľudí. Inteligentné (smart) textílie môžu monitorovať životné funkcie a tým poskytnúť vysoký fyziologický komfort a ochranu proti rôznym rizikám a tak prispieť k presunu starých ľudí z ústavnej starostlivosti do domáceho prostredia.[59]

Pracovné a ochranné odevy sú stále viac používané ako prevencia ochrany zdravia. Tým sa otvára priestor pre rozširovanie trhu v tejto oblasti. Pracovné a ochranné textílie sú potrebné vo všetkých priemyselných odvetviach (v zdravotníctve, stavebníctve apod.)

2) Medzi progresívne (pokrokové) vlákna patria hlavne nanovlákná. Sú schopné reflektovať vonkajšie vplyvy. Sú perspektívnou oblasťou pre český TOP.

Odborníci z Technickej univerzity v Liberci z katedry netkaných textílií sú prví na svete, ktorým sa darí výroba nanovlákn aj mimo laboratória.

3) Ďalšou perspektívnou oblasťou pre TOP v ČR sú technické textílie (pre zdravotníctvo, stavebníctvo atď.). Spotreba technických textílií v jednotlivých oblastiach (viď tab. č. 28) poskytuje možnosti jednak výrobcovi textílií, tkanín, pletenín, netkaných textílií a taktiež výrobcovi odevov, pracovných, ochranných, so špeciálnymi vlastnosťami (antistatické nešpinivé apod.)

*Tab. č. 28: Svetová spotreba technických textílií podľa aplikačných oblastí
1995 – 2010*

Aplikačná oblasť	1995	2000	2005	2010	Index 2010/1995
Poľnohospodárstvo	1 173	1 381	1 615	1 958	1,67
Stavebníctvo	1 261	1 648	2 033	2 591	2,05
Konfekcia	1 072	1 238	1 413	1 656	1,54
Geotextílie	196	255	319	413	2,11
Bytový textil	1 864	2 186	2 499	2 853	1,53
Priemysel	1 846	2 205	2 624	3 257	1,76
Zdravotníctvo	1 228	1 543	1 928	2 380	1,94
Dopravné stroje	2 117	2 479	2 828	3 338	1,58
Obaly	2 189	2 552	2 990	3 606	1,65
Ochrana	184	238	279	340	1,85
Šport	841	989	1 153	1 382	1,64
CELKOM	13 971	16 714	19 683	23 774	1,70
- z toho ekológia	161	214	287	400	2,48

Väčšina technických noriem na výrobky TOP v ČR je už zosúladená s platnými normami v EU, takže nehrozia problémy pri vývoze.

Podniky TOP sú schopné splniť náročné podmienky pre dodávky pre Armádu ČR, ktorá má totožné požiadavky ako ďalšie armády NATO. Je potrebné, aby tieto

podniky získávali certifikáty a osvedčenia o spoľahlivosti a kvalite. Sú to dôkazy, že výrobok spĺňa požadovanú technickú úroveň, čím spĺňa najžiadanejšie kritérium odberateľa.[60]

Problém, ktorý tu nastáva, je nedostatok surovín na výrobu technicky a kvalitatívne náročných tkanín, pletenín, netkaných textílií a to nie len pre technické účely, ale aj pre módné odevné textílie. Spotreba týchto surovín je teda prevažne zaisťovaná dovozom. V roku 2003 predstavovala spotreba vlákenných surovín viac než 147 ton. V tabuľke č. 29 je uvedený vývoj spotreby jednotlivých skupín vlákien za roky 2001 – 2003.

Tab. č. 29: Vývoj spotreby vybraných skupín vlákien

Skupina vlákien	Spotreba (t)			Podiel
	2001	2002	2003	2003/2001
bavlna	64 274,0	64 225,9	56 266,0	0,88
Ľan + kúdoľ	5 812,3	6 591,0	6 430,0	1,11
vlna	9 305,2	8 656,3	6 820,0	0,73
celulózové vlákna	14 859,6	12 942,1	11 246,0	0,76
PAD vlákna	16 063,2	17 362,2	18 412,0	1,15
PES vlákna	36 160,5	36 919,1	32 329,0	0,89
POP vlákna	7 468,0	8 513,3	10 685,0	1,43
PAN vlákna	5 500,6	4 142,2	2 319,0	0,42
Ostatné syntetická vlákna	1 690,4	855,5	2 905,0	1,72
Celkom	161 133,8	160 207,6	147 412,0	0,91

Z údajov vyplýva rast spotreby vlákien vhodných pre technické účely. Pozoruhodný nárast spotreby je aj v skupine *ostatné syntetické vlákna*, kde v roku 2003 vzrástla spotreba na 2 905 ton.

V Českej republike bol zaznamenaný pokles výroby chemických vlákien, čo nie je prosperujúce. V ČR neexistuje výrobca s dostatočným vývojovým a výskumným zázemím. Chýba tu rýchla informovanosť o novinkách najmä pre MSP.

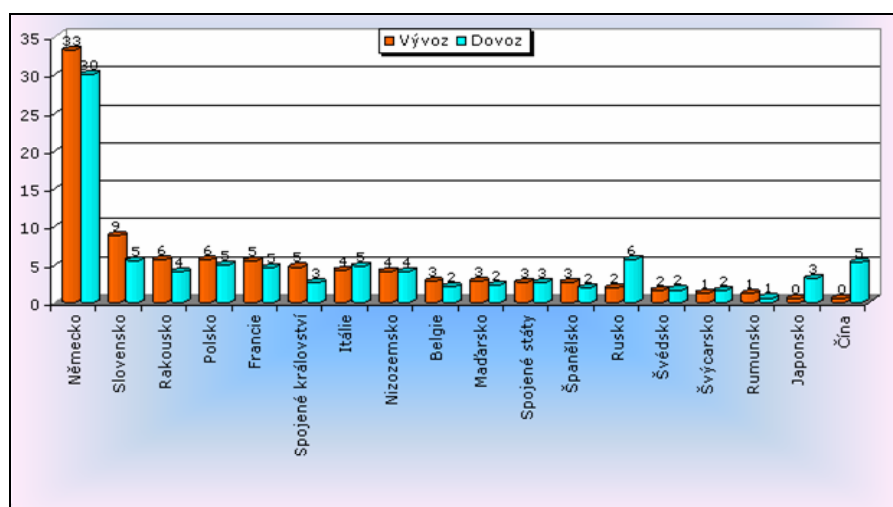
Výrobci TOP ČR v oblasti chemických vláken mají obmedzenú možnosť priamo ovplyvňovať smer vývoja. Tým strácajú možnosť priniesť novinky (nové materiály a ich kombinácie) na svetový trh ako prví.

Preto je potrebné vytvoriť dostatočne silnú skupinu výrobcov, ktorou by bolo možné získať významnejší vplyv na zahraničných výrobcov vlákien a tým aj získať možnosť podieľať sa na vývoji vlákien.

Veľmi výhodné by bolo v ČR posilniť informačné technologické a komunikačné služby, hlavne u MSP.[60]

Pre TOP je ďalej dôležitá silná značka na európskom trhu. Používanie značky vytvára jednoduchý komunikačný vzťah medzi výrobcom a spotrebiteľom. Značka výrobku má veľký význam u výrobkov, u ktorých sa očakáva trvalo dosahované kvalitatívne a technické parametre. Ďalej má veľký vplyv na predajnosť pre mládež.

Európska komisia presadzuje aby všetky výrobky vyrobené v EU mali značku *Made in EU*. Táto značka by mala pomôcť odlišiť kvalitný tovar od lacného ázijského tovaru. Avšak hlavne Nemecko je proti zavedeniu tejto značky z dôvodu, že ľudia už majú zaužívané, že nájdu pod označením *Made in Germany* kvalitu, spoľahlivosť a pokrokové riešenie. Ak by došlo k zavedeniu spoločnej značky, utrpelo by hlavne Nemecko, pretože je aj najväčším európskym exportérom.(viď graf č. 32.) Naproti tomu by však táto spoločná značka menším štátom, ako je Česká republika, pomohla zlepšiť odbyt výrobkov a taktiež by zlepšila prestíž českých výrobcov.

Graf č. 32: Podiel krajín na zahraničnom obchode v roku 2005 v %[61]

9 Závěr

Pre textilný a odevný priemysel je rovnako, ako aj pre iné priemyselné odvetvia, dôležitý ucelený prehľad vývoja. Najmä vývoj krajín, ktorým by chcela ČR konkurovať a to z dôvodu pochopenia ich stratégie TOP. Dôležité sú ekonomické zmeny, zmeny rastu/poklesu populácie a s tým súvisiaca zamestnanosť. Ďalším dôležitým aspektom je geografická poloha krajiny, pretože dôležitú úlohu v doprave hrá čas. Taktiež z toho vyplýva zameranie na určitý druh priemyselnej výroby, poľnohospodárstva a služieb.

Veľmi cenným a najviac používaným ukazovateľom konkurencieschopnosti a vlastne aj následného vplyvu na ostatné krajiny je HDP. Čím je vyššie HDP v prepočte na jedného obyvateľa, tým je krajina schopnejšia, zvyšuje sa ako jej životná úroveň tak aj schopnosť sa zlepšovať a vytvárať stále lepšie podmienky pre vývoj a výskum v prosperujúcom odvetví pre krajinu.

Nie všetky krajiny majú možnosť rastu a preto sa zapájajú do rôznych organizácií. Organizácie (napr. WTO, OECD) pomáhajú korigovať, usmerňovať, realizovať rôzne stratégie vývoja, riešiť problémy, predovšetkým ekonomické a tým podporiť slabšie štáty. ČR by mala využívať stále viac možností, ktoré sa jej aj týmto spôsobom ponúkajú. Stratégia obchodu je založená na spolupráci, čo je cieľom týchto organizácií.

Český textilný a odevný priemysel môže stále dostatočne konkurovať veľmociam textilného a odevného sektoru ako je Čína alebo India, ktorých stratégiou je predovšetkým vysoká produktivita, lacná pracovná sila a nízke ceny, v prvom rade objavením nielen hlavných, ale aj vedľajších, zdanlivo menej dôležitých nedostatkov a následnou reakciou na ne, a to prepracovanou stratégiou obchodu. Čína konkuruje vysokou produktivitou s neustále sa zvyšujúcou kvalitou, ale nie navrhovaním módných trendov, ktoré by prijali vyššie vrstvy jej obyvateľstva. Tie sú už presýtené čínskymi výrobkami a žiadajú zmenu ako v móde tak aj vo funkčnosti (napr. smart textílie) odevov.

Ázijské krajiny konkurujú hlavne nízkymi nákladmi na výrobu. V dnešnej dobe už ale nie je problém premiestniť výrobu za lacnejšou pracovnou silou a na domácej

pôde vyvíjať nové trendy konkurujúce týmto krajinám svojou kvalitou, technológiou, dizajnom a zlepšením služieb pre zákazníka.

Firmy a podniky v Európe by mali využiť všetky dostupné možnosti pre zvýšenie odolnosti voči neustále prichádzajúcim problémom a zvýšiť svoju konkurencieschopnosť voči ostatným krajinám, predovšetkým ázijským. Výrobcovia a firmy, ktoré si chcú udržať svoje postavenie na obchodnom trhu by mali mať dobre pripravenú stratégiu vývoja, výroby a predaja, tak aby bola maximálne efektívna. Pre udržanie konkurencieschopnosti je potrebné vytvoriť vhodné podmienky pre uskutočnenie predstáv výrobcov a firiem, čo sa týka výrobného procesu a následného predaja. Dôležité predpoklady pre uspokojujúce výsledky výrobnej a firemnej stratégie sú faktory, ktoré ovplyvňujú úspešnosť výroby a kooperácie s partnermi, ktorí sú potrební pre zaistenie kvalitného a úspešného výrobného a predajného procesu. Medzi tieto predpoklady patrí kvalitné vedenie, efektívny výrobný proces, vysoká pridaná hodnota, personálne zabezpečenie, komunikácia v rámci firmy, tiež s dodávateľmi a odberateľmi a taktiež je dôležitá propagácia ako marketingová tak aj mediálna. Ak majú byť firmy úspešné, nesmú podceniť v dnešnej dobe dôležitú vec, ako je jazyková pripravenosť vedúcich pracovníkov a neustále zlepšovanie a zvyšovanie kvalifikácie pracovníkov firiem. Výrobný proces sa veľmi výrazne modernizuje, automatizuje, inovuje a tým kladie vysoké nároky na všetkých pracovníkov, ktorí sa na tomto procese podieľajú. Je potrebné, aby výrobcovia a firmy tieto zmeny rýchlo zvládali, dobre sa im prispôbovali, pretože tieto zmeny môžu výrazne ovplyvniť celkový výrobný proces, výrobok a nakoniec aj jeho predajnosť. Je dôležité stále vytvárať nové výrobky, aby výrobcovia boli stále o krok napred voči svojim konkurentom a neprišli tak o miesto na trhu. Ďalším dôležitým faktorom pre firmy a výrobcov je orientácia v podporných programoch na rozvoj a ich využívanie. Tiež je dôležité sledovanie potrieb zákazníka a požadované módné trendy a následne marketingová stratégia. Pretože úspešnosť textilného a odevného priemyslu závisí na rýchlosti reakcie na požiadavky trhu a rýchlosti dodávok výrobkov v novom kvalitnom dizajne a taktiež reakcie na módné trendy či ich vlastná tvorba.

Použité zdroje

- [1] Asociace Textilního-Oděvního-Kožedělného průmyslu, *ATOK REVUE*, Říjen 2002, roč. I, č. 10 s. 4-5.
- [2] World trade organization, [online]. Last modified January 06 2007 [cit. 2007-01-06]. URL:<<http://www.wto.org/>>.
- [3] Informační centrum OSN v Praze [online]. c2005; last modified January 06 2007 [cit. 2007-01-06]. URL:<<http://www.osn.cz/system-osn/specializovane-agentury/?i=134/>>.
- [4] Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. c2004; last modified December 05 2006 [cit.2006-12-05].
URL:<<http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/default.asp?ido=8212&idj=1&amb=1&trid=1&prsl=&poccl=5/>>.
- [5] Geografický server: *OECD* [online]. c2002; Last modified September 10 2006 [cit.2006-09-10]. URL:< <http://www.zemepis.com/oecd.php/>>.
- [6] Hospodářská geografie, *INTEGRAČNÍ USKUPENÍ* [online]. Last modified November 10 2006 [cit.2006-11-10].
URL:<http://hgr.topsid.com/index.php?war=integracni_uskupeni/>.
- [7] Wikipedie, otevřená encyklopédie: *ASEAN* [online]. Last modified October 17 2006 [cit.2006-10-17].
URL:<http://cs.wikipedia.org/wiki/Sdru%C5%BEen%C3%AD_n%C3%A1rod%C5%AF_jihov%C3%BDchodn%C3%AD_Asie/>.
- [8] Commonwealth Secretariat [online]. Last modified January 06 2007 [cit. 2007-01-06]. URL:<<http://www.thecommonwealth.org/subhomepage/151236/>>.
- [9] RKO Liberec[online]; Last modified January 20 2007 [cit.2007-01-20].
URL:<<http://www.vuts.cz/rko/textil/podpora.asp/>>.
- [10] ITMF: International textile manufacturers federation [online]; Last modified December 05 2005 [cit.2006-10-26].
URL:<<http://www.itmf.org/about.html/>>.

- [11] ATOK; Asociace Textilního-Oděvního-Kožedělného průmyslu [online]. c2005; last modified September 10 2006 [cit.2006-09-10]. URL:<<http://www.atok.cz/>>.
- [12] DYNAMIKA ROZVOJA SVETOVÉHO TEXTILNÉHO A ODEVNÉHO PRIEMYSLU, *ATOK*, Listopad 2002, roč. I, č. 11 s. 29.
- [13] Wikipedie, otevřená encyklopédie: *INDIE* [online]. Last modified October 04 2006 [cit.2006-10-04]. URL:<<http://cs.wikipedia.org/wiki/Indie/>>.
- [14] Geografický server: *INDIE* [online]. c2002; last modified September 20 2006 [cit.2006-09-20]. URL:<<http://www.zemepis.com/Indie.php/>>.
- [15] Žilinská Univerzita: *INDIE, INFORMÁCIE O KRAJINE* [online]. Last modified November 18 2005 [cit.2006-09-25]. URL:<<http://tts.kis.fri.utc.sk/cestovanie/india/ninfo.html/>>.
- [16] Ministerstvo průmyslu a obchodu [online]. c2005; last modified December 18 2006 [cit.2006-12-18]. URL:<download.mpo.cz/get/26563/26575/295329/priloha001.doc/>.
- [17] Euroekonom, svět hospodářství v grafech [online]. Last modified January 02 2007 [cit.2007-01-02]. URL:<<http://www.euroekonom.cz/grafy-html/hdp-indie.html/>>.
- [18] Výzkumný ústav bavlnářský, Odbor poradenství a informačních služeb: Indický textilní průmysl, *Atok* roč.2, č.1 leden 2003
- [19] Geografický server: *ČÍNA* [online]. c2002; Last modified September 12 2006 [cit.2006-09-12]. URL:<<http://www.zemepis.com/Cina.php/>>.
- [20] Wikipedie, otevřená encyklopédie [online]; Last modified October 04 2006 [cit.2006-10-04]. URL:<http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8C%C3%ADnsk%C3%A1_lidov%C3%A1_republika/>.
- [21] Euroekonom, svět hospodářství v grafech [online]. Last modified January 10 2007 [cit.2007-01-10]. URL:<<http://www.euroekonom.cz/grafy-html/hdp-cina.html/>>.

- [22] Euroekonom, svět hospodářství v grafech [online]. Last modified January 10 2007 [cit.2007-01-10]. URL:<<http://www.euroekonom.cz/grafy-html/hdp%20cina%2080-20.html/>>.
- [23] Study on China's Textiles and Clothing Industry and its Market Expansion Strategy, January 2005, European Comission Report [online]. c2005; last modified October 10 2006 [cit.2006-10-10]. URL:<<http://www.atok.cz/default.asp?id=257/>>.
- [24] VÚLV spol. s r.o.: *JE ČÍNA KONKURENT NEBO ZAJÍMAVÝ ODBYTOVÝ TRH*, *ATOK*, Srpen 2003, roč. 2, č. 8, s. 22.
- [25] KONFERENCE: ČÍNA – VÝZVA I NEBEZPEČÍ, *ATOK*, Prosinec 2003, roč. 2, č. 12, s. 12.
- [26] Euroekonom, svět hospodářství v grafech: *Čína - hrubý domácí produkt 1980-2020* [online]. Last modified February 10 2007 [cit.2007-02-21]. URL:<<http://www.euroekonom.cz/grafy-html/hdp%20cina%2080-20.html/>>.
- [27] Wikipedie, otevřená encyklopédie [online]. Last modified December 05 2006 [cit.2006-12-05]. URL:<<http://cs.wikipedia.org/wiki/Japonsko/>>.
- [28] Geografický server: *JAPONSKO* [online]. c2002; last modified December 20 2006 [cit.2006-12-20]. URL:<<http://www.zemepis.com/Japonsko.php/>>.
- [29] Euroekonom, svět hospodářství v grafech: *Japonsko* [online]. Last modified February 10 2007 [cit.2007-02-12]. URL:<<http://www.euroekonom.cz/grafy-html/hdp-jap.html/>>.
- [30] The online books page: Berkowitch, J.E.: Trends in japanese textile technology, US Department of commerce report,1996, [online]. c1997-2007; last modified March 23 2007 [cit. 2007-03-23]. URL:<<http://onlinebooks.library.upenn.edu/webbin/book/lookupname?key=Berkowitch%2C%20John%20E./>>.
- [31] Výzkumný ústav bavlnářský, Odbor poradenství a informačních služeb: *VÝVOJ VYSOCE FUNKČNÍCH TEXTILNÍCH MATERIÁLŮ V JAPONSKU*, *ATOK*, Červenec 2006, roč.5, č. 7, s.26.

- [32] Textile Industry Overview: J-CAST Business News, November 01 2004 [online]. c2006; last modified March 04 2007 [cit.2007-03-04]. URL:<<http://en.j-cast.com/2004/11/01000091.html/>>.
- [33] Wikipedie, otevřená encyklopédie [online]. Last modified October 04 2006 [cit.2006-10-04]. URL:<<http://cs.wikipedia.org/wiki/USA/>>.
- [34] Geografický server: USA [online]. c2002; last modified November 20 2006 [cit.2006-10-20]. URL:<<http://www.zemepis.com/USA.php/>>.
- [35] Euroekonom, svět hospodářství v grafech: USA [online]. Last modified February 10 2007 [cit.2007-02-10]. URL:<<http://www.euroekonom.cz/grafy-html/hdp-USA.html/>>.
- [36] SOUČASNOST A VYHLÍDKY AMERICKÉHO VLÁKNAŘSKÉHO A TEXTILNÍHO PRŮMYSLU, *ATOK*, Únor 2007, roč. VI, č. 2, s. 35-6.
- [37] TEXTILNÍ DOVOZ Z ČÍNY DO EU, KOMISE EU HODLÁ ŠLÁPNOUT NA BRZDU, *TEXTIL ŽURNÁL*, 22.června 2005, roč. 14, č 6, s. 36; Praha: České a Slovenské odborné nakladatelství, spol. s r. o., ISSN 1210 – 4078.
- [38] Euroekonom, svět hospodářství v grafech: USA [online]. Last modified February 10 2007 [cit.2007-02-10]. URL:<<http://www.euroekonom.cz/grafy-html/hdp-eu-usa.html/>>.
- [39] Wikipedie, otevřená encyklopédie [online]. Last modified February 05 2007 [cit.2007-02-05]. URL:<<http://cs.wikipedia.org/wiki/Banglad%C3%A9%C5%A1/>>.
- [40] Celý svět: *BANGLADÉŠ* [online]. c2005-2007; last modified March 20 2007 [cit.2007-03-20]. URL:<<http://www.celysvet.cz/banglades.php/>>.
- [41] BusinessInfo.cz - Oficiální portál pro podnikání a export [online]. c1997-2007; last modified March 20 2007 [cit.2007-03-20]. URL:<http://www.businessinfo.cz/files/2005/sti/061003_sti_banglades0906.doc>.
- [42] Geografický server: *BANGLADÉŠ* [online]. c2002; last modified March 02 2007 [cit.2007-03-02]. URL:<<http://www.zemepis.com/Banglades.php/>>.

- [43] Textile World Asia: *Bangladesh: A Growing Textile Economy* [online]. c2007; last modified April 26 2007 [cit.2007-04-26].
URL:<<http://www.textileworldasia.com/News.htm?ID=10506/>>.
- [44] Cotton Bangladesh: *Textile Industry Boom in Bangladesh* [online]. c2005; last modified April 26 2007 [cit.2007-04-26].
URL:<<http://www.cottonbangladesh.com/TextileIndustryBoom.htm/>>.
- [45] Wikipedie, otevřená encyklopédie [online]. Last modified March 05 2007 [cit.2007-03-05]. URL:<<http://cs.wikipedia.org/wiki/Vietnam/>>.
- [46] Geografický server: *VIETNAM* [online]. c2002; last modified March 02 2007 [cit.2007-03-02]. URL:<<http://www.zemepis.com/Vietnam.php/>>.
- [47] Diplomacie.info [online]. c2006; last modified April 26 2007 [cit.2007-04-26].URL:<http://www.amo.cz/cz/o_nas/diskuse/historie_a_shrnuti_diskusi/index.php?ID=&shrnuti=ano&IDdiskuse=334/>.
- [48] Globalisation, production and poverty: Thobrun, J.; Ha, N.T.T.; Hoa, N.T.: *Globalisation and the textile industry of Vietnam*, Hanoi 2002 [online]. c2001; last modified October 23 2003 [cit.2007-02-23].
URL:<<http://www.gapresearch.org/production/DP10%20Vietnam%20textiles.pdf/>>.
- [49] Oxfam international; *Offside! Labor rights and sportswear production in Asia* [online]. c2006 ; last modified February 19 2007 [cit.2007-02-19].
URL:<http://www.oxfam.org/en/policy/briefingnotes/offside_labor_report/>.
- [50] World trade organization, Hildegunn Kyvik Nordås: *The Global Textile and Clothing Industry post the Agreement on Textiles and Clothing* [online]. Last modified Juny 16 2006 [cit. 2007-01-06].
URL:<http://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/discussion_papers5_e.pdf/>.
- [51] VLIV GLOBALIZACE NA VNITŘNÍ TRH EU, *TEXTIL ŽURNÁL*, 15. listopadu 2005, roč. 14, č. 11, s. 42; Praha: České a Slovenské odborné nakladatelství, spol. s r. o., ISSN 1210 – 4078.
- [52] EU K DOVOZU Z ČÍNY, SILNÉ ZNEKLIDNĚNÍ, *TEXTIL ŽURNÁL*, 15. dubna 2005, roč. 14, č. 4, s. 39; Praha: České a Slovenské odborné nakladatelství, spol. s r. o., ISSN 1210 – 4078.

- [53] SPOR MEZI KOMISÍ EU A ČÍNOU O DOVOZU TEXTILNÍCH VÝROBKŮ DO EU, DOHODA V POSLEDNÍ MINUTĚ, *TEXTIL ŽURNÁL*, 3.srpna 2005, roč. 14, č 7-8, s. 64; Praha: České a Slovenské odborné nakladatelství, spol. s. r. o., ISSN 1210 – 4078.
- [54] KOMPLIKACE V DOVOZU ODĚVNÍHO ZBOŽÍ Z ČÍNY DO EU, POVOLENÝ LIMIT DOVOZU PŘEKROČEN, *TEXTIL ŽURNÁL*, 14. září 2005, roč. 14, č 9, s. 38; Praha: České a Slovenské odborné nakladatelství, spol. s. r. o., ISSN 1210 – 4078.
- [55] DOVOZY Z ČÍNY DO EU, PROBLÉM KVÓT (NE)VYŘEŠEN, *TEXTIL ŽURNÁL*, 17. října 2005, roč. 14, č 10, s. 39; Praha: České a Slovenské odborné nakladatelství, spol. s. r. o., ISSN 1210 – 4078.
- [56] DOVOZ ČÍNSKÉHO TEXTILNÍHO ZBOŽÍ V 1. POLOLETÍ R. 2006 DO EU, *TEXTIL ŽURNÁL*, 05. únor 2007, roč. 14, č. 2, s. 62-3; Praha: České a Slovenské odborné nakladatelství, spol. s. r. o., ISSN 1210 – 4078.
- [57] TEXTILNÍ DOVOZ DO NĚMECKA V ROCE 2005, *TEXTIL ŽURNÁL*, 05. červen 2006, roč. 14, č. 6, s. 40-1; Praha: České a Slovenské odborné nakladatelství, spol. s. r. o., ISSN 1210 – 4078.
- [58] HODNOTÍCÍ ZPRÁVA O ČINNOSTI ATOK OD POSLEDNÍ VALNÉ HROMADY, *ATOK*, Prosinec 2006, roč. VI, č. 12, s. 5.
- [59] *Asociace Textilního – Oděvního – Kožedělného průmyslu* [online]. c2005; Last modified December 05 2006 [cit.2006-12-05].
URL:<http://www.atok.cz/default.asp?id=165&idf=1&path=/Strategie_TO_prumyslu/Strategie%20TO%20pr%F9myslu%20-%202.%20etapa/>.
- [60] *Asociace Textilního – Oděvního – Kožedělného průmyslu* [online]. c2005; Last modified December 05 2006 [cit.2006-12-05].
URL:<http://www.atok.cz/default.asp?id=165&idf=1&path=/Strategie_TO_prumyslu/Strategie%20TO%20pr%F9myslu%20-%201.%20etapa/>.
- [61] STATISTICKÉ INFORMACE [online]. c2005; Last modified April 16 2007 [cit.2007-04-16]. URL:<<http://www.spcr.cz/statistika/indexd.htm/>>